

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H 2

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1922

FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI, HILLERØD

Statens pædagogiske Studieramling
København

FREDERIKSBORG HØJSKOLES
AARSSKRIFT

FREDERIKSBORG HØJSKOLES AARSSKRIFT

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1922

FREDERIKSBORG AMTS AVIS' BOGTRYKKERI, HILLERØD

Statens pædagogiske Studiesamling
København

H

REDAKTION:
ALFRED HANSEN, HANS HANSEN
OG ANDERS UHRSKOV

Statens pædagogiske Studiesamling
København

DEN FJERDE JULI

AF

HOLGER BEGTRUP

Den 4. Juli d. A. havde jeg den Glæde at tale ved den dansk-amerikanske Fest, der hvert Aar paa denne Dag holdes i Ræbild Bakker, Nord for Rold Skov.

— Da min Søn, Ingeniør Frederik Lange Begtrup, kort i Forvejen var kommen hjem fra Amerika, fandt jeg det rigtigt sammen med ham at deltage i denne Fest, som altid samler en Del hjemmевærende Dansk-Amerikanere. Men jeg gjorde mig paa Forhaand ikke store Forventninger, hverken om Festpladsen, som jeg troede, var en lille Krog mellem de store Banker, eller om Folkemødet, hvor-

ved jeg selv skulde være eneste indbudte Taler. Jeg havde, rent ud sagt, den forudfattede Mening, at disse Ræbildfester smagte mere af amerikansk Reklame end af dansk Folkelighed. Jeg blev derfor glædelig overrasket ved at komme til en virkelig Folkefest, som udfoldede sig livligt og hyggeligt i storslaaede Omgivelser paa en af Sommerens faa Solskinsdage.

„Den dansk-amerikanske Nationalpark“ i Ræbild Bakker er vel ikke saa stort et Anlæg, som man af Navnet kunde slutte. Men den er dog heller ikke, som jeg forestillede mig, kun en lille Dalbund med Plads til nogle Karruseller og Dansetelte. Nej det er en Strækning paa flere Hundrede Tønder Land af det skønneste Hedelandskab, man kan ønske sig, hvor Dale snor sig mellem stejle Toppe, og alt er klædt med Lyng og smaa Espetræer. — Parken er givet til den danske Stat med det Forbehold, at Lyngen „til evige Tider“ skal være fredet dær, og at der hvert Aar paa den fjerde Juli skal holdes en Folkefest med særligt Hensyn til de Danske, som har faaet et nyt Hjem i Nordamerika men gæster Danmark, som gode Sønner og Døtre, der kommer for at se til deres gamle Mor.

Ved Indgangen til Parken var der i Dagens Anledning rejst nogle Telte og Boder. Men selve Mødestedet var lagt fredeligt i en Dal mellem de brune Lyngbanker, og den eneste Udsmykning bestod i, at der paa de højeste Toppe var rejst Stænger med store Flag, kun et paa hver og afvekslende danske

og amerikanske, der virkede meget festligt i det mørke Landskab.

Til Folkemødet var der samlet nogle Tusinde Mennesker, og blandt dem ikke saa faa Dansk-Amerikanere, der øjensynligt regner Festen i Ræbild Banker for en Højtidsdag under Opholdet i det gamle Land.

Jeg kunde derfor med godt Mod staa frem som Taler, og jeg kan raade andre til at tage Del i disse Fester, som virkelig synes at have et godt folkeligt Grundlag.

*

Det er jo for at glæde Dansk-Amerikanerne, at Ræbildfesten er henlagt til de forenede Staters Frihedsdag. Men ogsaa for os andre kan der være god Grund til at fejre den fjerde Juli som een af de store Mærkedage i Menneskeslægtens Fremskridtssaga.

Det var nemlig et Kæmpeskridt fremad mod Frihed for Folkelivet i Verden, da de engelske Nybyggere i Nordamerika den 4. Juli 1776 sagde sig løs fra Moderlandet for at hævde deres folkelige Selvstyre.

Den ydre Grund dertil var Kongens og Parlamentets Forsøg paa at sætte de engelske Borgere hinsides Havet i Skat, uden at disse, som Englænderne har gammel Hævd paa, selv havde givet deres Minde til Skatteudskrivningen.

Det var for saa vidt Pengepungen, det gjaldt, og nogle vil maaske sige, at det kendetegner „De forenede Stater“ helt igennem, at det var et Penge-

spørgsmaal, som de skylder deres historiske Oprindelse. Men naar man kender lidt mere til Historien, fortæller den en helt anden Saga om det fri Amerika.

Det var ingenlunde Frygt for Udgifterne, som gjorde Nybyggerne kede af Statsforbindelsen med det gamle Land. De vilde med Glæde yde deres Del til Rigets Kasse. Men de krævede Ret til selv at bevilge deres Bidrag. Det var deres Selvstændighed, de værgede om, og de gjorde det af dyrekøbt Erfaring. De sad nemlig, hvor de var, fordi de ikke havde kunnet finde sig i den Vold, Stuarterne hjemme i England havde øvet mod Landets Borgere, mod deres Ret til Selvstyre og deres Ret til at dyrke Gud efter Hjertets Drift.

„Pilgrimsfædrene“, der i 1620 landede i Massachusetts og lagde den første Grund til Ny-Englands-Staterne, var ikke sejlet til Amerika, fordi de tørstede efter Guld som Spanierne. De higede kun efter at faa fuld Frihed til deres rensede Gudsdyrkelse og saa for Resten leve et nøjsomt Liv med Foden under eget Bord.

Hvis disse djærve Angelsaksere drømte om at vinde Guld, saa var det paa en helt anden Maade end de gustne Romaner i Syden. De gjorde ikke de sorte Mænd til Slaver for at lade dem grave det gule Malm op af Bjergenes Dyb og saaledes leve ødselt af andres Slid. Men de sled selv ærligt med Ploven paa den aabne Mark, de havde ryddet i Skoven, indtil Jorden frivilligt gav dem den gyldne Sæd som Løn for Arbejdet.

Det var vel ogsaa deres Lykke, at de nordlige Egne, som de kom til, kun paa denne Maade kunde give

flittige Mennesker dagligt Brød. Adams Børn trives som bekendt bedst, hvor de ikke som dovne Aber kan nøjes med at pille modne Frugter ned i Urskoven, men maa kæmpe for Føden i barskere Egne. Derfor blev det engelske Nybygge saa vidt forkelligt fra det spanske. De indrettede sig ikke som Slaveejere midt i en fremmed Befolkning; men de befolkede selv øde Egne med duelige Mænd, som dyrkede dem op til nyt Folkeland med Frihed og Lighed. De vidste, at den største Kapital, som Mennesker kan samle, er et Samfund af arbejdsføre Folk, der kan staa paa deres egne Ben under Livets skiftende Kaar og kun har Gud i Himlen at takke for deres fri Tilværelse.

Saaledes kom de nøjsomme og gudfrygtige „Pilgrimsfædre“ til at danne Grundstammen for det store, dygtige, amerikanske Folk. Og deres velsignede Arv har i tre Hundrede Aar holdt Livet nogenlunde sundt i den brogede Folkeverden, som efterhaanden myldrede frem paa Amerikas Jord.

Derfor har Samfundet derovre kunnet taale en stadig Indvandring af guldgridske Eventyrere og løse Fyre fra den gamle Verden uden at fordærves i sin inderste Marv. Ja, mangan løj Lediggænger og ligefrem Forbryder, der er „stukket til Amerika,“ fordi han ikke kunde trives i Europa, er derovre kommen paa Fode igen og er bleven en nyttig Borger under Paavirkning af det nye Lands friske Luft. Dær, hvor han fik Valget imellem at dø af Sult eller tage sin „Tjans“, hvor den viste sig, kom der ny Handlekraft i hans

træge Lemmer. Den demokratiske Lighed gav ham Æresfølelsen igen, og maaske vakte Længselen efter Barndomshjemmet den slumrende Guds frygt. — I Aarenes Løb har det amerikanske Folkesamfund saaledes kunnet fordøje mange daarlige Tilførsler og igen gjort Mennesker af adskillige Vrag, som drev derover fra vor gamle Verdensdel.

Men den samme Livsfornyelse gennem Bøn og Arbejde gør sig fremdeles gældende midt under den rivende Udvikling af verdslig Fremgang, som Staterne har haft i de sidste hundrede Aar, og som naturligvis er en streng Prøvelse for dets aandelige og hjertelige Livsværdier.

Det er unægteligt, at Amerikas nuværende Penge-magt er en voksende Fare for Folkets sande Liv. Men ædle og kraftige Mænd af den gode, gamle Skole er stadig paa Vagt derimod. — Vi har paa Frederiksborg Højskole haft Besøg af Embedsmænd fra De forenede Staters Undervisningsministerium, høje, alvorlige Herrer med rene, stærke Ansigtstræk, som kom til Europa for at søge aandelig Hjælp mod Materialismen i Nordamerikas offentlige Liv. De gav mig et godt Indtryk af, at Idealismen endnu kæmper kraftigt for sin Tilværelse i det store Land.

Men det samme gjorde sig endnu stærkere gældende under den sidste Verdenskrig og blev, i mine Øjne, smukt personliggjort i Præsidenten, *Woodrow Wilson*.

Denne Præstesøn, der før havde været Professor i Historie og Statslære, greb som Præsident stærkt ind

i Styrelsen for at fremme Redelighed og Retfærdighed i det offentlige Liv, og da Verdenskrigen gav De forenede Stater en afgørende Stemme ved Nyordningen af Europas Anliggender, blev han en myndig Talsmand for Folkefrihed og Verdensfred.

Wilson's „Fjorten Punkter“ er et Aktstykke, som viser, at der endnu findes Idealisme i Statsvæsenet, og skønt han — naturligvis — ikke kunde gennemføre hele sit politiske Program og tilsidst blev fortrængt fra Magten i sit eget Land, er det uhistorisk at overse den Indflydelse, han virkelig øvede, og de Spirer til folkelige Fremskridt, han fik indbragt i Aftalerne mellem de sejrende Magter.

Især kan vi Danske aldrig glemme den Tak, vi skylder det store Amerikas Præsident, fordi han saa kraftigt har hævdet Folkenes Selvbestemmelsesret og derved har hjulpet til, at vor Grænse blev flyttet saa langt, som den efter den levende Folkeret skulde.

Men vi har mere at takke det fri Amerika for end dette. Der er ogsaa før fra De forenede Stater kommet en frisk Vestenvind til Europa, som har luftet godt ud i vore søvnige, gammeldags Forhold. Og dette begyndte lige fra den Dag, da de engelske Nybygder rev sig løs og dannede deres nutidige, frie Statsforbund.

Det er de engelske Amerikanere og ikke de radikale Franskmand, som først har fremsat de berømte „Menneskerettigheder,“ og næsten alt det gode, som vi skylder den store franske Revolution, kan føres

tilbage til Frihedsrøret i den angelsaksiske Folkeverden.

Derfor saae ogsaa de første Talsmand for Folkefriheden i Norden med Begejstring hen til Amerika som Demokratiets brede Vugge, og i det danske Folks Kamp for Sønderjylland gør der sig en kende- lig amerikansk Indflydelse gældende.

Det var ikke et blindt Tilfælde, at det store Folke- møde paa Skamlingsbanken i 1844 blev holdt den 4. Juli. Nej, det var Frihedsmanden Peter Hjort Loren- zen, som udtrykkelig havde valgt den Dag, fordi han i mange Aar havde sværmet for den amerikanske Forfatning og taget den til Forbillede under sin poli- tiske Kamp.

Vi har hidtil kun set hen til Tyskland og Fran- krig, naar vi vilde forklare, hvorledes den store Verdens Tilstande stadig virker ind paa vore hjemlige Forhold. Men efterhaanden som Taagen letter over Verdenshavet, vil vi nok faa Øje for, at det gaar i Historien som i Meteorologien: de vigtig- ste Aarsager til Omslagene i Danmark maa ofte sø- ges paa den anden Side af Vesterhavet og detatlan- tiske Ocean. Og det har været de mildeste og grø- defuldeste Tider for vort Folkeliv, naar Vinden blæste fra den Kant.

Det er dog ikke alene gennem Verdensstyret og det mellemfolkelige Aandsliv, De forenede Staters Indflydelse har gjort sig gældende i vore hjemlige Forhold. Nej, den har naaet os ad tusinde Veje ved alle de danske Mennesker, som har bosat sig i

Vesten og gennem Breve og Besøg bringer Bud til Frænder i Hjemmet om Livet i det store Land derovre. Ad disse Veje er der gaaet en Strøm af Frisind og Viljekraft hjem til Danmark. Den er ikke let at efterspore; men den har sikkert været af afgørende Betydning for Frihed og Fremskridt i vort lille Land.

Vel mener vi Danske om os selv, at vi er usædvanlig frihedskære, og synger med Kraft om „Høje Nord“ som „Friheds Hjem.“ Men Sandheden er nok snarere, at vort lille, skikkelige Folk altid har været for spagfærdigt og forknyt til rigtig mandigt at kræve og hævde sin Frihed. I mange Hundrede Aar har vi taalsomt baaret Enevældens, Embedsvældens og Herremændenes Aag og tilladt, at Tyskerne næsten blev Herrer i vort Hus. Selv nu, da Loven hjemler os Frihed til fuldt Selvstyre, døser de fleste gladelig hen under den gamle Umyndighed.

Derimod er den mandige engelske Folkestamme virkelig frihedskær og selvstændig. Deri ligger ogsaa Hemmeligheden ved Amerikas Storhed. Det er ikke alene det vidtstrakte Lands Hjælpekilder og Kæmpekaptalen paa Trusternes Haand, som gør De forenede Stater til en vældig Verdensmagt. Nej, det er det store, dygtige Folk selv med dets nedarvede Frihed og usædvanlige Handlekraft. Penge er ganske vist en mægtig Ting i denne Verden. Men mægtigere er dog Menneskelivet selv, naar dets Kræfter rører sig frit og stærkt.

I dette Kræfternes frie Røre ligger de angelsaksiske

Folks største Fortrin. Og paa dette Omraade har England og Amerika grumme meget at lære os Danske. Det var jo ogsaa paa den anden Side af Vesterhavet, at Grundtvig fik Øjnene rigtig op for Frihedsloven i Aandens og Haandens Verden, saa han maatte udraabe ved sin Hjemkomst:

Frihed lad være vort Løsen i Nord!

og syngte om den nye Verden som et bevægeligt Hav,

Hvor kun i Blæst man ser Bjergtoppen hvid,
Og hvor kun Livet sig rører i Strid,
Hvor, selv naar Kraften sig hyller i Damp,
Lydt den udraaber: mit Liv er i Kamp!

Hele Grundtvigs Gerning til Fremme af Frihed og folkelig Oplysning i Danmark blev gjort efter hans Møde med den angelsaksiske Kæmpeaand, der nu om Dage ter sig endnu vældigere i Amerika end i England.

*

Men naar det saaledes maa erkendes, at Danmark er kommen i en stor historisk Gæld til Amerika, saa vil man jo gerne spørge, om vi da ikke har noget at give til Gengæld. Og herpaa svarer jeg roligt ja, skønt vort Land kun er „en lille Bid“ imod De forenede Stater, der snart kan veje op mod hele Europa.

Sagen er, at der findes Livsværdier, som bedre kan frembringes i et lille Folk end i de store, og som disse dog slet ikke kan undvære, hvis de ikke skal

gaa til Grunde i den rene Verdslighed. Vor Styrke ligger i det hjertelige Menneskeliv, og det er derom, vi har ikke saa lidt at lære andre Folk i Verden.

Hvis Regnskabet skal gøres op mellem det store Amerika og det lille Danmark, kan vi skrive paa vor Indtægtsside de mange Tusinde arbejdsføre og retsindige Mennesker, som vi i Aarenes Løb har sendt derover som Nybyggere. Naar man kender een af de gamle, danske Farmeres Saga, hvorledes han i sin bedste Ungdom kom til Prærien med godt Mod og et Par stærke Næver, hvorledes han under store Savn og Skuffelser med mangan fejlslagen Høst ved utrolig Flid og Nøjsomhed arbejdede sig frem sammen med Kone og Børn, indtil han som gammel sad paa en god Gaard som en holden Mand og kunde ofre noget paa at faa en Kirke og Skole rejst til fælles Gavn, — saa kan man uden Pral kalde en saadan Mands Livsgerning for en god Gave til det nye Land.

Vi kan ogsaa glæde os ved, at de danske Arbejdere sammen med andre Nordboer i De forenede Stater har vundet det Lov, at de hører til de ærligste og flittigste Indvandrere. Vel kalder Yankee'erne dem undertiden for Square-heads (eller Dummerhoveder), men de nægter ikke, at man kan stole paa dem, og tager dem gerne i deres Tjeneste. Det er ikke den Slags Indvandrere, som de helst vilde sende ud af Landet igen. — Saaledes har Danmark i Forhold til sin Størrelse ydet et stort og godt Bidrag til Amerikas Bebyggelse og Opdyrkning. Og vor Indsats i

„Folkestævnet“ derovre er med Rette bleven paa-skønnet.

Men Danmark har mere at give. Naar de udvandrede Danskere søger at bevare deres Modersmaal i de Nybygder, hvor de bor lidt tæt sammen, er det ikke alene for deres egen og Børnenes Skyld, men ogsaa med Tanken om, at de saaledes gennem deres lille Samfund kan tilføre andre Mennesker derovre flere Livsværdier, end om de hurtig tabte sig i den store Folkeblending. Med Modersmaalet følger der nemlig et hjerteligt og aandeligt Liv, som let forspildes af den, der skifter Sprog, men som delvis kan forplante sig til Mennesker med et andet Modersmaal, naar de møder det i levende Kraft hos venlige Naboer.

Spørger vi nu, hvad der er Styrken i det danske Folkeliv, saa er det som sagt ikke Friheden, men derimod Hjerteligheden, saaledes som den kan trives i et godt Hjem og brede sig blandt venlige Naboer. Det er med andre Ord Hjemmets Liv og Hjemlivets Dyder, vi her kan vente at finde i rigere Flor end ude i den store Verden med dens jættestyrtende Kamp for Tilværelsen.

Men Hjemmet, som saa let overses i de store Folks Husholdning, er i Virkeligheden det uundværligste Led i Menneskehedens organiske Bygning. Det er den Celle, der som en lille Livsenhed bygger Vævet i det hele Samfundslegeme og fornyer dette ved den Kraftkilde, det er, idet det bestandig frembringer Kærlighed gennem Mands og Kvindes inderlige Fællesskab. Hvor Hjemmene nedbrydes, gaar det, som

naar Cellerne opløses. Hele Livssammenhængen dør ud derved, og Menneskeheden forvandles til en stor Mekanisme, som tilsidst bliver aldeles aandløs og hjerteløs.

En saadan Nedbrydelse af Hjemmets Liv er netop den store Fare i vore Dage, hvor den sociale Udvikling gaar i Retning af fagligt Samarbejde med offentlig Børneopdragelse og glimrende Adspredelser for Tusinder paa een Gang. Og denne livsfarlige Spredning er naturligvis videst fremskreden i de store Fabrikslande, hvor snart alt undtagen Menneskene selv bliver gjort paa Maskine.

I et lille fredeligt Samfund som vort, hvor i det mindste Halvdelen af Folket endnu fører sit Liv paa Hjemmets Grund, kan der bedre holdes sammen paa Forældre og Børn. Dær kan de Dyder, som opelskes i et godt Hjem, bedre trives end i en Verdensby eller en Fabriksegn, hvor alle tumler om i det travleste Jag, og hvor Skoler som Slotte saa at sige rejses af Sten fra tusinde nedbrudte Hjem.

Man kunde indvende, at denne Betragtning af den sociale Udvikling kun levner en kort Frist for Hjemmenes Trivsel i de Smaalande, der endnu ikke er komne med i den store Verdenskamp, og at der slet ingen Udsigt er til, at Hjemmene i de stærkt bebyggede Egne af Jorden skulde kunne komme paa den gamle Fod igen. Vi har jo heller aldrig set, at Menneskelivet har rettet sig gennem en ligefrem Krebsgang.

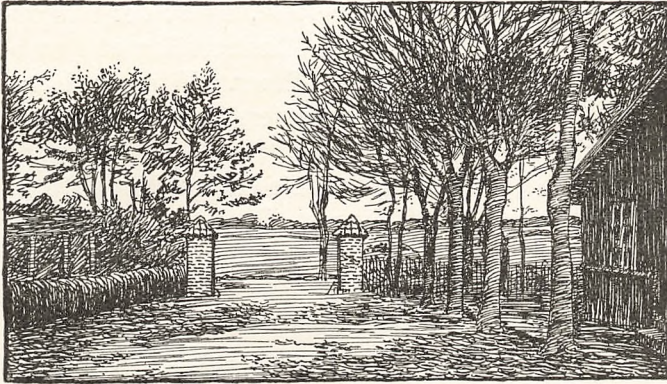
Livsspørgsmaalet er derfor, om Hjemmene under

de nye sociale Vilkaar kan vedblive at være Arne- steder for Menneskekærligheden og holde trofast sammen trods alle spredende Indflydelser. Men der- til kræves en aandelig og hjertelig Oplysning, som kan fylde Hjemmene med nyt Liv og give dem en ny Magt overfor det store Samfund.

En saadan Oplysning har vi, Gud ske Lov, faaet i vort Fædreland, og med den er det, at vi skal gøre Gavn i den store Verden, hvor man efterhaanden mere ængsteligt begynder at spørge om Lægedom for de Sygdomme og Saar, Jættekampen af alle mod alle har voldt den arme Menneskeslægt.

Jeg tror, at vi paa dette Felt har et godt Budskab at bringe, ogsaa til det store Amerika, og da jeg veed, Amerikanerne har meget godt at lære os, saa kan jeg kun ønske, at Danskerne og Amerikanerne, der ad personlige Veje, især gennem Udvandringen over Atlanterhavet, er blevne saa meget forbundne i det praktiske Liv, ogsaa maa komme til god aandelig Forstaaelse, og da folkelige Møder kan gøre en Del dertil, vilde jeg finde det tjenligt, om man ogsaa andre Steder end i Ræbild Banker kunde fejre den 4. Juli som een af Menneskeslægtens store Frihedsdage.

SKOLEAARET 1921—22

AF

HOLGER BEGTRUP

Da vor Skole er rigelig forsynet med Lærere, og da det synes at være et berettiget Krav, at Højskolens Elever om Vinteren faar lidt mere Selvarbejde end tidligere, fik vi i Vinter indrettet to ugentlige *Scærtimer* til faglig Undervisning med Forberedelse. Uden at vide, hvem der blev Lærer i de enkelte Fag, fik Eleverne ved Skoleaarets Begyndelse Valget mellem følgende forskellige Emner: Plantelære (ved Hedegaard), Danmarks Land og Stat (Uhrskov), Verdenshistorien (Begtrup), Danmarkshistorie efter 1864 (Jensen), hele Danmarkshistorien (Bukh) og Literaturhistorie (Hostrup). — Vi tør tro, at der blev gjort et

godt Arbejde paa alle disse Hold, og at det tilfreds-
stillede vore Elever at have et bestemt Fag at syssel-
sætte sig med i deres ledige Timer. Vi agter derfor
at blive ved med denne Særundervisning i den kom-
mende Vinter.

Forøvrigt gik Skolen sin vante Gang efter sin prø-
vede Plan med to Afdelinger. Paa den almindelige
Afdeling var der ialt 120 Elever, og paa den ældre
13, hvoraf 8 var unge Piger.

Om Søndagen var her som oftest Kirketjeneste i
Frimenighedskirken. Vor Præst, *Niels Dael*, kom
sædvanligvis den tredje Søndag i hver Maaned, og
paa de andre Søndage skiftedes *Helge Hostrup*, der
saaledes er ved at blive Prædikant paa sine gamle
Dage, og jeg til at tale i Kirken. — Ved et Julemøde
paa Skolen den 15. December var Præsterne *Chri-
stiansen* fra Hillerød (der nu er rejst til Amerika) og
Ferdinand Jersin Ordførere. — Ved et offentligt
Møde den 4. Februar fortalte Professor *L. P. Larsen*
om Præsteskolen i Bangalore i Indien, og mange af
os hørte igen denne ypperlige Mand ved et kirkeligt
Møde i Hillerød den 22. Marts.

Af andre fremmede Talere og Kunstnere, som lod
sig høre paa Skolen i Vinterens Løb, nævner jeg vor
Tilsynsmand Pastor *B. Paludan-Müller*, som ved et
Besøg den 18. Januar fortalte Minder fra Christian
den Niendes Tid, *Thomas P. Hejle*, som den 2. Fe-
bruar oplæste „Scapins Gavtyvestreger,“ den forhen-
værende færingske Præst *Absalon Joensen*, der sang
sit Hjemlands Sange ved en Aftenunderholdning den

19. Februar, og Statskonsulent *K. Hansen*, der talte om Landbrugets Fortid, Nutid og Fremtid den 17. Marts.

Adskillige Udlændinge gæstede os i Vinterens Løb. De danske Højskoler har efter Verdenskrigen vundet ny Opmærksomhed i fremmede Lande, hvor Menne-skevenner gør sig Haab om at finde en oprejsende Kraft for Folkelivet i Ungdomsskoler af lignende Art. For vore Elever kan det være helt morsomt at veksle Ord eller — hvor Sprogforstaaelsen glipper — venlige Blikke med disse Fremmedfolk. Men jeg kan ikke tillægge saadanne Turistbesøg synderlig Betydning for Højskolesagen i det hele. Kun enkelte Udlæn-dinge, som dvæler i længere Tid hos os, har virkelig naaet til aandelig Indsigt paa dette Omraade. Men de faar sikkert en haard Kamp at føre, dersom de skal rejse en folkelig Højskole i deres Hjemland, da det kun kan ske i den inderligste Forbindelse med Folkelivet selv.

Som sædvanlig blev Vinterens Skolehold oplivet ved en Række hjemlige Fester, som Helligtrekongers Dag og Fastelavnsmandag, og hertil har vi i de sid-ste Aar faaet en fortrinlig Hjælp i Familien *Hostrup*. — En Koncert blev holdt den 18. December af 22 Musikere fra Hillerød under Ledelse af Hr. *Vitus Rathsach*. — Frk. *Brieghel Müller*, Frk. *Sigrid Jør-gensen* o. fl. har glædet os ved Lejlighed med deres Spil og Sang.

Den 4. December gjorde vi en samlet Tur til Hel-singør og Kronborg. Den 29. Januar var Eleverne i

Fredensborg. Den 21. Marts var en Del af dem under Lærernes Ledelse i København.

Henimod Skolens Slutning, den 26. Marts, blev her givet en Opvisning i Gymnastik, som viste, hvor udmærket *Kristen Olsen*, som nu i to Vintre har været Gymnastiklærer hos os, kan anvende Niels Bukhs Grundøvelser (primitiv Gymnastik) og øvrige System. — Næste Vinter skal Kr. Olsen til Tune Landboskole, og vi faar to unge Lærlinge af Bukh til at fylde hans Plads.

Af vore private Oplevelser i den forløbne Vinter gaar det vel an for gamle Elever at nævne vor yngste Datter Evas Forlovelse med Lægen Tage Kemp. — Til Nytaar fik vi af Venner i og udenfor de frie Menigheder i Frederiksborg og Hjørlunde 2500 Kr. som Bidrag til en Ford-Vogn. Dette nye Køretøj har vi haft megen Gavn og Glæde af.

Inden Vinterskolen sluttedes, blev Grunden lagt til en Tilbygning til Skolens Køkkenfløj med Borgestue, Pige kamre, Vaskekælder, Kødkammer osv. — Dermed er et længe følt Savn afhjulpet. Men det er en pebret Fornøjelse at bygge i disse Aaringer.

*

Ved *Sommerskolen* 1922, som var besøgt af omtrent 200 unge Piger, medvirkede, foruden de sædvanlige Lærere, *Ingeborg Olsen*. Hun havde været Elev paa Skolens ældre Afdeling i Vinter og undervist de kvindelige Elever og andre Piger i Gymnastik. Nu overtog hun hele Gymnastikundervisningen paa Sommer-

skolen for at lette det store Arbejde, *Kirstine Svensgaard* i 25 Aar har haft paa vor Sommerskole. Frk. Svensgaard vedbliver at undervise i Haandgerning, Regning og Legemslære. Hendes „Jubilæum“ blev særlig mindet ved Elevmødet, hvor der blev overrakt hende et Maleri af Hedegaard fra en Kreds af gamle Elever.

I hele det sidste Skoleaar har *Peder Bukh* været Lærer i Danmarkshistorie, Dansk og Regning. Han vender nu tilbage til Ollerup Højskole, hvorfra han kom. Men i Mindet vil han staa for mig som en ædel og alvorlig ung Mand med levende Sans for det Aandsliv, der gerne skulde præge en god dansk Folkehøjskole.

I hans Sted faar vi som ung Lærer i det kommende Skoleaar vor Søn *Frederik Lange Begtrup*, der i Sommer er vendt hjem fra De forenede Stater, hvor han har haft en ret betydelig Virksomhed som Fabriksingeniør. Det er hans Ønske nu at blive Højskolemand, og vi haaber, at hans praktiske Virksomhed i Amerika vil danne en god Baggrund derfor. Han er efter sin Hjemkomst bleven forlovet med *Anna Kirstine Appel*, en Datter af Forstanderparret paa Askov, og vi sætter vor Lid til, at denne Forbindelse ogsaa vil blive til Gavn og Glæde for Livet paa Frederiksborg Højskole.

Af Skolens gamle Lærere har *Helge Hostrup* i Slutningen af Vinteren og det meste af Sommeren maattet ofre en Del af sin Tid som Medhjælper paa Roskilde Højskole under Thomas Bredsdorffs Sygdom.

Vi har været glade ved at yde vor Søsterskole denne værdifulde Haandsrækning. Men nu, da Anders Vedel er kommen til Roskilde, behøves Hjælpen ikke længere, og Hostrup kan i Fremtiden bruge al sin Kraft paa Arbejdet hos os, hvor han blandt andet til Vinter skal overtage Undervisningen i den ældre Danmarkshistorie efter Peder Bukh.

Thomas Bredsdorffs Død den 2. Juli, som var saa stort et Tab for hele den grundtvigske Højskolesag, maatte naturligvis gøre et særligt dybt Indtryk paa os, hvis nærmeste Medarbejder han i mange Aar har været, baade da han var Lærer paa Frederiksborg Højskole, og da han blev vor Nabo i Roskilde. Jeg talte ved hans Jordefærd den 7. Juli og mindedes ham i et Foredrag ved vort Elevmøde faa Dage senere.

Nu haaber vi, at det maa lykkes Margrethe Bredsdorff og Anders Vedel at fortsætte Gerningen i den gode Aand. Vi kan saa daarligt undvære Samvirket med Roskilde Højskole i disse Tider, hvor Højskole-tanken mange Steder synes at omtaages paa en betænkelig Maade.

Sommeren bragte ogsaa paa anden Maade vort Hjem Tab og Sorg. Men vi har ikke i denne bevægede Tid oplevet noget, som ikke med Guds Hjælp skal kunne vendes til Velsignelse, og vi er inderlig taknemlige for det Vennesind, der har mødt os fra gamle og unge i Prøvelsens Tid.

Jeg tør tro, at dette ikke hindrede os i at holde en god og fornøjelig Sommerskole. Der var i al Fald

mange Besøg og Begivenheder, som oplivede dens daglige Gang.

Allerede den første Dag efter Aabningsmødet kom her med Professor L. P. Larsens Frue en Tamuler *A. T. Appasamy* fra det sydligste Dekan. Den første, Sommerpigerne hørte fra Talerstolen i Foredragssalen, blev saaledes en sort Mand. Han talte paa Engelsk med mig som Tolk om Kvindernes daglige Liv i Indien. Appasamy er Kristen og har i nogle Aar studeret i Oxford. Han har nylig været Medudgiver af en Bog om Sadhu'en *Sundar Singh*, hvis Besøg i Danmark gjorde saa dybt et Indtryk ogsaa paa Grundtvigs Venner.

Min Kone og vore Døtre hørte siden Sundar Singh paa Liselund og gav os en god Beretning om hans Liv og Tale.

Af andre Udlændinge, som saae til os i Sommer, var der tre Finner, et Par Englændere, fire Japanesere, to Schweitzerinder, en kvindelig Professor fra U. S. A., tolv polske Studenter, to Frøkener fra Buda-Pest (som spillede for os), den polske Præst, Rigsdagsmand og Højskoleforstander Anton Ludwiczak fra Posen, foruden Nordmænd og Svenskere. — Jo, Højskolen begynder sandelig at blive verdensberømt!

Vi havde, som sædvanlig, mange dejlige Spadsere-, Cykle- og Jernbaneture i Omegnen. Den 29. Maj deltog Pigerne i Dansk Kvindesamfunds Møde i Slots-pavillonen, som blev ledet af Fru *Astrid Hostrup* som Formand for den stedlige Kreds. — Den 6. Juni, d. e. Tredje Pinsedag, overværede de fleste Elever et

Skolemøde sammesteds med Taler af Højskolelærer *J. Rosenkjær* og Borgmester *Kaper*. — Den 10. Juni var vi i Gilleleje. — Den 14. Juni talte Pastor *Paludan-Müller*. — Den 15. Juni var Skolen i Fredensborg.

Søndag den 18. Juni holdtes der Folkemøde paa Fruebjerg i godt Vejr og med omtrent 2500 Deltagere. Folketingsmand *Chr. E. Christensen* fra Als, *Helge Hostrup* og *Holger Begtrup* talte. Pigerne sang flerstemmigt under Ledelse af *Ingeborg Hostrup*. De havde Dagen forud pyntet Festpladsen og hjalp med at sælge Baand og Sange.

Den 19. Juni fyldte *Helge Hostrup* 60 Aar og fik i den Anledning et Gulvtæppe af Pigerne.

Den 23. Juni havde vi Sct. Hans-Baal i Haven med flere Hundrede Deltagere. Det blev en lille Folkefest med Taler og Sange.

Den 25. Juni var der Cykletur til Rungsted. — Den 28. Juni fejredes Forstanderens Fødselsdag. Jeg fik (ligesom Hostrup) et Gulvtæppe, og der var om Aftenen en smuk Havefest med „levende Billeder“, fremstillede af Mennesker, Heste, Køer, Ged, Høne osv. efter H. C. Andersens Eventyr „Svinedrengen“ og „Hvad Fatter gør, er altid det rigtige.“

Om *Elevmødet* den 8. og 9. Juli vil der andensteds blive fortalt. Jeg takker paa Skolens Vegne Elevforeningen for den Understøttelse, der blev bevilget til ældre (og yngre) Elever i det kommende Aar.

Paa Frankrigs Frihedsdag, den 14. Juli, var vi alle

paa Strødam, hvor *Axel Jarl* fortalte om Napoleon den Store og viste os om i den smukke Park. — Den 18. Juli overværede en Del af Eleverne Opførelsen af „Der var en Gang —“ paa Friluftsteatret i Dyrehaven.

Dagen før Skolens Slutning var her, Fredag den 28. Juli, Gymnastikopvisning og Udstilling af Haandarbejder.

*

Kort efter Sommerpigernes Afrejse kom her Rykind af Gæster fra København og Omegn.

Først havde vi den 2.—6. August „Sommerlejr“ for *Skovshoved* Menighedskreds under Ledelse af Præsten *K. E. Nielsen*. Vort Samarbejde gennem adskillige Aar gør disse Sammenkomster til virkelige Vennemøder. Pastor Nielsen, Pastor Jersin og Skolens Lærere førte Ordet. Vi gjorde Skovtur til Nøddebo, besøgte Frederiksborg Slot og havde det helt igennem fornøjeligt med de 70 Deltagere.

Da Skovserne var rejst, kom *Københavnerne i otte Dage* fra den 7. til den 14. August.

Der var omtrent 145 Deltagere, hvoraf de fleste var „ægte Københavnerne.“ Pastor *K. E. Nielsen* holdt nogle Foredrag. Ellers var det Skolens Lærere, som førte Ordet, og vi fandt, som vi før har gjort, at de „Otte Dage paa Højskole“ er en udmærket Indretning, som aabner Folkehøjskolen en Dør ind til Hovedstadens jævne Befolkning. — Vi har til Fremme af denne Sag prøvet noget nyt i Som-

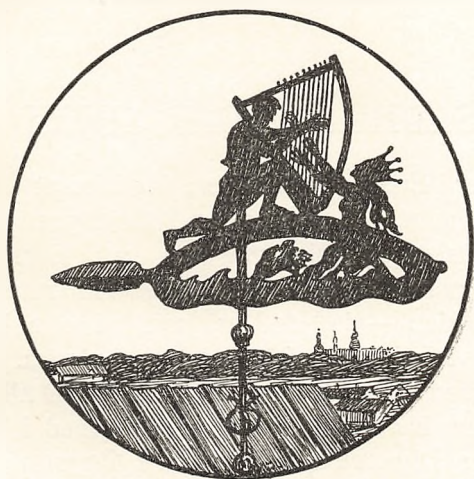
mer. 2. Pinsedag holdt vi *Møde i Fælledparken* for at slaa til Lyd for Højskolens Gerning i den store By. Der var mødt omtrent 1200 Tilhørere, skønt der intet var bekendtgjort derom i Bladene. Kærnen i Forsamlingen dannedes af Medlemmer af Højskoleforeningen og Otte-Dages-Folk. Men af tilfældige Tilhørere sluttede der sig vel en 600 til, og jeg har aldrig talt til en opmærksommere Flok under aaben Himmel. *H. P. Jensen* indledede. Vi sang Fædrelandssange, og jeg, *Tormod Jørgensen* og *Helge Hostrup* holdt korte Taler. Bagefter blev der leget Sanglege, og det hele havde et kønt Præg af virkelig Folkefest. — Den Dag voksede mit Haab om „Hovedstadens Erobring“ ikke saa lidt. Og da vi nu i September holdt Mindefest for Grundtvig i hans Hus i Studiestræde, og jeg blandt de mange Deltagere saae Hundreder, som for ti Aar siden næppe kendte Grundtvigs Navn, men nu sang med og hørte med Glæde, hvad jeg fortalte om vor gamle Høvdings sidste Levedage, — steg Haabet endnu mere. Gud give, det ikke maa blive til Skamme!

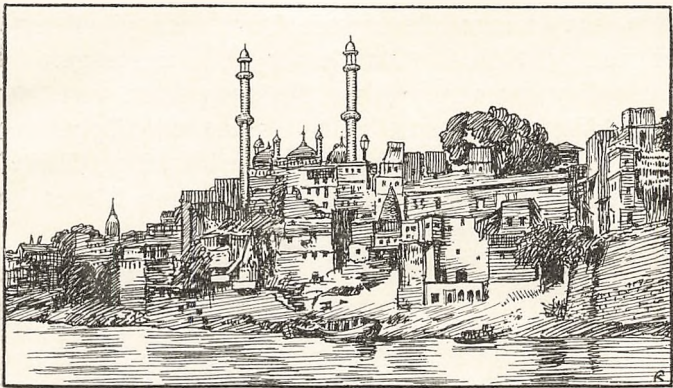
Ved vort *Efteraarsmøde* den 15., 16. og 17. September havde vi som fremmede Talere *Lars Bæk-høj*, Pastor *Simon Hansen* fra Helsingør og *H. P. Hanssen*, som holdt 2 „store“ Taler om Tyskland under og efter Verdenskrigen. Søndag Aften læste *Texiere* H. C. Andersens Eventyr og viste os adskillige nye Trick, som vel allermost morede en gammel Andersen-Oplæser som mig.

Nu skal snart Vinterskolen begynde. Vi venter

knap saa mange Elever som ifjor; men vi vil tage fat med godt Mod. Om det er lidt vanskeligere at samle Ungdommen i disse Nedgangstider, saa har der aldrig været bedre Brug for aandelig Oplysning end nu. Gid vi maa bruge den med Kraft og Glæde!

Hermed en venlig Hilsen til vore gamle Elever fra jeres gamle Forstander.

SADHU SUNDAR SINGH

Naar der i Europa undertiden, for ikke at sige meget almindeligt, mærkes en Tilbøjelighed til at se ned paa Asien og Asiaterne, saa kan vi nok have behov at minde os selv om, at vi har faaet meget godt fra Asien — ja, det er, som vi ofte helt har glemmt, at vi har faaet Kristendommen derfra.

I de senere Aar er der to Navne paa Mænd fra Asien, som har vakt stor Opmærksomhed i Europa, og det er Digteren *Rabindranath Tagore* og den kristne Sadhu *Sundar Singh*. Begge er de fra Indien, og begges Navne er fløjet Verden rundt. Var Rabindranath Tagore ikke verdensberømt før, blev han det, da han for et Par Aar siden fik Nobelpræmien for Litteratur, og hvad Sadhu Sundar Singh angaar, saa

har hans Navn i den forløbne Sommer været i alle Landets Blade.

Der er næppe noget galt i at sige, at der er to Tilbøjeligheder, som kæmper om Menneskets Sjæl, og det er Herskelyst og Tjenersind. Der er sikkert lidt nok af det sidste alle Vegne, men det er, ligesom jeg har en Fornemmelse af, at der er mere af det i Indien end i Europa. I en af de smaa Sentenser, hvoraf Rabindranath Tagores Bog *Flakkende Fugle* bestaar, hedder det: *Jeg kan ikke vælge det bedste. Det bedste vælger mig.* Dette Ord har gjort en Del Indtryk paa mig. Straks mente jeg, det kun var en Aandrighed, men jeg mener i mit eget Liv at have erfaret, at det er en Sandhed. Det samme tænker jeg ogsaa, andre har gjort. Men hvad er det, der egentlig ligger i det Ord? Det er det, at naar man selv af egen Magtfuldkommenhed vil bestemme Sagernes Gang, saa kommer man ikke til at vælge det bedste, men naar den ædle Tanke — den være af større eller mindre Omfang — kommer flyvende ind i ens Sjæl, og man indoptager den i sig og giver den Magt, saa kommer der en Vækst ud deraf. Man har da ladet det bedste vælge sig, man er gaaet i dets Tjeneste.

At dette Ord kommer fra Indien, er ret beset meget forstaaeligt. I Indien har man fra de ældste Tider lært at sætte den Mand højere, der giver Afkald paa Verden, end den, der erobrer den. Det er vist iøvrigt Indernes store Skuffelse af Europæerne, at disse er mere optaget af at erobre Verden end

at give Afkald paa den. Det kan Inderne ikke forstaa, navnlig kan de ikke forstaa, at kristne Nationer er saadan.

„Jeg kan ikke vælge det bedste. Det bedste vælger mig.“ Har det ikke sin store og straalende Bekræftelse i Jesu Disciple? Har det ikke navnlig faaet sin Bekræftelse gennem en Mand som Paulus? I dette Aarhundrede har det stadfæstet sig — ligeledes i videst Omfang — hos en anden Asiater, hos Inderen *Sundar Singh*. Om ham vil jeg gerne fortælle gamle Elever en lille Smule — ikke saa meget, at de kender ham ud og ind, men gerne saa meget, at de fik Lyst at vide mere om Manden.

Sundar Singh er født den 3. September 1889 som Søn af den rige Godsejer Sirdar Sher Singh i Rampur i Staten Patiala i Nordindien. Drengen voksede op i et rigt udstyret og komfortabelt Hjem. I den varmeste Tid af Aaret tog Familien Ophold i Himalayas kølige Bjergegne. Slægten hørte til de stammestolte Sikh'er, og flere af dens Medlemmer havde opnaaet høje sociale Stillinger.

Sundar Singh var den yngste Søn og følte sig især knyttet til Moderen, som var en begavet og dybt religiøs Kvinde. Hendes Tale til ham var denne: „Du skal ikke blive ligegyldig og verdslig som dine Brødre. Du skal søge Fred for Sjælen, elske Religionen og engang blive en from Sadhu.“ En Sadhu har nogen Lighed med de gamle Tiggermunke, blot at hans Selvfornægtelse er endnu større. Sadhuen forsager tidligt Verden og alle dens Glæder. Han gif-

ter sig ikke, han ejer hverken Hjem eller Penge. Ved at give Afkald paa alt, hvad Verdens er, og fordybe sig i sig selv naar Sadhuen til at vinde sig Sjælefred og Beskuen af det guddommelige. Sadhuen, der kendes paa sin safrangule Skjorte, møder Ærefrygt overalt, alle Døre aabner sig for ham, og man giver ham Mad og Drikke. Men kan dette Liv føre til et frodigt indre Liv, saa kan det ogsaa føre til Dovenskab og Hykleri. Indien kender Sadhuer af begge Slags.

Sundar Singh var kun fjorten Aar, da hans Moder døde. Stor var hans Sorg, og mange Aar senere kunde han som Kristen sige til Ærkebispem af Canterbury: „Dersom jeg ikke ser min Moder i Himme- len, vil jeg bede Gud sende mig til Helvede, at jeg kan være sammen med hende dær.“

Sundar havde faaet Moderens dybt religiøse Sind i Arv. Han granskede — ofte til langt ud paa Nat- ten— Sikh'ernes hellige Bog *Granth* og Muhame- danernes Bibel *Koranen*, men den Sjælefred, som det mere og mere blev ham Livet om at gøre at finde, naaede han ikke. Han bliver nu sendt til Presbyteri- anernes Missionsskole der i Byen for at fortsætte sin Uddannelse. Dær lærer han Kristendommen at kende, men hans stolte Slægtsfølelse og hans Respekt for Fædrenes Tro vakte hans Fjendskab mod denne Re- ligion. I hans Sjæl havde der længe været Uro, nu steg det til Storm, men det er i saadanne Stunder, at Sjælen er modtagelig for aandeligt Liv. Om Krisen og Gennembruddet i sit Liv fortæller Sundar Singh saaledes: „Prædikanter, og Kristne i det hele taget,

var meget ofte kommet til mig, og jeg plejede at modstaa og forfølge dem. Naar jeg var ude i en eller anden By, fik jeg ofte Folk til at kaste Sten efter de kristne Prædikanter. Jeg vilde rive Bibelen i Stykker og brænde den, hvor jeg havde Mulighed for det. I min Faders Nærværelse sønderskar jeg en Bibel og andre kristelige Bøger, overhældte dem med Petroleum og brændte dem. Jeg mente, det var en falsk Religion, og gjorde alt, hvad jeg kunde, for at ødelægge den. Jeg havde Tillid til min egen Religion, men jeg kunde ikke opnaa nogen Tilfredsstillelse og Fred, skønt jeg foretog mig alle de Ceremonier, denne Religions Ritual krævede. Derfor tænkte jeg paa at slippe fra det hele ved at begaa Selvmord.

Tre Dage efter, at jeg havde brændt Bibelen, vaagnede jeg henved Klokken tre om Morgenens, tog mit sædvanlige Bad og begyndte at bede: „O. Gud, hvis der er en Gud, vil du da vise mig den rette Vej, ellers vil jeg dræbe mig selv.“ Det var min Hensigt, hvis jeg ikke fandt Fred, at lægge mit Hoved paa Jernbanelinien, naar Femtoget passerede forbi, og derved dræbe mig selv. Dersom jeg ikke fik Fred i dette Liv, haabede jeg, at jeg vilde faa den i det næste. Jeg bad og bad, men fik intet Svar, og jeg bad en halv Time længere i det Haab at opnaa Fred.

Klokken halvfem saa jeg noget, som jeg ikke havde kendt noget til tidligere. I Stuen, hvor jeg bad, saa jeg et stort Lys. Jeg troede, at Huset brændte. Jeg saa mig omkring, men opdagede ikke

noget. Da slog den Tanke ned i mig, at dette maatte være et Svar, Gud havde sendt mig. Saa bad jeg og saa ind i Lyset, og jeg saa den Herre Jesu Kristi Skikkelse. Den havde en saadan Straaleglans af Herlighed og Kærlighed. Dersom det havde været en Hindu-Guddom, havde jeg kastet mig paa mit Ansigt foran den. Men det var selve Jesus Kristus, som jeg faa Dage tidligere havde forhaanet. Jeg følte, at et Syn som dette kunde ikke opstaa ved min egen Indbildningskraft. Jeg hørte en Stemme sige paa Hindustansk: „Hvor længe vil du forfølge mig? Jeg er kommet for at frelse dig. Du bad om at lære den rette Vej at kende, hvorfor vil du ikke følge den?“

Saa slog den Tanke ned i mig: Jesus Kristus er ikke død, men levende, og det maa være ham selv. Saa faldt jeg ned for hans Fødder og fik denne vidunderlige Fred, som jeg ikke kunde opnaa noget andet Sted. Det var den Glæde, jeg ønskede at faa. Det var Himlen selv. Da jeg rejste mig, var Synet forsvundet, men selv om Synet forsvandt, er Freden og Glæden stedse siden blevet hos mig. Jeg gik til min Fader og fortalte, at jeg var blevet en Kristen. Han sagde til mig: „Gaa hen og læg dig og sov. Du er Kristen? I Forgaars brændte du Bibelen, og nu siger du, at du er Kristen.“ Jeg svarede: „Ja, jeg har nu opdaget, at Jesus Kristus lever, og har besluttet at følge ham. I Dag er jeg hans 'Discipel', og jeg vil fra nu af tjene ham.““

Da Faderen erfarede, at det ikke var et tilfældigt

Indfald, hans Søn havde faaet, søgte han at tale ham til Rette. Han mindede ham om de ærefulde Stillinger, han havde i Vente. Det hjalp ikke. Saa skildrede han, hvilken Skam han vilde føre over sin ansete Slægt, hvis han virkelig gik over til Kristendommen. At bringe Vanære over den Slægt, han var udrunden af, at sige nej til sin forpinte Faders Bønner, var næsten for svært. Dog lykkedes det Sønnen at holde fast. Men en ny og svær Fristelse opstod, da en agtet Onkel en Dag tog ham med sig hjem paa sit store Gods og derefter ned i en dyb Kælder, hvor han laasede Døren efter dem. Sundar troede, at hans sidste Time var kommen, men Onkelen tog en anden Nøgle frem og aabnede et stort Pengeskab. Drengen saa nu en saadan Rigdom for sig, som han næppe havde tænkt sig, endsige set: Stabler af Banknoter, ubetalelige Juveler og Dynger af rede Penge. Onkelen tryglede ham om ikke at bringe Skam over Familien, ja, til sidst tog han sin Hovedbedækning af, lagde den for Sundars Fødder, pegede paa alle Skattene og sagde: „Alt det skal blive dit, hvis du vil blive hos os.“ Rigdommen fristede, Sammenhængen med Slægten fristede, men Sundar fik dog Styrke til at holde fast. Da ethvert Forsøg paa at faa ham til at frasige sig den kristne Tro og blive ved det gamle var mislykkedes, blev han udstødt af Familien og maatte forlade Hjemmet, ja man gav ham endog forgiftet Rejsemad med, saa han blev meget syg deraf og nær var død. Men den Glæde over sin Frelse, den Fred i

Sindet, som han tidligere havde savnet, forlod ham ikke, og den 3. September 1905 blev han døbt. Han var da kun seksten Aar gammel, men man maa huske, at i Indien er man meget tidligere udviklet end her, saa man kan ikke sidestille en sekstenaarig Indier med en sekstenaarig Dansker.

Sundar Singh besluttede nu at blive Sadhu, det havde man set før, men det, der var det nye, var, at Sundar Singh blev en *kristen* Sadhu. Ved at bære Sadhuens safrangule Kjortel og ved at give Afkald paa Verden kunde han faa Adgang til mange Kredse — Sadhuen var den hellige Mand, som det var en fortjenstfuld Gerning at tage godt imod —, og derved kunde han komme til at prædike i mange Kredse, hvortil Adgangen ellers vilde have været ham forment. At Vejviljen kunde slaa om til det modsatte, naar Folk opdagede, at han imod deres Forventning var Kristen, maatte han ofte erfare. Sadhu Sundar Singh begyndte nu sine Prædikerejser, idet han vandrede fra Sted til Sted uden at eje andet end sin Kjortel, et Tæppe og det nye Testamente. Gav hans Tilhørere ham noget at spise, var det godt, i modsat Fald maatte han se at finde nogle Rødder og Blade at leve af. Bød nogen ham Husly for Natten, var det rart, men ellers maatte han se at finde sig et Hvilested under et Træ eller i en Hule, det er sket, at han er kommet til at overnatte sammen med vilde Dyr, uden at de dog har gjort ham nogen Fortræd.

Sadhu Sundar Singh blev optaget i den engelske

Højkirke og fik af den en Prædiketilladelse, men da han saa opdagede, at dette hindrede ham i at prædike i andre Kirkeafdelinger, sendte han Prædiketilladelsen tilbage. Han vilde ikke binde sig til en bestemt Kirkeform. Han maatte forkynde Guds Rige, hvor kan kom, og for hvem han traf. Ikke Formen, men Indholdet var for ham Hovedsagen. Derfor kunde han ogsaa udbryde: „Guds Børn er meget kære, men meget sære. De er meget rare, men rædsomt smaalige.“

Sadhu Sundar Singh drog nu rundt og prædikede i Nordindien og i Thibet, hvor hans Liv Gang paa Gang var i Fare. Fra 1918 udvider han sit Omraade overordentlig. Han prædiker i Sydindien og paa Ceylon, han drager til Birma, Kina og Japan, til Amerika og til Australien, til Europa og i Fjor til Danmark.

Denne Mand, som har gjort hele Verden til sit Sogn, hørte jeg tale i *Liselunds* Have i Sommer. Der var Tusinder til Stede, da *Niels Dael* bød Velkommen. Og saa traadte den høje Mand med det sorte Skæg og Haar, den orientalske Ansigtifarve og den lange, safrangule Kjortel frem.

Jeg fik det samme Indtryk af ham som hin Inder, der fortæller om ham, at „han aflagde sit Vidnesbyrd med en Profets Ildfuldhed og med en Apostels Kraft. Mens Sadhuen talte, stod han for os som et Billede paa Østens Kultur, tændt i Glød af Evangeliets blændende Lys.“

Ja, det var, som en Skikkelse fra Bibelen stod lys-

levende for os, som vi stod og lyttede til en af Vorherres Apostle. Det var en Oplevelse, som man vil huske, og for deres Skyld, som ikke havde denne Oplevelse, og det er nok de fleste af dette Skriffs Læsere, vil jeg anføre hans Tale efter „Sorø Amtstidende“s udmærkede Referat. Man vil da faa et Indtryk baade af Mandens Liv og hans Maade at tale paa. Talen lød saaledes:

Paulus skriver i sit første Brev til Thessalonikerne: *Beder uafsladelig*. Han skriver ikke: Beder undertiden. Det kunde kun Folk, der ikke kender til aandeligt Liv, sige; de vilde maaske sige: Bed Morgen og Aften, men aldrig: Bed uafsladelig.

Vi behøver ikke at sige til Mennesker, at de skal trække Vejret uafsladeligt, men lige saa væsentligt, Aandedrættet er for vort legemlige Liv, er Bønnen for det aandelige, og har vi vundet det aandelige Liv, vil det falde lige saa naturligt at leve i uafsladelig Bøn, som det falder at trække Vejret. Som ingen vil falde paa at sige, at han ikke har Tid til at trække Vejret, vil intet aandeligt Menneske sige, at han ikke har Tid til at bede. Bønnen er det aandelige Livs Blodcirkulation og Aandedræt.

Gennem Bønnen giver Gud os sit eget Liv. Denne Verdens Goder giver Gud Menneskene, uden at de beder derom, men aandelige Ting kan han kun give gennem Bønnen. Ja, selv om Gud vilde give os aandelige Velsignelser uden vor Bøn, vilde vi ikke være i Stand til at tage mod dem eller værdsætte

dem. Saul fik et Kongerige uden at have bedt derom, og Guds Aand fik han, saa han profeterede mellem Profeter, uden at være beredt paa at modtage den. Men han mistede den igen, og en ond Aand tog Ophold i ham. Han mistede baade den og Kongeriget, og Grunden er den, at han ikke var beredt. Han var ikke gaaet ud for at søge efter Guds Aand eller et Kongerige, men efter sin Faders bortløbne Æsler. Det var denne Verdens Ting, han som mange andre Mennesker søgte.

Hvor er jeg taknemmelig for, at Gud ikke — hvad han jo kunde have gjort — har udgydt sin Helligaand over hele Jorden. Apostlene levede jo i tre Aar daglig sammen med Herren, og dog skulde der gaa 2, 3, ja 10 Dage, inden de var heredt til at modtage Aanden. For at modtage Helligaanden maa vi være forberedt gennem Bønnen. Men selve Forberedelsen i Bønnen til at modtage Velsignelsen er en Velsignelse.

Vi formaar ikke at se den himmelske Fader med vort jordiske Øje, men i vore Sjæle erfarer vi hans Nærværelse. Det er, som hvis dit Øje er sygt og trænger til Medicin. Naar du faar Medicinen i Øjet, kan du slet intet se. Men du mærker, at Medicinen er i Øjet, skønt du ikke kan se den, og du ved, at det betyder Helbredelse. Naar vi er kommet i Forbindelse med Jesus Kristus, mærker vi ham ogsaa i os som en Befrielse fra Synd og Nød, skønt vi ikke ser ham. Men den Tid skal komme, da vi skal se ham i al hans Herlighed. Indtil den Tid er Livets

Betingelse, at vi lever i Bønnen. Da vil vi erfare Sandheden om Kristus, at han ikke blot er et stort og ædelt Menneske, men Verdens Frelser.

Da jeg sidste Aar vandrede i Thibet, fortalte man mig mærkelige Ting om en lille 12 Aars Pige. Jeg spurgte hende senere selv, om det virkelig var sandt alt, hvad man fortalte. Hun var ikke belæst eller dannet, men hun havde Hjertets Kendskab til Gud. Nu skal jeg fortælle, hvad hun maatte lide for sin Gud. En buddhistisk Præst, en Lama, sagde en Dag til hende, at hendes Forældre var Taaber, fordi de var blevet Kristne, og hun var en Taabe, fordi hun var fulgt efter sine Forældre. Hun svarede: „Jeg følger ikke mine Forældre, jeg følger min Frelser.“

„Hvad kender du uvidende lille Pige til Kristus?“ spurgte Lamaen videre.

„Jeg kender Jesus Kristus bedre, end jeg kender mine Forældre.“

Han kunde ikke tro det. Det var Taabelighed alt sammen.

Den lille Pige svarede:

„Jeg elsker mine Forældre. De lever hos mig, men Jesus Kristus lever i mig, derfor kender jeg ham bedre. Jeg føler hans Nærværelse, og det har gjort Livet paa Jord himmelsk for mig.“

Lamaen spærrede hende saa inde i 24 Timer og tænkte, at hun derved skulde blive mere fornuftig. Da han nærmede sig den laasede Dør igen, hørte han hende synge. Hun er ikke træt endnu, tænkte han, og saa lod han hende sidde indelaaset endnu i

tre Dage uden Mad og Drikke. Nu maatte hun da være træt og opgive sin Tro. Da han igen kom til Døren, sang hun heller ikke mere. Men da han aabnede den, saa han hende ligge knælende paa Gulvet, og hun talte, ligesom der var nogen i Værelset. Da Døren aabnede sig, drejede hun Hovedet, og Lamaen har selv fortalt mig, at han aldrig vil glemme den Herlighed og Betagethed, der laa over hendes opløftede Aasyn. Han ventede at finde hende svag, og han fandt hende tværtimod lykkelig og glad i sin Frelser.

Da han saa hendes forklarede Ansigt, tog han sin Hovedbeklædning — det er Præsternes Tegn paa deres Værdighed — af og lagde den ned for hende. Og han sagde: „Du skal være min Lærer, og jeg vil være din Discipel!“

Og Lamaen sagde til mig: „Det var ikke lærde Præster, men denne lille, uvidende Pige, der blev min Frelse.“

Til mig sagde den lille Pige:

„Da mine Forældre blev omvendte, kendte jeg intet til Jesus Kristus. Men nu kender jeg ham. Det er kun lidt, jeg ved, men det ved jeg, at min Frelser kan skænke en Fred som intet andet.“

Der var oppe i Thibet ogsaa en Mand, der vidnede om, hvad han havde fundet i Jesus Kristus. Folkene i Byen, hvor han prædikede, truede ham med, at de vilde slaa ham ihjel, hvis han ikke holdt op, men han svarede, at det vilde være hans største Fryd at

faa Lov at give sit Liv for Jesus, der selv havde givet sit Liv for ham.

Saa rev de hans Tøj af ham. De skar med Knive i hans Legeme og rev Stykker af Kød ud. Men han gav sig ikke. Saa gned de spansk Peber og Salt i de blødende Saar. Han led de frygteligste Pinsler, men dog bad han ikke Gud slaa dem med Blindhed. Han bad til Gud, om han maatte faa Kraft til at vise dem, at man gennem Lidelse for Gud fandt Himlen her paa Jorden. Og han lovpriste sin Gud under sin Lidelse. De, der stod omkring ham, forbavsedes. Der maa være en Kraft i dette, som vi ikke kender, sagde de til hinanden. Og der var en imellem dem, som søgte Sandheden. Han spurgte en Lama, hvordan det dog kunde hænge sammen. Lamaen, der saa, hvilket Indtryk Martyren gjorde, svarede blot, at det var en ond Aand, der havde besat ham. Men Manden, der søgte Sandhed, svarede: „Du lyver, for aldrig har en ond Aand skænket et Menneske en saadan Lykke og Fred og Glæde. Kan onde Aander give det, vil jeg blot ønske, at jeg maa blive besat af onde Aander.“ Lamaen blev rasende og flængede Martyrens Tunge. Men selv da klagede denne ikke, men foldede sine Hænder i Bøn til Gud. Til dem, der stod omkring, sagde han: „Jeg er taknemmelig for, at I berøver mig den ene Mund, jeg havde før. Nu bliver hvert af mine blødende Saar en Mund, der prædiker. Men jeg vilde ønske, I kunde se den Fred, der er i mit Hjerte. Den Fred har jeg, fordi Kristus er hos mig. Nu er Timen kommen, da

jeg skal forlade denne Verden. Ikke for at dø, men for at leve evig." Og i Dødsøjeblikket aabnede han Øjnene og saa paa dem alle, og der straaledede et Lys ud af dem som Himlens Lys. Hans sidste Ord var: „Herre og Gud! I dine Hænder befaler jeg min Sjæl!“

Saa stærkt Indtryk gjorde hans Død paa Tilskuerne, at de vilde se den „Fred,“ han havde sagt, han havde i sit Hjerte, og de skar hans Legeme i Stykker og tog Hjertet ud. Der var naturligvis intet at se, for Guds Fred overgaar al Forstand.

Men mange i Thibet taler endnu om den Fred og Glæde, hvormed denne Martyr gik i Døden. Jeg har selv truffet ham før hans Død og spurgt ham, hvad Hemmeligheden var ved det lykkelige Liv, han førte. Han svarede: „Jeg lever i Kristus og Kristus i mig!“

Den lille Pige, jeg fortalte om, svarede omtrent det samme. Det var gennem Bønnen, de levede i Kristus.

Førend jeg blev Kristen, tilbragte jeg megen Tid med Studier og Spekulationer. Saa lærte jeg at bede, og at igennem Bønnen kunde alle Lidelser forvandles til Velsignelser.

Jeg prædikede engang i den By, hvor Martyren døde, og man advarede mig. Jeg svarede: Ja, I forstaar slet ikke, at netop her er vor Sejr. Andre sejrer, naar de tager andres Liv og Ejendom. Vi Kristne sejrer, naar vi kan faa Lov til at ofre begge Dele. De forstod slet ikke den Tale, og de begyndte at stene mig. Da var der en Øvrighedsperson, der mindede dem om det Indtryk, det havde gjort, da de dræbte

Martyren. Og han raadede dem til at slæbe mig ud i en Skov, hvor det ikke vakte for megen Opsigt, hvis de vilde slaa mig ihjel. Saa slæbte de mig hen til et øde Sted og lænkede mig til et Træ med en stor Jernlænke, som de laasede med en svær Hængelaas. Jeg stod bundet og lænket og ventede paa Døden. I Førstningen var jeg saa svag, at jeg sørgede over, at jeg skulde dø, uden at min Død kunde blive et Vidnesbyrd for Kristus. Bitterlig koldt var det, og mit Tæppe havde de taget fra mig, saa jeg kun havde en tynd Klædning som denne paa. Om nogle Timer er jeg død, tænkte jeg. Det var jo netop det, Thibetanerne havde regnet ud, at jeg skulde dø dær, uden at nogen saa det. Jeg havde kun den Tanke at berede mig til at dø. Tre Timer i den frygtelige Frost var nok, saa troede jeg, at min sidste Stund var inde. Jeg bad og sagde: Herre, jeg overgiver mit Liv i dine Hænder! Da skete det, mens jeg bad, at jeg følte en forunderlig Kraft gennemstrømme mig, *saa jeg ikke mere mærkede Kulden*. Skønt jeg stod lænket og frysende, blev det hele forvandlet til en Glæde, som jeg aldrig har oplevet Magen til. Jeg løftede mine Hænder for at takke Gud, og saa mærkede jeg pludselig — *at mine Hænder var fri!* Det var et Under; Lænken var stadig slynget om Træet, og Laasen var ikke brudt, men jeg var fri! Da forstod jeg, hvad det vil sige, at der er en levende Gud. Var der ikke det, saa havde jeg været død og mit Legeme forraadnet, og jeg havde ikke staaet her og vidnet i Dag.

Jeg er ikke ude paa Foredragsturné, men Herren har sagt: I skal alle være mine Disciple og prædike mit Ord. Derfor staar jeg her i Dag som et Vidnesbyrd om, hvor store Ting Gud har gjort for mig.

Og jeg *maa* aflægge dette Vidnesbyrd, for der var en Tid, da jeg hadede Guds Navn og brændte hans Skrifter. Naar han har givet mig, der har gjort det, saa uendelig meget, hvad vil han da ikke give jer? Men een Ting *maa* der til: I *maa* bede! For det er kun gennem Bønnen, at vi modtager Velsignelsen af Gud selv. Mange Kristne mener ikke, de har Tid til at bede, men de, der ikke beder, gaar Glip af Samlivet med Gud. Bønnen er den eneste Maade, hvorpaa vi kan give Gud Lejlighed til at virke i os. Beder uden Afladelse. Vi kan arbejde og bede paa samme Tid, som vi arbejder og aander.

Skønt jeg har set forunderlige Ting, Gud har gjort for mig, glemmer jeg aldrig den Tid, da jeg var en fordomsfuld Hindu, der hadede Kristus. Det er min Torn i Kødets. Og jeg store Synder er bleven frelst. Du er bedre end jeg. Du har aldrig revet hans Skrifter i Stykker eller haanet hans Navn! Hvor meget større Ting kan han da ikke gøre for dig!

Og *maa* saa Gud velsigne enhver af jer til gennem Bønnen at erfare hans Magt og Vælde, erfare, at Himlen kan begynde her paa Jorden. Mange stakkels Kristne tror først, Himmellivet kan begynde efter Døden. Men naar vi begynder Bønnens Samliv med Gud, kan Himmellivet begynde her.

Jeg har maattet tale til jer her i et Sprog, der ogsaa

er fremmed for mig, men den Tid skal komme, da vi skal tale i et fælles Modersmaal. I bruger meget at give hinanden Haanden. Det er bedre at folde Hænderne til Bøn for hinanden. Med Bønnen sættes meget stærkere Kræfter i Bevægelse. Gerne trykkede jeg mine kristne Brødres Hænder, men Tiden slaar ikke til.

Her paa Jorden mødes vi maaske aldrig mere, men den Tid skal komme, da vi mødes i Herligheden.

Og maa saa Gud hjælpe os til at bede uafsladelig.

Det er simple og ligefremme Ting, jeg har talt om. Nogle ønsker at høre om mærkelige Ting. Men der er da heller intet vidunderligere end Bønnen. Og de, der har lært Bønnen at kende og er blevet frelst, har intet andet Ønske end at hjælpe andre til at blive frelst.

Jeg har jo set, hvordan Kærligheden driver Menne-sker her fra ud til fremmede Lande, helt ud til Indien, for at forkynde Evangeliet. Og ingen af dem fortryder det. En af dem, jeg har truffet derude, Frk, Anne Marie Petersen, har bedt mig tage en Hilsen med herop. Der er store nationale Vanskeligheder at kæmpe med derude, men hun stoler paa, at hendes Venner herhjemme bærer hende oppe netop gennem Bønnen. Og hun sagde til mig: Naar du kommer til det Sted derhjemme — og jeg tænker, at hun her har ment Liselund —, saa sig dem, at jeg beder for dem, og bed dem om at bede for mig.

Ikke enhver Kristen kan rejse ud som Missionær, men alle kan vi gennem Bønnen deltage i Arbejdet.

Saa hjælp os da, Herre, til, at vi kan bede uaf-ladeligt! Amen!

Talen blev holdt paa Engelsk, men udmærket over-sat af Pastor *Nielsen*, Asmild.

Naturligvis har ikke alt det, Sundar Singh har set i de fremmede Verdensdele, været ham til Glæde. Under et Ophold i Oxford spurgte en Englænder ham, hvad han mente om engelsk Kristendom og det engelske Liv i det hele. Sadhuen svarede, at han havde endnu ikke set nok til at fælde en Dom, men det forekom ham, at der blev gjort for lidt ud af den religiøse Side i Retning af Sjælefred. I et Brev til en Ven derhjemme udtaler han sig mere ligeud. Det hedder heri: „Mange Mennesker er forbavsede over at se mig i min tarvelige Dragt og uden Strømper og Sko. Men jeg fortalte dem, at jeg elskede Tarvelighed, og at jeg, hvor som helst jeg kom, ønskede at leve paa samme Maade som i Indien og ikke skifte Kulør som en Kamæleon. Jeg har kun været to Uger i England og kan ikke tale med stor Vægt ud fra mine Indtryk. Men jeg føler, at ligesom Solen sjældent er til at se paa Grund af Taager og Støvregn, saaledes er Retfærdighedens Sol næsten altid skjult af Materialismens Taager og Støvregn. . . .“ I anden Forbindelse udtaler han dog, at han har fundet mange aandelige Mennesker i England.

I Amerika fandt han Spaltningen mellem Aand og Liv større. Han udtaler, at her vilde Kristus sige: „Kommer hid til mig alle I, som er betyngede af Guld, og jeg skal give eder Hvile.“

Sadhu Sundar Singh har en god lagttagelsesevne, men han ser ogsaa andet end Fejlene. „Gud har sine Folk hele Verden over, og han har ogsaa sine Vidner i Vesten.“

Hvad Sadhu Sundar Singh har sagt om Danmark, ved jeg ikke. — Vi har i Europa og Amerika ingen Martyrer af de Dimensioner, som Sundar Singh omtaler. Maaske vi i det hele er svagere i religiøs Henrykkelse og Beskuelse end Inderne. Det kommer sandsynligvis af vores Dygtighed. I Europa og Amerika er Dygtigheden stor, det økonomiske og det materielle Liv i det hele taget er meget vidt udviklet mange Steder, men netop derfor er der Fare for, at det sluger alle vore Tanker, hele vor Sjæl. Det falder godt sammen med dette, at Sadhuen fandt Faren størst i Amerika. Paa den anden Side har Indien en stor Fare i Kastevæsenet. Til Trods for alt Klasseforskell — og det betyder mere, end mange tænker paa —, har vi her i de vestlige Lande dog intet, der svarer til Indiens uoverstigelige Kastemure. Indien har altsaa en Fare i sin gamle — jeg havde nær sagt forstenede — Kultur. At Inderne paa den anden Side i deres *Natur* med dens dybe Trang til Mystik og Sjælefred har en Styrke frem for Vestens Folk, er der ingen Tvivl om.

Sadhu Sundar Singh har kunnet faa mange Disciple i sit Hjemland, men det ønskede han ikke, han raadede dem til at tjene Gud paa den Plads, hvor de var, og hos de Mennesker, de levede iblandt. Det

falder godt sammen med hans Grundsætning: „Vær dig selv, efterlig ikke andre.“

Det, der har været Sadhu Sundar Singhs store Oplevelse, er den Sjælefred, han har vundet, den Henrykkelse ved altid at føle sig Gud nær i Jesus Kristus. Dette har givet ham Mod til at prædike og lide, og de Maal, han derved har naaet, har naturligvis ogsaa bidraget til at øge hans Glæde. Den største Glæde af den Art har han nok oplevet, da hans Fader for fire Aar siden blev Kristen og kom til ham og sagde: „Du har aabnet mine aandelige Øjne, du maa døbe mig.“ Det ønskede Sundar imidlertid ikke, han døber ingen, men henviser de nyomvendte til Missionærerne. Men at denne Genforening mellem Fader og Søn har været af gribende Virkning for dem begge, kan ikke fejle.

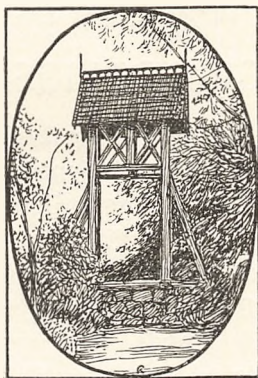
Nu fortæller jeg ikke mere om Sadhu Sundar Singh, men jeg kan henvise til to Bøger, hvor I kan faa meget mere at vide om ham. Det er *Sadhu Sundar Singh* af Mrs. Arthur Parker, den er let at gaa til og giver mange Oplysninger om Sundar Singhs Liv og Levned. Ret godt skrevet er den nu ikke, men den er som sagt nem at gaa til. En langt bedre Bog er *Samtaler med Sadhuen* af B. H. Streeter og A. J. Appasamy, oversat af Chr. Norlev. Det er en fortrinlig Bog, men den er netop paa Grund af sin dybere sjælelige Behandling af Emnet en Bog, der kræver noget mere Arbejde af Læseren. Begge Bøger er udkommet paa Frimodts Forlag, den første er

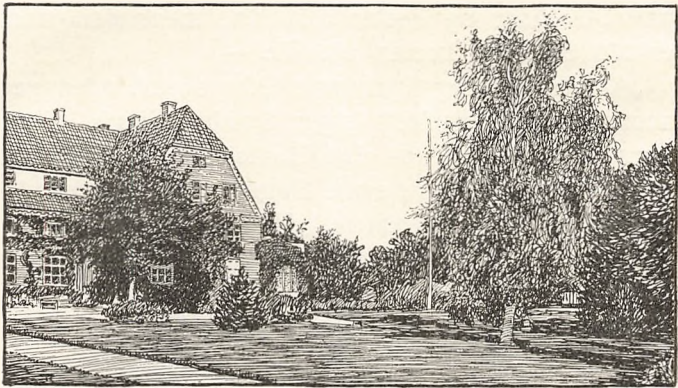
paa 148 Sider og koster 5,50 Kr., mens den sidste er 220 Sider og koster 6,50 Kr. —

„Aandelige Ting kan man ikke skelne uden gennem stille Eftertanke,“ siger Sundar Singh. Selve hans Skæbne og hans rige Tankeliv, som det træder os i Møde gennem nævnte Bøger, giver megen Anledning til stille Eftertanke. Her er en Mand, som ikke har valgt det bedste, men det bedste har valgt ham.

Venlig Hilsen til alle gamle Elever!

ANDERS UHRSKOV.

HØJSKOLEN OG DE GRUNDTVIGSKE HJEM

Det er nu næsten en Menneskealder siden, at jeg traadte i Højskolens Tjeneste. Dengang stod hele Rækken af den tidligere Generations Højskolemænd endnu i deres fulde Kraft. De toneangivende indenfor den danske Højskole var Mænd, der havde oplevet 1864 og var præget deraf. Nogle af de mest bekendte havde selv været med i Krigen. Og en hel Kreds af dem havde før 64 oplevet en lykkelig Ungdomstid. De var tidligt blevet hjemme i den stærkt voksende grundtvigske Bevægelse, og der var dem, der var kommet i selve Grundtvigs Hjem og havde de stærkeste Førstehaands Indtryk af den gamle Høvdning. Jeg husker, at en af dem engang

udtalte, at da han selv gik ud for at holde Højskole, var det hans Ønske at hjælpe andre unge Mennesker til at leve et saa lykkeligt Ungdomsliv som det, han selv havde oplevet.

Jeg følte, at her var en afgørende Forskel imellem det ældre Slægtled og det, jeg tilhørte. Saadan kunde vi ikke sige. Vi havde nok oplevet en bevæget Ungdomstid med stærk Modsætning mellem Venstre og Højre og voldsomme Brydninger. Men selv om vi mente, at det slet ikke var nogen daarlig Skole, vi havde gennemgaaet, saa hverken kunde eller vilde vi føre Ungdommen ud i noget lignende. Vi kunde ikke ønske de unge vor Tids Iver og Optagethed, naar den som hos os skulde købes med Blindhed og Fanatisme. I saa Henseende kunde vi ikke betragte os selv som Eksempler, værdige til Efterfølgelse. Og dog mente vi vel ikke, at vi i Højskolens Tjeneste behøvede at nøjes med den mere beskedne Lod kun at være Faglærere. Ogsaa vi havde noget at bringe.

For mit Vedkommende indsaa jeg, at den Kapital, jeg havde at tage af, ikke var mine Ungdomsoplevelser, men langt mere Arven fra mit Barndomshjem. Jeg forstod, at hele Højskolen var bygget paa den samme Forstaaelse af Menneskelivet som de grundtvigske Hjem. Og at den som Skole skilte sig fra alle andre Skoler som den grundtvigske Børneopdragelse fra alle de gamle Opdragelsesprincipper. Jeg husker godt en Tid, da gammeldags Pædagoger fandt Grundtviganernes Behandling af deres Børn haarrende. Vi havde i Hillerød en retskaffen Latinskole-

lærer, der holdt meget af at udbrede sig over det Emne, at Børnene skulde aves og formanet. Tugt og Formaning var Polerne, som et alvorligt Hjem maatte dreje sig om. Og man holdt meget af at dvæle ved, hvilken Betydning gode Raad og moralske Formaninger kunde have hele Livet igennem.

Docent Fjord fortæller, at da han skulde overtage sin første selvstændige Stilling som Lærer i Aarhus, havde hans Fader sagt til ham: „Gør aldrig Gæld! Køb ikke noget, før du kan betale det!“ Og dette Raad fulgte han. Han indrettede sig yderst spartansk i det Værelse, han havde lejet. Kun en simpel Træstol og Bord og en tarvelig Seng. Naar hans Venner raadede ham til at anskaffe sig nogle ordentlige Møbler, han kunde faa dem paa Kredit hos enhver af Byens Snedkere, afviste han det. Han gjorde ingen Forandring, før han kunde betale den kontant. Og saadan bar han sig ad hele sit Liv, og han sparede sig derved for en Masse Sorger og Bekymringer.

Hvad bedre kunde vel et Hjem give sine Børn med ud i Verden end saadan gode Raad? spurgte de gamle. Hertil svarede Grundtviganerne, at Raadet var godt nok. Men naar Fjord fulgte det hele sit Liv, var det vel ikke saa meget paa Grund af Formaningernes Fortræffelighed som for den Kærlighed og Ærbødighed, han nærede for sin Fader. En god Formaning havde kun Værdi ved ens personlige Forhold til Formaneren. Men selv om man kunde forsyne den unge Slægt med saadanne gode Raad og

Formaninger, et urokkeligt: „Du skal aldrig“, saa kunde de ikke nøjes dermed. Det syntes dem fattigt, om hele den Hjælp, Hjemmet gav de unge med paa Vejen, blot bestod i saadanne gode Raad.

Der fandtes den Gang og findes endnu humane Pædagoger, der tror, at med den gode Lærdom bannes de gode Veje. Der er dem, der vil have Moral gjort til Skolefag, og tænker, at Slægten skal blive moralsk deraf. Ligesom der er Folk, der mener, at den unge Slægt skal blive kristen, naar der undervises i Kristendom i Børneskolen.

Nu til Dags vilde vel en Mængde Mennesker sige, at det er mere de gode Vaner, det gælder om. Ved i Tide at vænne Børnene til pligtro Arbejde, bryder man Vej for dem til Dygtighed. Og Dygtighed fører til Velstand og Anseelse. Ingen Form for Dygtighed erhverves uden Arbejde. Og den, der kun vil gøre, hvad han er strengt forpligtet til, naar aldrig ud over Middelmaadigheden.

Højskolen har aldrig underkendt Dygtigheden, lige-saa lidt som de grundtvigske Hjem underkendte den. Lige fra Højskolens første Begyndelse bestræbte man sig for at give en saa god og gavnlig Undervisning i Regning og Retskrivning som muligt. Man erkendte villigt, at Kundskab er Magt. Men havde man sagt til Højskolens Arbejdere, at det var det første og vigtigste, havde de svaret: Nej. Havde man sagt til dem, at først maatte Dygtigheden erhverves, saa kunde altid Aandens og Hjertets Liv komme som en behagelig Luksus, naar man fik Raad dertil, saa

havde de protesteret. De vilde gerne undervise i Regning og Retskrivning, men det var ikke det, der kaldte dem ind i den grundtvigske Højskoles Tjeneste. Fra Hjertet udgaar Livet, sagde de, og det er det, der betyder mest for os. Vi er blevet Højskolens Tjenere, fordi vi vil prøve at hjælpe dem, der vil lade sig hjælpe, til at leve et vaagent og lykkeligt Menneskeliv. Derfor bliver paa Højskolen Hovedsagen det personlige Vidnesbyrd om Menneskelivet, som vi knytter til Historiens Beretning om henfarne Slægters Liv. Og saadan lød det fra de grundtvigske Hjem: Vi vil gerne have, at vore Børn skal blive dygtige Mennesker, Men det er os en Hjertesag, at de bliver gode Mennesker.

Der var dem, der mente, at de grundtvigske Hjem tog det lovlig let med den Opgave. De opdrog nærmest Børnene paa bedste Beskub, sagde de. De skulde være kristne Hjem, og saa opdrog de Børnene til Hedninger. De kendte ikke den kristne Lærebog, lærte hverken Skriftsteder eller Salmer udenad og den Smule Bibelshistorie, de fik, blev fortalt dem som Eventyr. Der manglede Alvor i hele deres kristelige Børnelærdom.

Jeg kan selv tale med derom, for jeg er opvokset i et stærkt grundtvisk Hjem. Og det er sandt, at vi lærte intet deraf udenad. Da jeg var Student, kom jeg til at læse Lektier med en doven Dreng. Og da saa jeg for første Gang i mit Liv en Katekismus.

Det samme Angreb rettes mod Højskolen. Det kan ske, at unge, der vil paa Højskole, spørger, om der

ikke undervises i Kristendom. Og dertil maa vi sige nej. Men ingen af dem, der har været paa en grundtvigsk Højskole, kan være i Tvivl om, at de, der prægede Skolen, var Mennesker; der selv levede som kristne.

Hjemmene underviste ikke i Kristendom, men den var Luften, som Børnene indaandede. Det var deres Forældres Liv, som de selv fik Del i.

Børnene lærte ganske vist ingen Salmer udenad, men Salmerne blev sunget ind i deres Sind, saa de tilsidst kunde alle dem, der blev brugt i Hjemmet. Og det var det mærkelige ved det, at de aldrig glemte dem siden. Og disse Salmer blev dem saa kære, at naar de halvtreds Aar efter sang dem igen, kom de til deres Sind som Bud om en Tid, der ikke var mere, om en Alvor, der havde været deres Hjemms største Rigdom. Og nu, da de langt bedre forstod Salmernes Ord, var det, som de voksede for dem. De var blevet et umisteligt Stykke af deres eget Liv.

Og Bibelhistorien, som deres Fader fortalte stille og jævnt, fik for dem en Ynde, der kunde tage dem om Hjertet, efter at de var bleven gamle Mænd.

Forældrene førte dem med i Kirken fra de var ganske smaa. De forstod vel ikke meget af, hvad der blev sagt. Men derfor blev det ikke tomt. Der var Højtid i deres Sind.

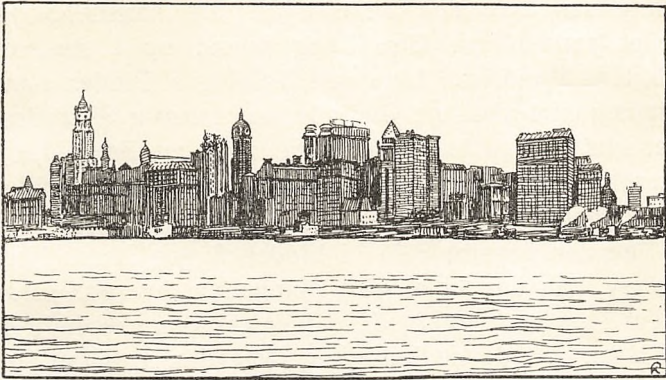
Det, de tog med fra Hjemmet, var Lyset af det Liv, de havde levet med i.

Jeg har aldrig tænkt mig, at en Skole kunde blive

for et Menneske, hvad hans Barndomshjem kunde være. Men lidt af det samme kunde dog maaske møde Eleverne paa en Højskole, at de fik Del i det Liv, der levedes der i Alvor og Glæde. Og det vilde jeg ønske at hjælpe til med. Saalænge der er en Ungdom, hvis Sind kan aabne sig for, hvad ædle kalde Livets Lyst, vil den grundtvigske Højskole have en Gerning at øve i det danske Folk.

HELGE HOSTRUP.

FRA NEW YORK TIL NIAGARA

Der er to Ting, som i de flestes Bevidsthed er knyttede uadskillelig til Forestillingen om Amerika; det er Byen New York og Niagara Vandfaldene. Der er meget andet, der er imponerende og smukt i De Forenede Stater, men der er ikke noget, der er blevet saa kendt og beundret som disse to. Det er intet Under: Den ene, Byen, er et af de mest storslaaede Monumenter, Mennesket har rejst for sin egen Kløgt, et Kæmpeværk i Sten, Jern og Cement, og den anden, Vandfaldene, viser os Naturens uforanderlige Vælde, dens umaadelige Kraft og Skønhed.

Selv de, der efterhaanden har vænnet sig til at forstaa, at Byen New York er noget meget stort, kan ikke undgaa at blive betaget af den, naar de første

Gang ser den med egne Øjne. De danske Skibe sejler sønden om Øen Long Island op i Hudson Flodens Munding. Lige ved Udløbet af Floden staar Statuen af Frihedens Gudinde, en mægtig Skikkelse, der hilser de indsejlende Skibe med en Fakkel højt hævet i ene Haand, mens hun i den anden holder Lovbogen.

Paa den venstre Side af Floden ligger Staten New Jersey, paa den højre Øen Manhattan, hvorpaa selve New York er bygget. Man faar et udmærket Indtryk af Byen ved denne Indsejling: Paa den sydligste Del af Øen ligger de fleste af „Skyskraberne“, man ser dem tegne sig mod Himlen og danne den berømte „*Sky-Line*“, Profilen af New York, man ser denne takkede, uregelmæssige Linje, der næsten synes for mægtig dragen, til at Menneskehænder kan have gjort det, og alligevel, det er Bygninger, Huse opførte af Mennesker, der danner den.

Paa begge Sider af Floden ligger Dokkerne for de forskellige Dampskibslinjer: „White Star“, „Cunard“, „Holland Amerika“, „Skandinavien Amerika“ etc., og talrige Færger krydser stadig frem og tilbage over den brede Strøm. Der er nemlig endnu ikke bygget nogen Bro over Hudson Floden, skønt flere Tunneler under den forbinder New York med Jersey City. De danske Skibe lægger til paa Jersey-Siden, og for at komme over til New York kan man tage med en af Færgerne, der paa faa Minutter og for nogle faa Cents sætter een over. Efter et Par Minutters Gang ind i

Byen naar man til Hovedgaden Broadway, og staar dermed i Storbyens Hjerter.

Manhattan er en lille Klippeø. Den er henved 22 km lang og gennemsnitlig 3 km bred. Den blev opdaget i 1524, men blev ikke regelmæssigt besøgt af Europæerne, før Henry Hudson i 1609 foretog sit Opdagelsestog op ad Hudson Floden. Efter den Tid begyndte imidlertid Hollænderne at slaa sig ned derovre, da der var rig Lejlighed til Jagt langs Floden paa Bævere og Oddere, hvis Skind kunde sendes tilbage til Holland og blive godt betalt der. I Aaret 1624 købte Peter Minuit for den hollandske Regering hele Manhattan af Indianerne for Varer til en Værdi af 60 Gylden eller omtrent 95 Kroner, og Nybyggerne nedsatte sig derefter paa den sydligste Del af Øen og kaldte deres By Ny Amsterdam.

I Aaret 1664 blev denne By overtaget af Englænderne og kaldt New York til Ære for Hertugen af York, der havde faaet hele den ny Provins overladt af sin Broder Karl den Anden. Siden den Tid er Byen vokset i Størrelse med rivende Hast, i 1770 havde den 20,000 Indbyggere, i 1820: 124,000, i 1880 naaede den 1,206,000, og i 1920 havde den omtrent 5 Millioner Indbyggere. Men samtidig har den bredt sig ud over Manhattan: Paa Long Island ligger nu Bydelene Brooklyn, Bronx og Queens med tilsammen henved $2\frac{1}{2}$ Million Indbyggere.

Det er ofte blevet sagt om New York, at den ikke var nogen egentlig amerikansk By, at den havde en saa sammensat Befolkning og gav et saa mange-

farvet Indtryk, at den nærmest syntes at være en international Storby. Den ligner i Virkeligheden heller ikke nogen anden amerikansk By, den er noget for sig selv, noget uden Sidestykke. Af Befolkningen er mere end en Trediedel født i Udlandet og mere end to Trediedele har Forældre, der er fødte i Udlandet. Man ser derfor paa Gaderne, i Butikker og Hoteller Folk af næsten alle Folkeslag. Der er Tyskere, Rusere, Jøder, Italienerne, Kinesere, Negere etc. foruden dem, der gennem flere Generationer har levet i Amerika.

Alle disse mange forskellige Slags Mennesker lever nu under nogenlunde de samme Forhold og taler et fælles Sprog, nemlig Engelsk. Man mærker ikke noget til nogen national Kultur, der er ingen nationale Traditioner, fordi alle Nationer er blandede sammen her. Befolkningen i New York har fundet den lettest mulige Maade at omgaas hverandre paa, men al folkelig Kultur og Dannelse er naturligvis udelukket. New York er Verdens store Smeltedigel: Særprægene forsvinder, og Fællespræget er kun betinget af, at for at den enkelte kan faa Plads, maa han ogsaa lade enhver anden faa Plads.

Alligevel slutter enkelte Nationer sig til en vis Grad sammen i bestemte Kvarterer af Byen. Der findes saaledes en hel Kineser By, „China Town“, italienske Kvarterer, Jøde Kvarterer etc., mens man paa Hovedstrøgene finder alle mellem hverandre. I mange Tilfælde lægger en bestemt Nation sig særlig efter et bestemt Erhverv: De fleste Vaskerier er i Hænderne paa Kinesere, mange smaa Conditiorier og

bag andre Formaal, men hvor den tit alligevel forefindes i høj Grad. Amerikaneren søger at skaffe sig Dollars — ikke af Gærrighed, det er næsten som en Sport, han driver, og har han samlet sammen, er det hans største Fornøjelse at bruge, hvad han har, igen og dermed glæde baade sig selv og saa mange andre, som det er ham muligt. Saadan er de rigtige Amerikanere: Glade ved at kunne glæde andre.

New Yorks Forretningskvarter ligger paa Sydspidsen af Manhattan. Her ser man Skyskraberne rage op som graa Kæmper over de almindelige Huse. Højest er *Woolworth Bygningen*. Den er opført af F. W. Woolworth, en amerikansk Forretningsmand, der oprettede en Række af Forretninger, hvor alle Varer var til Salgs til 5 eller 10 Cents. Woolworth Bygningen har 56 Etager over Jorden og 4 under dens Overflade. Den er bygget af Form som en Kirke og er ogsaa blevet kaldt „Handelens Kathedral“ (Cathedral of Commerce). Dette vældige Hus, saavel som alle andre større Bygninger i denne Bydel, er udelukkende optaget af Kontorer. Om Dagen vrimler der med Mennesker overalt, mens hele Kvarteret om Aftenen ligger øde hen. Her ligger ogsaa Wall Street, en Gade, hvor de største Handelshuse og Penge-Instituter har deres Kontorer. Om Morgenen Kl. 9 strømmer Tusinder af Kontorister og Maskinskriversker dertil for at begynde paa Arbejdet, fra 12 til 1 spiser de Frokost i de nærliggende Restauranter, og Kl. 5 gaar de fra Arbejdet, og alting bliver stille igen. I September 1920 skete der i Wall Street en voldsom

Restauranter holdes af Grækerne, de fleste Skopudsere er sikkert Italienerne etc. Skandinaverne maa undertiden finde sig i at blive kaldt „Tykhoveder“ („Square-heads“), fordi de ofte er lidt langsomme i Vendingen, naar det gælder om at antage det internationale Fællespræg, der er nødvendigt, før man kan blive „en smart Amerikaner“, men ellers har de Ry for at være gode Arbejdere, som man kan stole paa.

Een Fordel har New York af, at de smaa særprægede Samfund er forsvundne indenfor dens Rammer: Det er, at Befolkningen ikke er saa tilbøjelige til Smaalighed, Snobberi og Misundelse, som det ofte er Tilfældet i de Samfund, der ikke er udsatte for Paavirkninger udefra, ikke faar tilført frisk Luft fra Omverdenen. En Mand i New York bedømmes ikke saa meget ud fra, hvilken Slægt han hører til, som ud fra det, han selv har været i Stand til at yde. Paa den anden Side er næsten al Bedømmelse grundet paa den enkeltes Evne til at skaffe sig *Dollars*, for Dollaren er højt i Kurs baade udenfor og indenfor Landets Grænse. For den Sags Skyld kunde Frihedens Gudinde ligesaa godt have haft en stor Dollar i sin Haand som en Lovbog, thi selv Loven maa undertiden vige for Pengemagten i „Frihedens Land“.

Denne Amerikanernes umaadelige Tilbøjelighed for Penge maa naturligvis betragtes som een af deres Fejl — maaske den største, men Pengejagten foregaar paa en saa aaben og ligefrem Maade, at den aldrig antager den utiltagende Karakter, som man somme Tider ser i andre Lande, hvor man søger at skjule den

Ekspllosion. Det var midt paa Dagen, og Gaden vrimlede med Mennesker. Mange blev dræbte og flere saarede. Det skete lige udenfor Morgan Bygningen, hvor et af Verdens største Penge-Instituter har sine Kontorer, og Gaden blev paa et Øjeblik fejtet ren som af en Orkan, mens Mennesker og Vogne blev slyngede til Jorden — men der var ingen, som saa, hvad der foraarsagede Ulykken. I Dagene derefter laa der en nervøs Uhyggestemning over Byen. Det var kommet saa uventet, ingen havde regnet med, at noget saadant kunde ske i New York, mindst af alt i Wall Street. Folk studerede Bladene for at se, om Sagen opklaredes; man følte sig ikke sikker, maaske var det een selv, der næste Gang blev ramt. Men længe varede Uroen ikke, New York glemmer let, og efter en Uges Forløb var det kun Politiet, der beskæftigede sig med Sagen. Det var den almindelige Mening, at det var en Bombe, der med Fortsæt var sprængt i Gaden — maaske af Sovjet Ruslands Repræsentanter for at demonstrere mod Amerikas Penge-magt. Helt er Gaaden dog vist ikke blevet løst endnu, og den bliver det sikkert heller aldrig.

Hvis man om Aftenen gaar ned ad Broadway, den hvide Vej, som den kaldes, fordi den altid ligger badet i Lyset fra Butikker, Buelamper og Lysreklamer, saa kommer man til et Torv, hvor det er, som om Lysene havde samlet sig for at fordrive Nattens Mørke fuldstændigt. Det er omtrent midt i Byen, i det Kvarter, hvor Theatrene og de fleste Hoteller ligger. Torvet hedder Times Square. Her flammer Lysreklamerne

taarnhøjt oppe i Luften mod den mørke Himmel: En Kæmpekat løber efter et Nøgle Garn rundt om en Firkant, der indrammer Firmaets Navn, seks Mænd udfører gymnastiske Øvelser over Hustagene som Reklame for Tyggegummi. Det hele er udført ved Hjælp af utallige, forskellig farvede elektriske Lamper, der tændes og slukkes afvekslende. Midt mellem Lysene rejser der sig en mørk Bygning, der staar som en høj smal Klippe og toner ejendommeligt frem i Lyshavet. Det er Bladet „New York Times“, der har sine Kontorer her, og det er utvivlsomt en af de smukkeste Bygninger i Byen.

En Ting, der i høj Grad bidrager til at gøre New York til en smuk By, er dens Broer. Mellem Manhattan og Long Island ligger et smalt Stræde, der kaldes East River, og fem vældige Broer forbinder det egentlige New York med de Bydele, der ligger paa Long Island. I elegante Buer hæver Jernkonstruktionerne sig over East River — saa højt, at selv de største Ocean Dampere kan gaa under dem, saa højt, at det næsten er ufatteligt, at de kan staa fast i Blæst. Men de staar, og de staar godt; Gustav Lindenthal, som maaske er Verdens genialeste Brobygger, har haft sin Andel i Opførelsen af næsten dem alle sammen.

En anden Ting, som er drevet til Fuldkommenhed i New York, er Bygningen af Hoteller og Jernbane-Stationer. De fleste Hoteller ligger samlede omtrent midt i Byen. Det største af dem, som ogsaa er Verdens største, er en Bygning paa henved 30 Etager.

Dette Hotel har 2200 Gæsteværelser, og til hvert eneste Værelse hører et Badeværelse. De to største Jernbane-Stationer er *Grand Central* og *Pennsylvania Station*. Der er intet sparet for at gøre dem til de pragtfulde Paladser, de i Virkeligheden er. Det store Midt-Lokale i Pennsylvania Station er bygget som en Søjle-Hal, der mere giver Indtryk af at høre til et kongeligt Slot end til en Jernbanegaard, og hvori der kunde rummes en Batallion Soldater.

Naar man forlader New York til Lands, kan man rejse med een af Hoved-Jernbanelinjerne enten mod Nord, Vest eller Syd. Hvis man rejser til Niagara, kan man enten tage lige mod Vest først gennem Staten Pennsylvania og derefter mod Nord til Buffalo, som ligger lige ved Niagara, eller man kan tage mod Nord op langs Hudson Floden, over Albany, som er Hovedstaden i Staten New York, til Buffalo. Hvis man rejser gennem Pennsylvania oplever man een af de smukkeste Rejser i de forenede Stater. Jernbanelinjen gaar gennem et betagende Bjerglandskab, man kører gennem lange Tunneler og over høje Broer over Kløfterne.

Oppe i det nordvestlige Hjørne af Staten New York er Landet imidlertid fladt. Her ligger et af Verdens rigeste Frugt-Distrikter, hvor der særlig dyrkes Æbler, Pærer og Ferskner. Her boer rigtige Amerikanere, d. v. s. indvandrede Europæere, der gennem flere Slægtled har været bosatte i Amerika. Der ligger den ene lille, venlige By ved Siden af den anden. Saadanne amerikanske Landsbyer ligner allesammen

hverandre. De har mellem 1000 og 5000 Indbyggere og ligger i Reglen ved de store Hovedlandeveje, som fører gennem Staten. Den største Gade — *Main Street* — dannes ofte af selve Landevejen. Husene ligger adskilte og er omgivne af Haver, foran dem ligger der i Reglen en Græsplæne, som adskiller dem fra Gaden, saa Beboerne derved kommer Færdslen lidt paa Afstand. De fleste Huse er byggede af Træ, og den almindelige Velstand paa disse Egne viser sig ved, at der er indlagt Centralvarme, elektrisk Lys og Vandsystem i næsten dem alle sammen.

Naar man besøger en af de Familier, der er bosatte i Husene, bemærker man straks en udpræget Orden i al Ting. Det er Husmoderens Ære at have et ordentligt Hus, og hun sparer ikke paa Arbejdet for at opnaa det. Gulvene er dækkede med Tæpper, der er Blomster i Vinduerne, og alting er pænt og velholdt. Noget Forsøg paa at indføre en bestemt Stil ser man sjældent, der prøves ikke paa at gøre Hjemmet til noget enestaaende, man søger kun at have det lige saa smukt, som de fleste andre har det. Hvor ofte ser man ikke Mennesker forsøge paa at give deres Hjem et „originalt“ Udseende og paa den Konto glemme de almindeligste Regler for, hvad der er smukt og hyggeligt for god, sund Sans. Nogen saadan Skræk for det almindelige findes ikke hos Amerikanerne, det ene Hjem ligner det andet, saa det er vanskeligt at se nogen videre Forskel paa dem, Møblerne, Tæpperne, Tapeterne o. s. v. er altsammen lavede paa Fabrikker, men fordi der findes meget af

samme Slags i de forskellige Hjem, er der ingen Grund til, at det ikke kan være kønt. Noget kedeligt kan det hele naturligvis undertiden virke, men det virker sjældent stødende. Man faar det Indtryk, at her boer Mennesker, der ikke har Overflod af Penge, men som har nok til med Sparsommelighed at holde et pænt Hus.

Det kan dog ikke siges, at de amerikanske Hjem er fuldkomment udstyrede. Man savner Bøger, og man savner gode Billeder paa Væggene. Det er nemlig Ting, som Amerikanerne ikke har nogen Sans for. De læser Aviser og Tidsskrifter med stor Interesse, men Boglæsning tiltaler dem ikke; at blive optaget af Tankegangen i en Bog og arbejde med den, det ligger dem fjernt. Heller ikke Billeder har de nogen Interesse for; ganske vist har de nogle hængende paa deres Vægge, men det er altfor iøjnefaldende, at de næppe har set paa dem, da de hængte dem op end sige tænkt over dem. Det er ikke egentlig Kunstsans, de synes at mangle paa dette Punkt, for det har de færreste, det er snarere lidt af den almindelige, gode Smag, som dog er naturlig for de fleste Mennesker.

Der findes i Reglen et Klaver i Dagligstuen, og al letfattelig Musik er meget yndet. I de sidste Aar har de fleste amerikanske Hjem ogsaa anskaffet en Grammofon. Der er blevet fabrikeret udmærkede Maskiner, som koster 100 til 200 Dollars (altsaa næsten lige saa meget som et Klaver), og som gengiver Musikstykker til Fuldkommenhed. Ved en Demonstration, som blev foretaget af en Grammofon Fabrik,

blev en Sang sunget fra en mørk Scene to Gange, den ene Gang af en Sangerinde selv, den anden Gang gengivet af en Grammofon, og det var umuligt for Tilhørerne at afgøre, hvad der var det ene og det andet. Man kan forstaa, at saa gode Apparater kan være til megen Glæde i Hjemmene, og de bruges altsaa ogsaa i vid Udstrækning.

Amerikaneren er en praktisk Mand, der har Sans for alle praktiske Ting. Han kan indrette sit Hus godt, kan passe sin Have og holde sine Frugthaver i god Stand. Naar han har Raad til at holde en Automobil, hvad der er forholdsvis langt billigere end her i Landet, er det hans største Fornøjelse at arbejde med den, og han udvikler sig hurtigt til at blive noget af en Automobilmekaniker. Han befinder sig bedst, naar al hans Tid er optaget af praktisk Arbejde, og han er meget flittig. Derimod er han ikke stærkt interesseret i theoretiske Ting, at tale om „sjælelige Problemer“ keder ham umaadeligt. Dog er han i Reglen en flittig Kirkegænger, og der er rigelig af alle forskellige Slags Kirker at gaa til, selv i de mindste Byer. Fire til fem Kirker for hvert 2000 Mennesker, er ikke usædvanligt. Der er lutheranske, presbyterianske, biskoppe-lige og katolske Kirker og talløse andre, men den katolske er de fleste Steder den største.

Der er en Egenskab hos Amerikanerne, som man ikke kan undgaa at lægge Mærke til, naar man færdes iblandt dem, og det er deres store Elskværdighed; de er af Naturen imødekommende og gæstfri. De er altid glade ved at høre om fremmede Lande og Forhold,

selvom de hurtigt glemmer, hvad man fortæller dem, igen, fordi det ligger dem for fjernt, og paa den anden Side er det deres Glæde og Stolthed at fortælle fremmede om deres eget Land. De er aldrig „nedladende“ i deres Opførsel mod hverandre, alle Borgere af Republikken er lige, og de højere og lavere stillede i Samfundet tales ved som Ligemænd, (undtagen naar det gælder Negerne, for der kniber det lidt med det „fri Amerikas“ Frihed og Lighed).

Amerikanerne er stolte af deres Land, de føler, at de hører til en stor og stærk Nation, og er maaske endogsaa undertiden tilbøjelige til at overvurdere dens Magt. De har ikke noget videre Kendskab til andre Lande, fordi de læser saa lidt, og fordi de de ikke har ret meget Interesse for det, der ikke er i Nærheden af dem, men de ved, at Verdenskrigen blev vundet, efter at Amerika havde sluttet sig til Tysklands Fjender, og deraf slutter de, at det altsaa var Amerika, der vandt Krigen, og at de, naar det passer dem, igen kan gribe ind i Verdenspolitikken og ordne Forholdene, som de vil. At Wilson ikke fik gennemført sine fjorten Punkter, regner de ikke sig selv til Last, fordi han efter de flestes Mening ikke raadspurgte Folket, d. v. s. Kongressen, tilstrækkeligt, men handlede for meget paa egen Haand.

De har altid haft stor Respekt for deres Regering og dens Love, men der er en Ting, som i de sidste faa Aar har virket nedbrydende paa denne Respekt. Det er foraarsaget ved Indførelsen af Totalforbudet mod spirituøse Drikke. Denne Lov er sikkert blevet

overtraadt mere end nogen anden, den har gjort, at Tusinder af Mennesker, der før aldrig havde tænkt sig Muligheden af at bryde Landets Lov, nu bryder den uden at tøve et Øjeblik. For Amerika er ikke „tørlagt“ — i det mindste ikke endnu. Der smugles spirituøse Drikke, særlig Whisky, ind over Landets Grænser fra alle Sider, der brydes ind og stjæles af de Lagre af Whisky, som er under Regeringens Kontrol, og der distilleres Whisky i al Hemmelighed over hele Landet. For at forhandle denne Spiritus er der indført umaadelige Bestikkelses-Systemer, og Resultatet er blevet, at Whisky i Virkeligheden er til Salg i alle Byerne.

Denne umaadelige Udbredelse af den forbudte Drik har gjort, at mange Amerikanere ikke respekterer Loven, som de har gjort det før.

Det nordøstlige Hjørne af Staten New York er som sagt et Frugtland, i Maj Maaned ligner det hele een stor blomstrende Have og frembyder et af de smukkeste Landskaber, man kan tænke sig. Landet er fladt og strækker sig mod Nord til Ontario Søen og mod Nordvest til Erie-Søen. Disse to Søer er forbundne ved Niagara-Floden, som faar Vand fra Erie-Søen, men da Erie igen tager Afløbet fra de tre store Søer Superior, Michigan og Huron, er det i Virkeligheden fire store Søers Afløb, der gaar gennem Niagara-Floden. Da der er en betydelig Forskel i Vandstanden i Erie og Ontario, og da Flodens Leje er af en meget haard Klippeart, som ikke let slides bort, opstaar Vandfaldene, som ligger omtrent midt mellem

canadiske Side; der har man det lige overfor sig, men man kan ogsaa komme ned til Foden af det i „Vindenes Hule“ (Cave of the Winds) og gaa i vandtætte Dragter paa nogle Træbroer, der er lagt mellem Klippestykkerne. Man skal passe godt paa ved denne Tur, for Vindenes Hule ligger mellem Klippen og selve Vandmuren, og Blæsten og Vandsprøjtet kan godt tage Magten fra nervøse Mennesker. Det skete for et Par Aar siden, at et Klippestykke rev sig løs og styrtede ned over et Selskab af Tourister, der opholdt sig i Hulen, og dræbte flere af dem, saa helt ufarlig er Turen ikke.

Niagara er storslaaet og betagende paa alle Tider af Dagen og til alle Aarstider. Med de skiftende Belysninger frembyder det nye og overraskende Billeder: Om Dagen, naar Solstraalerne brydes i Vandstøvet og danner pragtfulde Regnbuer, der rejser sig op af Faldet, om Natten, naar Vandet lyser hvidt i Maaneskinnet eller bliver illumineret af de store elektriske Projektører, der findes paa begge Sider af Floden, og om Vinteren, naar Isen taarner sig højere og højere op ved Foden af Faldet, ja i kolde Vintre kan den endogsaa naa næsten op til Klippekannten.

Vandet slider stadig Klippen under sig, og Vandfaldet flytter sig derfor fra Aar til Aar. Men det gaar langsomt: Det er Aartusinder siden, det laa ved Ontario Søen, og det vil tage Aartusinder, før det naar Erie Søen. For Tiden flytter det sig fem Fod om Aaret.

Den elektriske Kraftudvikling foretages baade paa den canadiske og paa den amerikanske Side af Fal-

Niagara midt i den store Ensomhed, hvor ingen hvid Mand havde gaaet før ham, og hvor der kun levede nogle spredte Indianerstammer. Man kan ogsaa sætte sig ind i, at Indianerne kunde betragte Niagara som et Slags levende Væsen, en Trolld eller en Jætte; det evig skiftende, den vedvarende Brølen af Vandmasserne har sikkert paavirket dem i den Retning — og det var deres Tro, at dette Uhyre krævede to Menneskeliv hvert Aar. Siden den store Strøm af Tourister i den nyeste Tid er begyndt at gaa dertil, er dette Tal blevet overgaaet mange Gange.

Niagara-Floden deler sig lige ovenfor Faldet i to Grene, den ene, Hovedstrømmen, danner det største Vandfald, som kaldes „Hesteskofaldet“, og som tager de ni Tiendedele af hele Vandmængden, den anden Gren danner „Det Amerikanske Fald“. Mellem disse to ligger den lille Klippeø Goat Island (Gede-Øen). Hesteskofaldet ligger mellem Goat Island og den canadiske Side; da Vandet slider Klippen mere midt i Strømmen end ude ved Siderne, opstaar Hestekoformen. Dette Fald iagttager man bedst fra nogle smaa Dampskibe, der sejler paa Floden nedenfor Faldet og tager Touristerne næsten helt hen til Foden af det. Der ser man Vandmuren rejse sig de 160 Fod i Vejret, mens Vandets Torden er øredøvende.

Det amerikanske Fald, der ligger helt paa den amerikanske Side, har ikke slidt Klippen saa meget, det danner derfor en Vinkel med Hovedfaldet, idet det falder i den Afgrund, som dette har dannet. Man kan iagttage Det Amerikanske Fald udmærket fra den

Fabrikker, der fremstiller Ilt, Brint, Klor o. a. ved at lede den elektriske Strøm gennem Opløsninger. Alle disse Fabrikker forbedrer ikke Udseendet af Byen, og de udsender dertil mindre behagelig lugtende Luftarter om sig, men den, der har Interesse for Industri, har en enestaaende Lejlighed til at studere det her.

Det er først, naar man er kommet gennem Byen, at man ser Niagara i hele sin Skønhed. Allerede paa lang Afstand hører man Vandets Torden, naar det styrter i Afgrunden, og naar man kommer nærmere, ser man de hvide Mure af de faldende Masser, der brydes mod Klipperne forneden, saa en Sky af Vandstøv staar højt til Vejrs over Faldet. Det er heller ikke noget lille Vandfald: Hvert Sekund gaar der mere end 20,000 Tons Vand over Klippekanterne og styrter 160 Fod ned i Dybet.

Helt ude ved Faldene ligger der en Park, og naar man kommer fra Hovedgaden i Byen, er noget af det første, man ser, en lille Sten, rejst til Minde om den første hvide Mand, der saa Niagara. Det var Pater Hennepin; han beskriver det som „et uhyre og vidunderligt Fald af Vand, der styrter ned paa en saa overraskende og forbavsende Maade, at der ikke i Universet findes dets lige. Vandet, der falder i den skrækkelige Afgrund, koger og skummer paa den hæsligste Maade, man kan forestille sig, og gør et frygteligere Spektakel end Tordenen, thi naar Vinden blæser ud fra Syd, kan man høre dets uhyggelige Brølen 15 Mile bort.“

Man kan godt forstaa, at Pater Hennepin maa være blevet overrasket og betaget, da han fandt

de to Søer. Niagara-Floden danner Grænse mellem De Forenede Stater og Canada, og ved Vandfaldene selv ligger der to Byer: en større paa den amerikanske Side og en mindre paa den canadiske. Begge Byer hedder Niagara Falls.

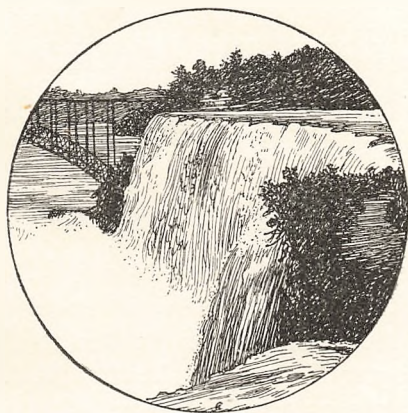
Naar man kommer rejsende til den amerikanske By og venter at faa noget smukt at se med det samme, bliver man skuffet. Byen er nemlig ualmindelig grim, den ene graa og snavsede Fabrik ligger ved Siden af den anden, og det hele ser tilrøget og trist ud. Niagara Falls har omkring 30,000 Indbyggere og er rimeligvis i Forhold til dette Antal en af de største Industrier i Verden. Det er den elektriske Kraft, som i saa stor Maalestok udvindes af Vandkraften, der forarsager denne store Industri.

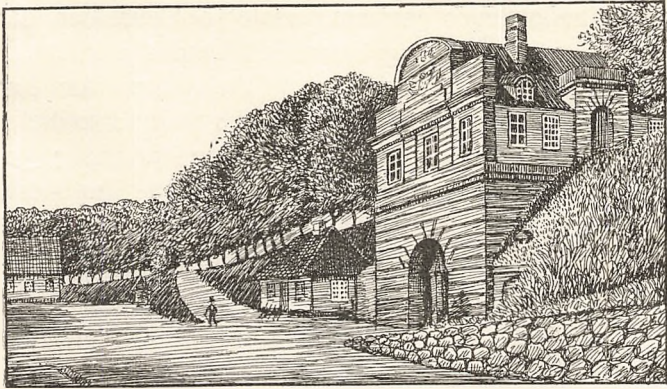
I Byen findes Amerikas største Carbid Fabrik, hvor brændt Kalk og Kulstof hedes i elektriske Ovne og forener sig til Carbid, som bruges i stor Udstrækning til Fremstillingen af Acetylen Gas. Der er ogsaa en Carborundum Fabrik, hvor Sand og Kulstof hedes i elektriske Ovne og forener sig til dette Produkt. Carborundum er et meget haardt Materiale, næsten lige saa haardt som Diamant, og det bruges derfor til Værktøjsslibning, idet man laver Carborundum-Slibestene af det. Det blev første Gang fremstillet i Amerika ved en Fejltagelse, Opfinderen forsøgte nemlig at lave kunstige Diamanter i en elektrisk Ovn, men fik Carborundum i Stedet for. Siden er det blevet et overordentligt vigtigt industrielt Produkt.

Desuden er der i Niagara Falls flere elektrolytiske

det. Vandet ledes gennem Kanaler til Tourbiner, der driver Dynamoerne, og Strømmen sendes gennem et Højspændingsnet milevidt ud til alle Sider. Man har naturligvis i Niagarafaldene en næsten udtømmelig Energikilde, men den amerikanske og canadiske Regering er blevet enige om ikke at udnytte den mere, end den allerede er. Man ønsker nemlig at bevare den Naturskønhed, som det fri Fald frembyder, saa ogsaa Fremtidens Slægter kan glæde sig derved.

FREDERIK L. BEGRUP

FREDERIK DREIER

UDKAST TIL ET FOREDRAG I ARBEJDERNES
AFTENSKOLE I HOLBÆK

AF

ALFRED HANSEN

Blandt de Mænd, der har bidraget til at fremme den sociale Bevægelse blandt Arbejderne i Danmark i det 19. Aarhundrede, er der en Mand, hvis Navn ikke hører til de særlig kendte, men som alligevel har haft saa megen Betydning, at det vel er værd nogle Øjeblikke at dvæle ved hans Liv og Gerning — ogsaa fordi man maaske derigennem vil faa en bedre Forstaaelse af Betingelserne og Forudsætningerne for den danske Arbejderbevægelse.

Denne Mand er Lægen *Frederik Dreier*, der, end-

skønt han kun levede i 26 Aar, dog kom til at udfolde en Virksomhed, der pegede frem mod det Røre, som omtrent en Menneskealder efter, at han var død og borte, rejstes blandt Arbejderne herhjemme, og som fører op til vore Dages Arbejderbevægelse. Han var ogsaa paa andre Maader en interessant og betydelig Personlighed, der med Glød og Begejstring kæmpede for sine Idéer, og som derfor paa sin Vis fik Betydning ud over sin egen Tid.

— Frederik Dreier, eller som hans fulde Navn lød: Frederik Henrik Hennings Dreier, blev født i København d. 16. Decbr. 1827. Hans Fader var Assessor i Hof- og Stadsretten, Dr. jur. H. V. Dreier, og var en anset Dommer og skarpsindig Jurist, der bl. a. har skrevet nogle strafferetlige Afhandlinger, men kun 47 Aar gl. maatte søge sin Afsked paa Grund af Sindsygdом. Moderen var Datter af Silke- og Klædekræmmer Klein.

Dreier var altsaa som adskillige andre af de Mænd, der har faaet Betydning for Arbejderne, udgaaet fra Overklassen. Dette forhindrede dog ikke, at det allerede som Dreng var et fremtrædende Karaktertræk hos ham, at han havde en stærk Medfølelse med alt, hvad der var lidende, svagt og nedtrykt. Det fortælles, at hans Forældre en Efteraarsaften i 1839, da han var 12 Aar gl., med Ængstelse sad og ventede hans Hjemkomst. Først Klokker halveleven traadte han ind i Stuen, og da hans Moder spurgte, hvor han havde været saa længe, forklarede han, at han havde mødt en syg Arbejder paa Gaden,

en Mand, han slet ikke kendte, men hvis Hjælpeløshed havde vakt hans Deltagelse i en saadan Grad, at han fulgte ham helt ud paa Kristianshavn, hvor Manden boede i et usselt og fattigt Tagkammer. Drengen gav nu sine Forældre en Beskrivelse af dette Kammer og tegnede samtidig et Billede af den Elendighed, hvorunder det kristianshavnske Proletariat levede. Og da han næste Dag kom fra Skole, havde han ingen Ro, før han fik samlet nogle Klæder sammen for at bringe dem ud til sin syge Ven paa Kristianshavn.

Foruden Medfølelse med de fattige og lidende var han i Besiddelse af en mærkelig udpræget Retfærdighedssans. Selv i hans Lege var det ham om at gøre, at der ikke indsneg sig noget urigtigt, og at der ikke foregik noget, der stred mod Legens Idé. Hans Sind var hæftigt og opbrusende, men samtidig deltagende og hjælpsomt. Og betegnende for ham er det, at da han allerede i sine sidste Skoleaar i Metropolitanskolen begyndte at skrive i Goldschmidts Blad „Corsaren“ var det for at revse Dumhed og Vold og paatale Uretfærdighed og Undertrykkelse af de svage.

I 1844 blev Dreier Student, og efter at have taget Filosofikum gav han sig til at studere Medicin, men kastede sig samtidig med Iver over Sprogvidenskab. Allerede som Skoledreng var han en begejstret Tilhænger af den store Sprogforsker Rasmus Christian Rasks Forsøg paa at reformere Retskrivningen. Det tiltalte hans skarpe logiske Sans at bringe det talte

og det skrevne Ord i Overensstemmelse med hinanden. Han forsøgte endog at danne sig sin egen Retskrivning, og den var ganske vist meget logisk, men samtidig for dem, der ikke kendte den, saa godt som ulæselig, hvorfor han, da han senere optraadte som Forfatter, maatte overvinde sig selv til at bruge den gammeldags Retskrivning.

I Forbindelse med Sprogvidenskaben studerede Dreier Filosofi og Religionskritik og jævnsides med Medicinen Matematik og Naturvidenskab og desuden Samfundsøkonomi. Disse omfattende Studier medførte, at han ingen Tid havde til Selskabelighed. Men den Form for Selskabelighed, der da dyrkedes i Københavns dannede Kredse, og som væsentligst gik ud paa Drøftelse af skønlitterære Emner, tiltalte ham heller ikke. Derimod samlede han en lille Kreds af jævnaldrende, aandsbeslægtede Venner, der, efter at han i 1847 fik Fribolig paa Walkendorffs Kollegium, mødtes paa hans Værelse og drøftede Tidens brændende Spørgsmaal.

I 1847 stiftede nogle unge Haandværkere, der delvis nylig var hjemkommen fra Paris, den saakaldte „Haandværkerdannelsesforening“, hvis Formaal var at fremme „Vekselvirkning og Idéudveksling mellem Samfundets forskellige Klasser“. I denne Forening mødtes flere af Datidens radikale Litterater med jævne Haandværkere til Drøftelse af de Problemer, der var oppe i Tiden. Dreier blev straks Medlem af Foreningen og deltog med Iver i Diskussionerne. Disse fik en skarpere Karakter, da Frederik den Syvende ved

sin Trontiltrædelse i 1848 i Stedet for at love en fri Forfatning nøjedes med at udsende et „aabent Brev“, hvori han bebudede at ville fortsætte med det gamle Ministerium. Kongens Holdning gjorde Københavns Befolkning utaalmodig. Utaalmodigheden gav sig Udslag i Gadeopløb og Demonstrationer. Bl. a. kom det til et Opløb paa Frue Plads, da Studenterne skulde aflægge Ed, og Dreier var ved denne Lejlighed en af Hovedmændene.

Den 25. Januar 1848 indsendte „Haandværkerdannelsesforeningen“ en Adresse til Kongen. De nationalliberale Ordførere for den velhavende Borgerstand og Embedsmændene havde udtalt Ønske om en Rigsdag, der var baseret paa Grundejendom og med dobbelt Repræsentation for Universitetet og Gejstligheden, men med Udelukkelse af de ikke-besiddende Samfundsklasser. I Modsætning hertil krævede „Haandværkerdannelsesforeningen“'s Adresse „fuldstændig udvidet (d. v. s. almindelig) Valgret“ og tilbageviste skarpt de Nationalliberales Forsøg paa at umyndiggøre den talrigste Klasse ved at udelukke den fra statsborgerlige Rettigheder og gøre disse afhængige af „Ejendomsstørrelser og Privilegier“.

I de første Dage af Marts 1848 naaede Efterretningerne om Februarrevolutionen i Paris til København. De følgende Dage bragte Meddelelser om, at den revolutionære Bevægelse havde forplantet sig til Tyskland, hvor man overalt krævede fri Forfatning og Folkevæbning. Og nu fulgte de bevægede Martsdage, der endte med, at den københavnske Befolkning,

særlig drevet frem af den slesvig-holstenske Bevægelse, d. 21. Marts i et Folketog henvendte sig til Kongen for at faa udnævnt et Ministerium, der var mere i Overensstemmelse med Folkets Ønsker end det gamle Enevoldsministerium, et Krav, Kongen imødedekom, idet han kaldte de nationalliberale Førere til sine Raadgivere.

Som alle Frihedsvener i Samtiden hilste Dreier Februarrevolutionen med store Forventninger. Men da det slesvig-holstenske Spørgsmaal blev skudt i Forgrunden i Frihedsbevægelsen herhjemme, var det ham en dyb Skuffelse. Han betragtede den nationale Grænsestrid med Uvilje og nærrede den Opfattelse, at Folket saavel Nord som Syd for Grænsen havde samme Interesser, samme Tryk at bekæmpe og samme Modstand at overvinde. I Martsbevægelsen i København med dens stærke nationale Løftelse saa han den sikre Forløber for en Nationalkrig med Slesvig-Holsten og derigennem med Tyskland, og han var bange for, at Danmark derved maaske for lange Tider vilde blive kastet ind i den europæiske Reaktion.

Dreier var i disse Tanker, i alt Fald til at begynde med, i Overensstemmelse med den københavnske Haandværker- og Smaaborgerstand og ligeledes med „Haandværkerdannelsesforeningen,“ hvor det ikke var Nationalhadet, men den rent demokratiske Frihedstemning, der var den overvejende. Det blev dog ikke hverken Haandværker- og Borgerstanden eller de mere fremsynede som Dreier, der fik Indflydelse paa den offentlige Mening. Det blev de National-

liberale, der førte det store Ord, og hvis Ejderpolitik endte med Tabet af Sønderjylland i 1864.

Naar Dreier alligevel efter megen Grublen og Overvejelse sluttede sig til Frihedsbevægelsen i 1848, var det, fordi han erkendte, at den betød et Fremskridt fra den gamle, embedsmæssige Enevælde. Og Bevægelsen førte jo da ogsaa til Grundloven af 5. Juni 1849 med dens almindelige Valgret til begge Rigsdagens Ting.

Medens man herhjemme var optaget af Forberedelserne hertil, rejste de parisiske Arbejdere, der følte sig skuffede af Republikken, sig i Juni 1848 til en ny Revolution. Dreier fulgte med levende Interesse Begivenhederne i Frankrig og studerede samtidig med Iver den tyske og franske socialistiske Litteratur. Efterretningerne om Junirevolutionen gav ogsaa Anledning til, at Arbejderspørgsmaalet kom paa Dagsordenen blandt Københavns Haandværkere. I Eftersommeren 1848 udgav Jernstøber P. F. Lunde sit lille Skrift: „Forslag til Forbedring i de arbejdende Klasers Kaar“, der utvivlsomt blev læst og diskuteret blandt københavnske Haandværksmestre og Svende, men blev uden praktisk Betydning, bl. a. fordi Arbejderne endnu var for umodne til at forsøge en Forbedring i deres Kaar. Desuden lagde den første slesvigske Krig og Grundlovsforhandlingerne stærkt Beslag paa den offentlige Interesse.

Henimod Slutningen af 1848 udgav imidlertid Dreier sine to første Smaaskrifter: „Folkenes Fremtid, af en Fritænker“ og „Fremtidens Folkeopdragelse, af en Socialist“. I det første af disse Skrifter sysselsætter

han sig særlig med Nationalitetsspørgsmaalet, der mere end noget andet havde sat Tiden i Bevægelse. Han spotter den nationale Selvforgudelse og har i det hele ikke meget tilovers for de nationale Rørelser. Men hvad der nu har mest Interesse, er det naturvidenskabelige Grundsyn, han lægger for Dagen i sit lille Skrift, og som viser, hvor langt han paa dette Omraade var forud for sin Samtid.

Han skriver bl. a.: „Alle naturvidenskabelige Erfaringer tyder hen paa, at de nulevende Dyreslægter har gennemgaaet mangfoldige store Forandringer, navnlig er der af en Form, hvis Individier efterhaanden kom under Forhold, der var meget forskellige fra tidligere, fremkommet flere indbyrdes forskellige og fra det foreløbige Udgangstrin meget afvigende Former. Tydeligst kan man paavise, hvorledes ydre Forhold har paavirket Legemets ydre Former . . . Begrænsningen af de forskellige Hovedklasser er ingenlunde saa bestemt som efter populær Betragtning, eller rettere Inddelingerne er foreløbige, maa opløses i Erkendelse af Overgangen Mangfoldighed. Mågen en Pattedyrslægt ligner i mange Henseender Krybdyrslægten langt mere end mange andre Pattedyrslægter; Krokodillen har i mange Henseender meget mere Lighed med Fuglen end med andre Krybdyrslægter, osv., hvilket tyder paa Formernes historiske Forandringer og navnlig paa de saakaldte højere Formers Udvikling af de lavere. Med Grænsen mellem Dyreriget og Planteriget forholder det sig paa lignende Maade; det aner man nu mere og mere, og

det skal snart vise sig paa det klareste; vi tør haabe en fremskridende Erkendelse af Overgangen mellem Formerne.“

Og om Menneskets Udvikling hedder det: „De højeste Aber ligner i Hjernevirksomhed Menneskene meget. . . Deres hele Liv er langt mindre forskelligt fra de usleste Petscherærs (Ildlænders) eller Hottentotters end disses fra de lykkeligste og dygtigst udviklede Evropæres. At Menneskenes „første Forældre“ har været Aber eller abelignende Dyr, eller at Abeformen og Menneskeformen er opstaaet af en fælles Stammeform, er i Følge hele den Maade, hvorpaa man foreløbig maa tænke sig Udviklingen, i højeste Grad sandsynligt.“

Dette skrev Dreier en god halv Snes Aar før, Darwin udgav sit Værk om Arternes Oprindelse, og det er ud fra dette naturvidenskabelige Grundsyn, han betragter Mennesket som langt vigtigere og værdifuldere end Nationen. Alle Bestræbelser bør derfor gaa ud paa at udvikle og danne det enkelte Individ, og dette saa meget mere, som alt Fremkridt beror paa Erkendelsen af, hvad der tjener én selv bedst. Der er dog langt tilbage, før den enkelte lærer at forstaa sine sande Interesser, og de nationale Inddelinger er ikke Udtryk for de rette Interesseforhold.

Han lægger derfor langt større Vægt paa den dygtigere Menneskeudvikling end paa de demokratiske, ja, selv paa de socialistiske Grundsætninger, og mener, at politiske Reformere, der ikke tager betydeligt Hensyn hertil, ikke har meget at sige. Før disse kan faa

noget at betyde, trænges der til en dygtigere Dan-
nelse af Tænkningen og Udbredelse af sammenhæn-
gende Kundskab om Livet, og kun en dygtig social
Videnskab, eller hvad man vil kalde det, kan over-
vinde de sædvanlige Frasesystemer.

Han udvikler videre i sit lille Skrift, at enhver Del
af den enkeltes Liv ogsaa er en Del af Samfundets
Liv, og at derfor enhver Forandring i den enkeltes
Liv har Betydning for Samfundslivet. Derfor bliver
de offentlige Interesser stedse mere Individernes fæl-
les, altsaa tillige hver enkelts Interesse. Udviklingen
ophæver Modsætningen mellem Staten og Folket, og
jo mere Videnskaben skrider frem i Forbedringen af
al menneskelig Virken, f. Eks. i det, man kalder Pro-
duktion, des mere vil hver enkelt kunne omfatte og
frembringe, des større Værdi vil han da faa for Livet
i det hele, d. v. s. for alle andre.

Han peger desuden paa den store Betydning, en
Forbedring af Samfærdselsmidlerne vil faa, og forud-
siger herunder f. Eks. Luftskibsfart. Han mener i det
hele, at det større Samkvem mellem Racerne vil frem-
bringe en ædlere og kraftigere Menneskeslægt, og
hævder, at Sprogene maa kunne forandres, saaledes
at de nuværende nationale Modsætninger og Grænser
ophæves, og at der kun bliver Tale om Menneske-
heden.

I det andet Skrift: „Fremtidens Folkeopdragelse“,
der er en Fortsættelse og videre Udvikling af de Tan-
ker, han udkaster i det første, gaar Dreier ud fra, at
Demokraternes Fordring er Folkets Selvregering.

Men da Folket kun daarligt forstaar at regere sig selv, maa Opdragelsen af Folket være en af den nærmeste Fremtids Hovedopgaver, og Folkeopdragelse vil atter sige Udbredelse af naturvidenskabelig og social Viden.

Dog — siger han — vil det her som paa andre Punkter vise sig, „at den mægtigere Del af Folket, „Bourgeoisiet“, har lige saa store Fremskridt at gøre og i Forhold dertil lever næsten lige saa elendigt som „Proletariatet“; Udviklingen gaar for begges Vedkommende udover det Bestaaende og i samme Retning. Det er overhovedet uhyre skævt at betragte den demokratiske Udvikling som den, der skal hæve Proletariatet paa Bourgeoisiets Bekostning, eller som den, der skal bringe en lige Deling af de nuværende Livsgoder tilveje — saaledes som man sædvanligvis opfatter „Kommunismen“; den skal tværtimod føre begge Parter (Bourgeoisie og Proletariat) i samme Retning, henimod den samme harmoniske Livsnydelse, der staar omtrent lige højt over begges nuværende Standpunkt, omend Proletariatets Lidelser, det vil sige Trang til Fremskridt, er den mest iøjnefaldende; den skal frembringe Virksomhed, hvorved den hele Sum af Livsgoder forøges, medens tillige den bestaaende Delingsulighed formindskes som lige skadelig og urimelig for begge Parter.“

Efter at han har paapeget, at der til de industrielle Fremskridt, der er foregaaet i den sidste Tid, vil slutte sig videnskabelige Fremskridt paa alle Samfundslivets Omraader, og at det først og frem-

mest gælder at sætte en fælles Folkeopdragelse i Stedet for den nuværende spredte, usammenhængende og tilfældige, gaar han over til en Kritik af Børneopdragelsen i Hjemmet og fremhæver derunder, at den demokratiske Opdragelse skal fremme Samværen og Samvirken i alle Retninger mellem de unge Samfundsmedlemmer. Denne Opdragelse skal overhovedet øve de unge i Samlivskunst og give dem en saadan mangesidig Uddannelse, som kun en fælles Opdragelse i større Afdelinger kan skaffe Midler til.

„Man vil se, at det ligefrem er Anvendelse af Princippet i Samfundets Udvikling ved Samvirken og Arbejdets Deling. Medens nu i hvert Hus én Person, Husmoderen, maa gaa fra Madlavning til Børnepleje, fra denne til Vasken, derfra til Tøjreparation osv., saa er det Udviklingens Retning, at enhver af disse Virksomheder for en større Afdeling af Familier bestyres undet ét, hvorved en stor Besparelse af Tid og Stof og Fuldkommengørelse af Arbejdet frembringes. Saadanne Anstalter som Dampvaskeriet f. Eks. er derfor betydelige Fremskridt og vil være endnu større paa et højere Udviklingstrin. . . .“

Dreier underkaster i det hele den gængse Opdragelse en skarp Kritik, men søger samtidig at vise, hvorledes Opdragelsen efter hans Mening bør være. Hvad det gælder om, er at lægge den saaledes tilrette, at Børnene efterhaanden føres over i et Samfundsarbejde, og hertil vil bl. a. bidrage den sociale Udvikling, der foregaar fra Dag til Dag, og som

mere og mere peger i Retning af Fællesskab i hele Samfundslivet.

Man siger jo nok, at det er „Utopier“, fortsætter han. Men vi nægter nu aldeles heller ikke, at „vi i Fremtiden øjner et mægtigt Gennembrud til et nyt Liv og en videre Udvikling uden Grænser; vi tror virkelig, at der vil komme Tilstande, og det om ikke saa meget lang Tid, der i Forhold til de bestaaende gerne kan kaldes „utopiske“; vi bruger ogsaa vor Fantasi saavel som Tænkning til at klare os Udviklingens Retning. Hvis nogen for 80 Aar siden havde forudsagt, at man inden 70 Aars Forløb vilde have Midler til at tilbagelægge fem Mil i Timen langt billigere og bekvemmere end paa samme Tid én Mil i Timen, saa vilde han være bleven anset for vanvittig. Det er mere for Skams Skyld end af Mangel paa god Vilje, at Nutidens Bedsteborgere ikke brænder dem, som ved videnskabelig Kritik viser det gamle Livs Utilstrækkelighed, Nødvendigheden af alsidige radikale Reforme.“

I 1849 fik Dreier Ansættelse som Underlæge i Hæren og opholdt sig fra Marts til September ved Lasarettet i Assens, hvor der var mange saarede efter Slaget ved Fredericia. Han virkede med stor Dygtighed og gjorde sig meget afholdt af Soldaterne, for hvem han skrev Breve hjem til Slægt og Venner. Om Efteraaret kom han tilbage til København og kastede sig atter over sit medicinske Studium. De to Smaaskrifter, han havde udsendt, havde kun fundet ringe Afsætning. Nogle Læsere havde de dog faaet,

og han skaffede sig nu yderligere Luft for sin stærke Virksomhedstrang ved at holde Foredrag og deltage i Diskussioner i „Haandværkerdannelsesforeningen“ og ved overalt, hvor han kunde faa Lejlighed dertil, at agitere for sine Idéer. Han samlede ogsaa en Kreds af unge, hvis Interesse var vakt for naturvidenskabelige og sociale Spørgsmaal. Det var ingen organiseret Forening med Love og bestemte Møder. Man mødtes til frie, selskabelige Sammenkomster, som oftest paa Dreiers Værelse i Walkendorffs Kollegium. Men de dristigt revolutionære og højtflyvende Tanker, som her diskuteredes, fandt kun ringe eller ingen Genklang i Datidens københavnske Arbejderkredse.

I Juni 1850 tiltraadte Dreier paany Pladsen som Underlæge i Hæren og opholdt sig først ved Lasarettet paa Valdemarsslot paa Taasinge og senere i Haderslev, hvorfra han i Marts 1851 vendte tilbage til København. Her fandt han den litterære Verden i livlig Bevægelse i Anledning af den 20-aarige Mathilde Fibigers Skrift: „Klara Rafael, tolv Breve“. Dette Skrift fremkaldte en meget omfattende Pressefejde og tillige en Sværm af Flyveskrifter, og Dreier følte sig straks kaldet til at være med i Fejden, der vedrørte „Damernes Emancipation“, som det dengang hed, fordi der endnu ikke var Tale om Kvindernes Frigørelse. Han udsendte et lille Skrift med Titlen: „Blik paa det verdenshistoriske Værk Klara Rafael og den derved fremkaldte Damelitteratur. Efter en høj

Beskytterindes Ordre af Peter Vandal, akademisk og Verdensborger“.

Efter at Dreier i en spottende og lystig Tone har taget saavel „Klara Rafaels Breve“ som de forskellige Indlæg, dette Skrift havde affødt, under Behandling, vender han sig til det, som han anser for Kærnen i den foreliggende Sag. Han finder det overfladisk at raabe saa stærkt paa Kvindens Udløsning af den Trældom, hvori Manden holder hende, fordi „den ringe Forskel, der er mellem Mandens og Kvindens Frihed, er forsvindende overfor den Trældom, hvori deres fælles Fordomme holder dem i den store sociale Trædemølle“. Og da de Damer, der deltog i Striden, udelukkende havde talt om Kvinderne i de højere Klasser, gør han opmærksom paa, at netop „af den fattige, arbejdende Kvindes Liv kunde der samles en Uendelighed af Træk, der viser, at hun ofte er et langt mere nyttigt Menneske end Salon-damen, at hun i Viljekraft, i Færdighed til at benytte Livets Forhold, i praktisk Dygtighed overhovedet, gennemsnitlig staar langt højere end den fine Dame.“

Med disse Ord om den arbejdende Kvinde er han inde paa den sociale Kritik, og det var netop her, han helst vilde sætte ind. Han gaar derfor nu over til at skitsere sine Tanker om Familielivets Udvikling og Opdragelsens Ordning i Fremtiden, og hvad han her siger, slutter sig nøje til hans to første Smaaskrifter fra 1848. Han viser, hvorledes de ældre Tidens begrænsede Familieliv mere og mere afløses af det mangfoldigere bevægede Samfundsliv, de huslige

Interesser af de offentlige, Hjemmeindustrien af Fabriksindustrien, den private Opdragelse af Opdragelsen i større Anstalter. I denne Udvikling vil ogsaa Kvinderne drages ind. De huslige Gerninger, som Kvinderne har at udføre (Syning, Vaskning, Madlavning osv.), kan langt fordelagtigere udføres i det store. Man har Dampvaskerier, Klædefabrikker o. lign. Hvorfor skulde man da ikke ogsaa faa fælles Køkkener, hvor Maden blev lavet med stor Besparelse? Restaurationerne spiller jo allerede en stor Rolle i denne Retning.

Dreier udvikler nu nærmere sine Anskuelser om Opdragelsen, Hjemmene og Samlivet mellem de to Køn og kommer herunder ogsaa ind paa en Omtale af Præsten Malthus' Paastand om, at Menneskenes Antal stiger i langt større Forhold end Næringsmidlerne. Denne Paastand betegner han som grundfalsk, idet det tværtimod under en god Arbejdsorganisation vil gaa saaledes, at Produkterne tiltager i langt større Forhold end Antallet af Arbejdere. Sluttelig spørger han, hvorledes Ægteskabets Skæbne vil blive under den Omvæltning af de sociale Forhold, som han er klar over vil komme, og hans Svar herpaa vidner om, at han ogsaa her er langt forud for sin Samtid.

Det havde længe været Dreiers Hensigt at forsøge paa Udgivelsen af et socialt Ugeskrift, og da han havde Held med et Stridsskrift mod „Corsaren“s Redaktør, Goldschmidt, og Redaktøren af „Flyveposten“, følte han sig tilskyndet til at virkeliggøre

sin Plan. Hertil bidrog endvidere, at der i Sommeren 1851 af „Foreningen af Oldgeseller og Ladesvende“ var bleven udstedt et Opraab „til Arbejderklassen og dens Venner“ om at danne en „Forening til Arbejderklassens Vel“, som skulde have til Formaal „at virke for en Forandring i den nuværende Betalingsmaade for den private Arbejder- og Tyendeklasse i den Retning, at de ældre foruden den sædvanlige Betaling tillige faar et Tillæg, der retter sig efter Arbejdsaaernes Antal“.

Dreier tænkte sig Muligheden af, at han i denne Forening kunde finde Jordbund for sine Anskuelser. Men det gik snart op for ham, at Jordbunden var altfor smaaborgerlig begrænset til, at hans Idéer kunde slaa Rod der. Hvad det gjaldt om, var at fremme en langt dybere gaaende Omvæltning i Bevidsthederne, en helt ny Samfundsopfattelse. Men for at dette kunde ske, behøvedes der først og fremmest et Organ. Og trods adskillige Vanskeligheder lykkedes det ham i April 1852 at faa udsendt første Nummer af det lille Ugeblad „Samfundets Reform“.

Han skrev hele Bladet selv og indledte med en Artikel, hvori han i en ironiserende Tone giver et Billede af Datidens København, men tillige faar Lejlighed til at udtale sit Syn paa de herskende Samfundstilstande. I andet Nummer paabegyndes en Afhandling om „Kapital og Arbejde“, der strakte sig gennem flere af de følgende Numre, og som maa betegnes som den første gennemførte socialistiske Afhandling om dette Emne paa Dansk. Det hedder i

denne Afhandling bl. a.: „Arbejdere af alle Klasser, Landarbejdere, Haandværkere, Kunsthaandværkere, Videnskabsmænd, som frembringer alt, hvad der tjener hele Samfundets Vedligeholdelse og Fremadskriden, nyder kun godt af saa uendelig lidet deraf; de er paa Naade og Unaade udleverede til en Klasses For-godtbefindende, som er i Besiddelse af den allerede erhvervede Kapital, og som ved den Skatteskyldighed, hvori den holder dem, sætter sig i Besiddelse ogsaa af den Kapital, som deres Arbejde uafbrudt skaber. Selv skaber den intet, eller, om den gør det, faar den det betalt ekstra foruden den Skat, som den kræver af Arbejdet“. — Og i denne Aand og Tone er hele Afhandlingen skrevet.

Samtidig med Udgivelsen af det sociale Ugeskrift forberedte Dreier Udgivelsen af en Række „Reform-skrifter“, og som Nr. 1 af disse udkom i Juli 1852 et Skrift om „Aandetroen og den frie Tænkning“, hvori han giver en Fremstilling af den naturvidenskabelige Livsopfattelse i Modsætning til den teologiske Skabelseslære. Nr. 2 skulde omhandle „Folket og Pressen, en Fremstilling af den nuværende mangelfulde Skifte-virkning mellem begge, af den herskende litterære Gemenhed og af disse Forholds umiddelbare gennemførlige Reform som Led i den hele sociale Reform“. Nr. 3 skulde hedde „Naturvidenskabelige Kritiker“ og indeholde en Undersøgelse af Naturvidenskabens Grundbegreber, som f. Eks. Modsætningerne „Kraft“ og „Stof“, „Aand“ og „Legeme“, og af Ørsteds „Naturfilosofi“. Nr. 4 skulde under Titlen „Sprog-

videnskabelige Kritiker“ give en Undersøgelse af forskellige sprogvidenskabelige Systemer og Bestræbelser og et kritisk Overblik over Bestræbelserne for et almenmenneskeligt Sprog. Og endelig skulde Nr. 5 indeholde nogle af den franske Socialist Proudhons Skrifter om „Folkebanken“, som vilde blive oversatte og forsynede med Noter.

Det vil af denne Oversigt over Reformskrifterne ses, hvad det var for store og omfattende Planer, Dreier gik svanger med. Det lykkedes ham dog kun at faa trykt det første af de bebudede Skrifter, medens han havde de øvrige liggende dels i Udkast, dels i næsten færdigt Manuskript. Men Tilslutningen blandt Publikum var ikke stor nok til at dække Trykningsomkostningerne. Derimod udkom hans Ugeblad, „Samfundets Reform“, endnu i nogen Tid. Dets andet Kvartal begyndte med en Artikel om „Kommunesvineriet“, der strakte sig gennem flere Numre. Dette var et staaende Emne i Datidens Presse. Men Dreier nøjedes ikke med at paatale de usunde Forhold, hvorunder der levedes i Københavns gamle, usle Kvarterer. Han pegede frem mod Voldenes Nedrivning, Stadsgravens Udfyldning og Gammelholms Bebyggelse og udkastede Planen til en demokratisk ordnet Kommune, hvor Beboerne selv valgte deres Embedsmænd, og hvor Oplysning og Sundhed var de ledende Grundsætninger. „Sandheden er“, sluttede han, „at alt Søleri, al Nød og Elendighed i vor Kommune og overalt er en Følge af Kapitalens Herredømme over Arbejdet, og at man derfor saa hurtigt som muligt bør ophæve dens po-

litiske Enevælde for at nøde den til at anerkende Menneskerettighedernes Krav“.

I Begyndelsen af 1852 var der Valg til Folketinget, og „Samfundets Reform“ opfordrede da til at stemme paa Tøjmager Klamer, der stillede sig paa Kristianshavn mod Kaptajnløjtnant Tuxen. Ligeledes deltog Dreier i den meget livlige Valghandling og anbefalede Klamer. Det var første Gang, socialistiske Anskuelser blev forkyndt fra en dansk Valgtribune. Dreier talte særlig om Børneopdragelsen og udtalte bl. a.: „Uden Lighed i Undervisning er al Tale om Lighed for Loven en Løgn.“ Dirigenten vilde fratage ham Ordet. Men han holdt sin Tale til Ende. Resultatet blev imidlertid, at Tøjmager Klamer faldt med 109 mod 230 St.

Ellers tog „Samfundets Reform“ ikke direkte Del i Øjeblikkets politiske Diskussion. Men naar der forelaa et socialt Spørgsmaal som f. Eks. Forslaget om Fæstevæsenets Afløsning, blev det som Regel belyst klart og grundigt. Tidens Politik drejede sig dog ikke saa meget om sociale Reformers som om Ordningen af det slesvig-holstenske Anliggende efter Trearskrigen. Og endskønt Dreier her saa maaske klarere end nogen anden i Samtiden, blev der ikke taget Hensyn til hans Ord. Han var jo ogsaa kun en ung Student, der skrev et lille, uanseligt Ugeblad for Arbejdere, og det kunde naturligvis ikke forlanges eller ventes, at Dattidens politiske Magthavere skulde betragte dette som noget stort.

I det hele kunde de praktiske Følger af Dreiers Virksomhed efter Forholdenes Natur ikke blive betyde-

lige. Hans „Reformselskab“ kunde dog i Sommeren 1852 glæde sig ved en forholdsvis livlig Tilslutning, og han gav Stødet til, at der den 22. August s. A. stiftedes en „Forening for billige Livsfornødenheder“, altsaa en Brugsforening, blandt de københavnske Arbejdere. Der indmeldte sig straks et Hundrede Medlemmer i denne Forening, og det saa ud til, at Foreningen skulde trives. Men kort Tid efter mistede den hele Reformbevægelse den Mand, der havde været Sjælen i den, idet Dreier døde.

I fem Maaneder, fra September 1852 til Februar 1853, havde „Samfundets Reform“ allerede været standset paa Grund af Udgiverens Sygdom. Det sidste Nummer udkom den 28. Februar 1853. Og Dreier sluttede med at skrive: „Dem blandt mine Læsere, som har skænket mine Forsøg paa at klare Spørgsmaal, der hidtil herhjemme næsten aldeles savnede Behandling, noget Bifald, kan jeg forsikre, at det fremdeles vil være min højeste Interesse at virke for det, som jeg anser for Sandhed, og at jeg, saa snart Omstændighederne igen bliver gunstigere, vil fortsætte min litterære Virksomhed.“

Det skulde dog ikke gaa saaledes. Et Par Maaneder efter — den 9. Maj 1853 — var han død. Vistnok paa Grund af et ulykkeligt Kærlighedsforhold tog han sig selv af Dage. Begravelsen foregik d. 14. Maj, og et talrigt Følge af Venner, Medstuderende og Repræsentanter for Arbejderne fulgte ham til hans sidste Hvilested paa Assistens Kirkegaard. Arbejderne

havde tænkt at følge ham i stort Tal. Men da det var en søgn Dag, Jordefærden fandt Sted, kunde dette ikke ske. Ved Graven blev der sunget følgende jævne Farvel:

„Farvel, Farvel vor Ven og Broder;
 Du hviler nu fra Kamp og Savn;
 den mørke Jord, vor tavse Moder,
 har gemt Dig i sin trygge Favn.
 Os kalder Striden bort igen —
 Farvel, vor Broder og vor Ven!

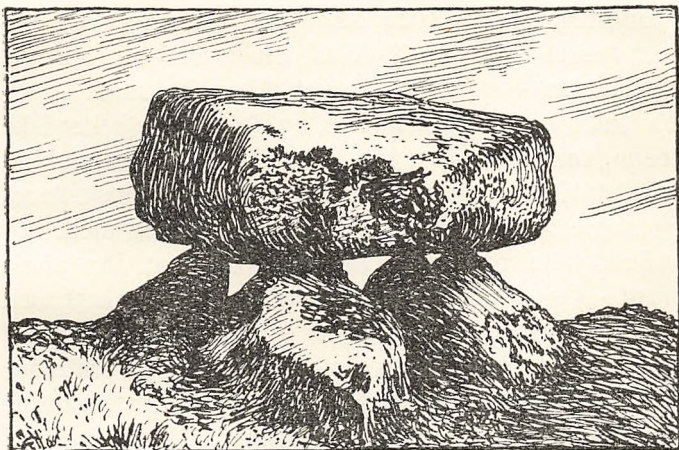
Du kæmped ej for Guld og Ære,
 og Lykke kroned ej Din Id,
 men varigt skal Dit Minde være,
 Du kæmped for en bedre Tid;
 og trofast leder os mod den
 Din Aand, vor forudgangne Ven!“

— Kun 26 Aar levede Frederik Dreier. Naar man tager hans Ungdom i Betragtning, er alene Omfanget af hans Livsværk forbavsende og beundringsværdigt. Foruden den Række Skrifter, der er bleven Lejlighed til at nævne, findes der paa „Det kgl. Bibliotek“ i København opbevaret en anselig Pakke Manuskripter og talrige Udkast, og alle bærer de Vidne om, hvor stort hans Kundskabsomraade, hvor mangfoldige hans Interesser og hvor frugtbare hans Idéer var. Georg Brandes kalder ham „den vilde Fugl med Falkeblikket“ og siger om ham, at han med Hensyn til Tankens Skarphed og Følgerigtighed ikke staar tilbage for nogen, at han er kemisk ren for Uklarhed og Føl-

somhed, og at der i Norden ikke har levet en mindre blødagtig og mere mandig Skribent.

Dreiers Idèer og Tanker var dog for tidligt fødte til at finde Jordbund i det daværende danske Samfund. Der skulde gaa en Menneskealder, før dette blev Tilfældet. Og én af dem, der da var med til at føre hans Gerning videre, var Løjtnant Louis Pio, der sammen med Harald Brix og Poul Geleff i 70erne blandt Arbejderne rejste det sociale Røre, som fører direkte op til vor Tids Arbejderbevægelse.

FOLKEMINDER

VED

ANNA PEDERSEN, STRØBY

Det hænder nu og da, at to — eller flere — mennesker uden nogen som helst forbindelse med hinanden samtidig gør den samme opdagelse.

Noget lignende er vist egentlig sket her i landet i de sidste aar, idet ikke saa faa har „opdaget“ folkeminderne.

Ved at læse, hvad der er skrevet om den sag i Aarsskrift fra Frederiksborg Højskole nu i nogle aar, har jeg faaet lyst til at fortælle om, hvorledes en gammel Frederiksborgelev kom til at optegne folkeminder — og lidt om disse fra Stevnsherred.

Engang i aaret 1913 stod der i et her paa egen meget udbredt dagblad en artikel om sproget paa Stevns — vistnok skrevet af en fremmed. Artiklen vakte lyst til modsigelse, og det varede heller ikke længe, før denne lyst løb af med en del læsere. Resultatet blev flere artikler om sproget i Østsjælland, og nogle gamle rim og remser kom ogsaa med.

Folk talte om gamle løjerlige ord, man før havde brugt — sjældent er vist avisartikler blevet læst med mere Interesse.

Til slut bragte bladet den meddelelse, at professor Axel Olrik ønskede navn og adresse paa indsenderne for muligvis at faa nøjere oplysning.

Efter den tid begyndte jeg at optegne et og andet — især hvad jeg huskede af farmors fortællinger fra gammel tid; men herved blev det i nogle aar. Samtidig syslede jeg lidt med min slægts historie — og efterhaanden blev jeg mere og mere optaget af livet i landsbyen i fortiden, gamle stednavne o. lign.

Nu læste jeg Sv. Grundtvigs, Thieles og Feilbergs samlinger — og hvad der ellers kunde faas af læsning om folkeminder og stednavne fra statsbiblioteket, og Danmarks historie kom til at staa i et helt nyt lys for mig.

Folkeviserne, som for mange af os, der har haft Thomas Bredsdorff til lærer, altid vil staa i festlig glans, kom mig gennem Sv. Grundtvigs samlinger nærmere ind paa livet.

I efteraaret 1917 stod der ganske kort i førnævnte blad, at Dansk Folkemindesamling ønskede optegnel-

ser af gamle sagn, tro, skik o. s. v., og nu sendte jeg mine oplysninger ind. Kort tid efter fik jeg svar, optegnelsespapir o. m. a., og siden har jeg sendt ind, hvad jeg optegnede, og haft megen glæde af denne forbindelse med folkemindesamlingen.

Disse folkeminder knytter sig for det meste til mit fødesogn: Strøby i Stevns herred og egnen deromkring. Her er et lille udvalg.

Strøby er det nordligste sogn i Stevns herred. I en gammel byremse træffer vi Strøby:

Ølsemagle er lang og bred
 Ølby er et stræde
 Sellinge er slet intet værd
 i Aashøj skærer de bræ'de (brænde)
 Svansbjergerne ta'r deres tid iagt
 det maa „Hærføljerne“ bekende
 Strøby sukker en fjerdingvej
 i Magleby saar de ærter
 Gjorslev er en stor stad
 i Holtug faar de ingen Mad
 Klippinge ligger i en hule
 i Varpelev faar de aldrig madsmule.

Ligeledes nævnes Strøby i en talemaade: en prædiken saa lang som strøbygade. Landsbyen har aabenbart været bekendt for sin lange gade. Før udskiftningen (omkring aar 1800) laa sognets nogle og halvtredstyve gaarde i byen, saa den har jo været temmelig anselig.

En strækning langs stranden (køgebugt) kaldes Jernen; her har været en vold i brystværnslinjen. Paa Jernen staar en sten, foroven formet som en

sadel, det er Ellekongens ridehest. Stenen kaldes Junker-sten; den maa ikke flyttes. Ikke des mindre blev den engang flyttet til gaarden, paa hvis jord den staar, for at bruges til ledstolpe, men der var aldrig fred i gaarden een nat, og saa flyttede de den tilbage.

Stevns er Ellekongens rige. Da landet udskiftedes omred han et stykke land paa et natgammelt føl; det er Stevns herred. Siden den tid rider Ellekongen, hvor de gamle veje var, og han har ni gloende hunde med sig.

I Varpelev red han opad gaden ved nattetid og gennem en gaard, hvor der var to porte lige for hinanden. Ellekongen holder vagt ved Prambroen, og ingen fjendtlige Hære faar lov at komme ind i Stevns herred.

En høj i strøby, som er jævnet nu, kaldes „Tovte-høi“. Her var begravet en hvid hest med guldsko.

Om Fuglebæksbanke er der et sagn. En mand fra Strøby kom en aften kørende fra Køge. Da han kører forbi Fuglebæksbanke, er der en, der raaber: „Sig til Id, Ad er død.“ Manden kunde ikke forstaa, hvad det skulde betyde, og da han kommer hjem, siger han til sin kone: „Det var da løjerligt, da jeg kørte forbi Fuglebæksbanke, raabte det: „Sig til Id, Ad er død.“ „Naa er hun nu død, saa maa jeg nok skynde mig hjem,“ lød det oppe fra en anden stue. Næste morgen fandt de et sølvbæger i et kar øl.

TRO OG SKIK

„Knud driver julen ud,“ hed det, naar den 7. januar

kom. I januar skulde man se „nyaars ny“. Nyet maatte ikke ses gennem en rude, saa blev man slem til at slaa i stykker, man skulde have brød og en skilling i haanden for ikke at komme til at savne dette i det ny aar.

Fastelavnsridningen var ikke skik her i sognet i den første tid, nulevende slægter mindes. Den blev senere taget op, ophørte atter og er atter blevet brugt med nogle aars mellemrum indtil de sidste aar. Fastelavnsvisens første vers lyder saaledes: „I dav gaar vi for hvermands dør, ja, hele byen rundt, det er jo kuns æg, vi synger for, falle ralle ra, vi synger for til vores Fastelavn.“

Skikken at brænde sankt Hans-blus har heller ikke været brugt før i de senere aar.

Skærtorsdagaften red heksene til Øllemose. Hvis man vilde med, skulde man stille sig i skorstenen og sige: „Op, op, op over alle trætoppe, ingen steder paa, ingen steder forbi.“ Den aften skulde alle koste og bagerovnsrager gemmes, for at heksene ikke skulde bruge dem. Skærtorsdagmorgen skulde man vogte sig for at blive gækket af kragen.

Paaskeaften tog man et æble med i seng og spiste det „paa fastende hjerte“ paaskemorgen, for ikke at blive gækket af skaden. Pinseuge kaldes pjalteuge, i den uge skal man ikke klippe faar eller plante kaal. Den som bandt det sidste hvedeneg, blev hvedekælling. Hvedekællingen skulde sidde for bordenden til Mikkelsgildet, men havrekællingen paa tærskelen. Om det sidste neg blev bundet tre baand, og det blev

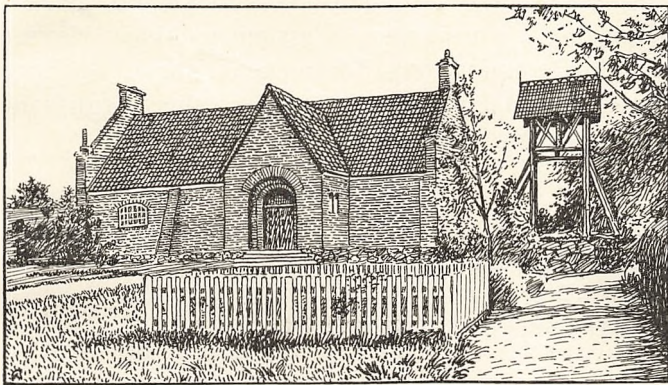
sat midt i den første „hov“ (hob). Naar det sidste læs var kørt ind, skulde en kvinde lukke porten, saa blev der mange kviekalve og gimmerlam i det kommende aar.

Til slut en beskrivelse af en fest — muligvis en rest af „sommer i by“-festerne: Omkring 1850 samledes ungdommen i Varpelev en aften i sommertiden paa et stykke grønjord — ofte i nærheden af nogle høje — for at danse. Nogle dage i forvejen begyndte man „at lave til.“ To stænger hver med et firkantet bræt omtrent midt paa stangen, hvorigennem stangen gik, blev pyntet med alle de kulørte baand og sløjfer, man kunde opdrive.

Naar aftenen kom, pyntede karle og piger sig og gik ud til festpladsen. Pigerne havde lagen med til at indhegne dansepladsen. To karle og to piger kom med kranse, og alle de andre fik kranse paa, før de maatte danse.

Til festen hører et optog: forrest musikanterne, derefter nogle med blus og andre med de pyntede stænger og tilsidst karle og piger med de pyntede kranse. — — —

Hvis andre ved at læse dette har faaet lyst til at optegne sin hjemegns gamle minder, kan det jo kun glæde en folkemindesamler; men selv om det ikke bliver tilfældet, saa er der jo lejlighed til at stifte bekendtskab med Danmarks folkeminder gennem de — ikke saa faa — samlinger, der nu findes — Feilbergs først og fremmest. Det er et bekendtskab, ingen vil fortryde, og som vi ikke i længden har raad til at undvære.

ELEV MØDET 1922

Da det ifjor paa Generalforsamlingen blev vedtaget atter at holde Elevmødet om Sommeren, blev det iaar holdt Søndagen den 9. Juli. Om Lørdagen var der mødt en Del gamle Elever, men dog ikke saa mange som tit i tidligere Aar. — Lørdag Eftermiddag holdt Begtrup et Foredrag om nylig afdøde Højskoleforstander Bredsdorff, hvis Begravelse havde fundet Sted Dagen før.

Efter Aftensbordet gik Legen lystigt i Haven. Søndagen kom med graa Skyer, og lidt op paa Formiddagen begyndte det at regne.

Ogsaa iaar begyndte Dagen med Gudstjeneste i Kirken, hvor Niels Dael prædikede og holdt Altergang, og mange gamle Elever samledes der.

Efter Middagen afholdtes Elevforeningens Generalforsamling. Formanden, Forstander Hans Hansen, aflagde Beretning paa Foreningens Vegne og Borgmester Alfred Hansen paa Redaktionen. Regnskabet fremlagdes og godkendtes.

I N D T Æ G T:

Overskud fra 1920—21.....	1383 Kr. 07 Øre
Frimærkebeholdning.....	8 — 04 —
Medlemsbidrag.....	5756 — 55 —
Indvundne Rerter.....	51 — 54 —
Solgt Aarsskrifter.....	103 — 05 —
	<hr/>
Ialt...	7302 Kr. 95 Øre

U D G I F T:

Trykning af Aarsskriftet.....	2686 Kr. 22 Øre
Opkrævning og Forsendelser.....	1664 — 35 —
Understøttelser, Godtgørelser m. m.:	
Frederiksborg Højskoles ældre Afdeling ..	500 — 00 —
Sønderjysk Skolefond.....	100 — 00 —
Det sociale Sekretariat.....	50 — 00 —
Redaktionsudgifter m. m.	187 — 50 —
Postgiro.....	27 — 59 —
Sekretærløn.....	300 — 00 —
Andre Udgifter.....	49 — 53 —
Balance ...	1737 — 06 —
	<hr/>
Ialt...	7302 Kr. 25 Øre

Det vedtoges at forhøje Understøttelsen til Frederiksborg-Elever fra 500 Kr. til 700 Kr. og saa ogsaa lade Elever fra den almindelige Skole faa Del deri.

At yde et Bidrag til Sønderjysk Skoleforening paa 100 Kr. Endvidere blev der bevilget 400 Kr. til Udstyrelse af Aarsskriftet. Sekretærens Løn forhøjedes til 350 Kr.

Det vedtoges at afskaffe Elevforeningens Gavegivning og for Fremtiden, ved Indsamling blandt gamle Elever, at give eventuelle Gaver i paakommende Tilfælde, da det saa bliver mere personligt fra gamle Elever, end naar det er Foreningen, der giver. — Det blev vedtaget, om muligt, at udsende Aarsskriftet en Maaned tidligere. —

Dagsordenens mest brændende Punkt var et Forslag om ogsaa i Aarsskriftet at optage Artikler fra Ikke-Frederiksborg-Elever eller Læsere. Redaktionen havde sidste Aar henvendt sig til Sønderjysk Skoleforenings Formand Jepsen Christensen, efter at denne havde holdt et Foredrag paa Frederiksborg Højskole om sønderjyske Skoleforhold, og faaet en Artikel om dette Emne til Aarsskriftet, da det jo er noget, som nok kan have Interesse for Aarsskriftets Læsere. Der var Ønsker fremme om ogsaa i Fremtiden at optage og søge fremskaffet lignende Artikler. Bestyrelsen var villig til at give Redaktionen frie Hænder paa det Omraade og til at yde eventuelle Honorarer.

Sagen blev utvivlsomt noget misforstaaet. Den gav Anledning til megen Diskussion. Det blev af nogle stærkt fremhævet, at i Aarsskriftet skulde kun Frederiksborg-Elever og Lærere skrive, da Aarsskriftet skulde være Bindeled mellem Skolen og gamle Elever og kun derved kunde blive det. Desværre tillod Ti-

den ikke nogen længere Diskussion og en mulig Klarlæggelse af Sagen. Forslaget sattes under Afstemning og nedstemtes. Senere paa Dagen, da Sagen atter blev berørt, var Stemningen mest for at give Redaktionen frie Hænder og saa tage Sagen op igen næste Aar.

Dernæst kom Valg af Bestyrelsen. De afgaaede Medlemmer, Rasmus Sværke, Kristian Winther og Asta Jensen genvalgtes. Til Suppleanter valgtes Kristen Olsen, Hobro, og Karen Poulsen, Samsø. Til Revisorer genvalgtes Anna Sandal og Peder Vedel. Efter Generalforsamlingen samledes Bestyrelsen. Til Formand og Næstformand genvalgtes Hans Hansen og Eli Anker-Møller.

Efter Generalforsamlingen lød Programmet paa: Gymnastikopvisning i Haven. Sommerskolens Gymnastikhold blev af Frk. Ingeborg Olsen ført i Ilden eller rettere sagt i Vandet, for det øsregnede, men det hindrede ikke de flinke Gymnaster i at udføre deres Øvelser.

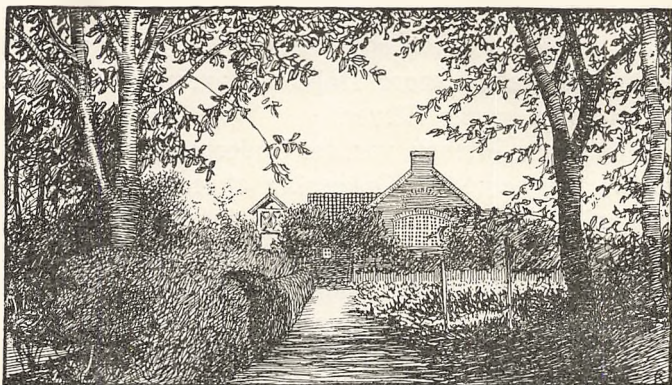
Chokoladedrikningen maatte nødvendigvis foregaa inden Døre, og Mødet om Eftermiddagen blev holdt i Kirken, som var fyldt til sidste Plads. Her talte Skolens Forstander og Lærere, og derefter sang Sommerskolens Elever flerstemmige Sange. Over hele Mødet var der noget rart samlet og sluttet, som maaske for en Del kom af, at det maatte holdes i Kirken, saa det var vel nok en god Erstatning for den Glans, som nogle maaske syntes var borte paa Grund af det mindre gode Vejr.

Ved Aftensbordet, hvor der blev holdt enkelte korte Taler, fik Frk. Svensgaard, som i 25 Aar har været knyttet til Frederiksborg Højskole, overrakt et Maleri som Tak fra gamle Elever.

Senere paa Aftenen var der Underholdning i Spise-stuen. Det bestod af Oplæsning af Hostrup ledsaget af mimisk Skuespil udført af nogle af Eleverne og udmærket iscenesat af Frk. Ingeborg Hostrup. Først var det Chr. Winthers: Jakob og Lone og dernæst H. C. Andersens: Svinedrengen. Det hele blev smukt udført og vakte megen Bifald. Der sluttedes med en Aftensang, og den gode Dag var dermed til Ende. De fleste rejste samme Aften, enkelte blev til næste Dag.

A. J.

FOLKESAGN

I Aar fortsætter jeg med at gengive en Del Sagn, som vore Elever i Vinteren 1921—22 og Sommeren 1922 har skrevet, og som er indsendt til Dansk Folkemindesamling. Det volder betydelig Vanskelighed at faa en saadan Samling Sagn ordnet paa fornuftig Maade. Jeg har først anført Sagn om Kirker, dernæst Sagn, der knyttede sig til Herregaarde, og endelig alle de øvrige Sagn.

ANDERS UHRSKOV

BREDSTEN KIRKE

I gamle Dage var Beboerne i Balle, Kærbølling og Ravnning blevet enige om, at de vilde have en Kirke, men saa hørte Enigheden ogsaa op, for de forskellige Byer mente hver for sig at være mest berettiget

til at faa den. Efter lang Strid og Kævl enedes Beboerne i de tre Byer om at lade et Par Stude afgøre det paa den Maade, at de bandt dem fast til en lang Stang, og saa jagede de dem ud i Marken, og dær, hvor Studene saa tog Nattekvarter, skulde Kirken bygges. Om Morgenen, da Beboerne kom ud for at finde Studene, laa de ved en Høj, hvorpaa der laa en bred Sten, og dær blev Kirken bygget og fik Navnet Bredsten.

Nørvang-Tørrild Herred.

MAREN BJERGAARD

RINGEN I KIRKEDØREN

I Pjedsted Kirke er der en meget gammel og sjælden Egetræs Dør, som sidder mellem selve Kirkerummet og Vaabehuset; der er nu kommen en anden Dør i indenfor, saa den benyttes ikke mere. I denne gamle Dør findes der en stor Jernring, som sidder paa Ydersiden. Om denne Ring fortælles der, at naar en Flygtning, der blev forfulgt, kunde naa saa vidt, at han kunde faa fat i den, var han reddet foreløbig; saa længe han havde fat i den, maatte nemlig ingen lægge Haand paa ham. Han kunde saa staa dær og samle Kræfter og saa maaske siden slippe bort derfra.

Pjedsted Sogn, Holmans Herred.

HANS AAMAND ANDERSEN

VINDERSLEV KIRKE

Engang jeg kom forbi Vinderslev Kirke, udtalte jeg, at det var mærkeligt, at Kirken ingen Taarn

havde; det blev da fortalt, at den engang ejedes af to Søstre, men saa blev de uenige om, hvis det skulde være; de spillede Kort om den, og hun, der vandt, rev Taarnet ned, og af Stenene byggede hun gl. Vinderslevgaard ved Høge Sø. Derfor har Kirken den Dag i Dag ingen Taarn. Kortene, som den blev vundet paa, skal endnu kunne ses indmuret bagved Alteret i Kirken.

Viborgegnen.

CHRISTINE CHRISTENSEN

GREVENS DRØM

I min Fødeby ligger Kirken paa en meget høj Bakke, hvorfra der kan ses langt omkring, og jeg har engang hørt et Sagn om, hvorfor den er kommet til ligge paa denne Bakke. Det var for mange Aar siden, at der skulde bygges en Kirke i Kværndrup, men der var ingen, der kunde blive enige om, hvor den skulde ligge. Saa en Nat, da Greven paa Egeskov laa og sov, kom der en Engel til ham og sagde, at Vorherre vilde sende en hvid Due til at vise dem, hvor Kirken skulde ligge. Næste Dag saa han, at der sad en hvid Due oppe paa en høj Bakke, og dær blev Kirken saa bygget.

Kværndrup Sogn, Sunds-Gudme Herred.

ASTRID MARKVARSEN

HUMBLE KIRKE

Humble Kirke paa Langeland er en af de største og smukkeste Landsbykirker i Danmark. Foruden Langskibet har den to Sideskibe og et dejligt lyst

Kor, en mindre Tilbygning til Sakristi og en større til Vaabenhus. Det høje og smukke Taarn findes mod Syd. Der fortælles, at der skal en Ten fint Hørgarn til at naa omkring Kirken, naar Garnet føres ind i alle Kroge. Kirken ligger paa en mindre Bakke, men lige ved den anden Side af Vejen, der fører forbi Kirken, er en meget højere Bakke, og det var Bestemmelsen, at Kirken skulde bygges her. Men alt, hvad man opførte om Dagen, blev om Natten flyttet over paa den lille Bakke, og man maatte til sidst opføre den her.

SOFIE DROSTH

HYLLINGE KIRKE

Om Hyllinge Kirke gaar der det Sagn, at den til at begynde med havde to Taarne. Men saa var der en stærk Trolld, der i sin Vrede over, at Kirken blev bygget, kastede en stor Sten imod den og ramte det ene Taarn, saa det knustes, og det har aldrig siden været bygget op igen. Stenen var slynget med saa stor Kraft mod Kirken, at den fløj videre helt over paa Ourø, og dær ligger den endnu paa en Mark, hvor den ved Faldet har dannet en stor Fordybning i Jorden.

Hyllinge Sogn, Horns Herred.

GERDA OLSEN

FELTHERREN PAA GRAM

I.

Feltmarskalk Hans Schack, der 1664 fik Skjoldager m. m. ind under Gram Gods, skal have været en væl-

dig Jæger. Der fortælles, at han var saa godt ridende, at han ofte red paa Jagt uden Bøsse, men naar Hunden rejste en Hare, satte han Hesten i Fart efter den og fra Hesten slog han den ihjel med Hundepisken. Saaledes red han en Dag alene paa Jagt paa Skjoldager Mark, og Hundene rejste en Ræv ned ad Engene. Feltherren, som han kaldtes, satte hurtigt Hesten efter den, men da Mikkel saa, at der var Fare paa Færde, tog den Fart ned imod Aaen, hvor der laa en Bjælke, der dannede Overgang til Sønderskoven, og for over Bjælken. Nu var Feltherren saa ivrig, at han ikke tænkte paa, at det var galt at ride over Bjælken. Han sporede Hesten, saa den var nødsaget til at forsøge Overgangen, men Følgen blev, at baade Hest og Rytter faldt i Vandet. Feltherren vilde forsøge at svømme i Land, men Strømmen tog ham, og Aaen var fuld af løse Isflager. Til alt Held kom et Par Skovarbejdere til og rakte en lang Gren ud, som det lykkedes Feltherren at faa fat i, og de fik ham saaledes halet i Land. Han sagde dog hverken Tak eller andet godt, men saa sig vildt om til alle Sider og udbrød arrigt: „Men hvor blev Ræven af?“ Ja, det havde de naturligvis glemt at se efter.

II

En Dag kom Feltherren kørende nordfra til Gram. Paa Vejen mellem Skoven og Gramgaard laa en Mand og jamrede sig ynkeligt. Feltherren befalede Tjeneren at gaa hen at høre, hvad Manden fejlede. Tjeneren kom og sagde: „Den stakkels Mand er falden

og har brækket sit ene Ben.“ „Aa Skidt!“ udbrød Feltherren, „er det noget at skabe sig saadan for; jeg troede sandelig, han havde ondt i Tænderne.“

Der fortælles, at Feltherren endnu ved Nattetid rider i Skovene med en Flok Hunde efter sig.

Gram Sogn, Frøs Herred, Sønderjylland.

MARIE NISSEN

DEN SNILDE HUSTRU

Vi har saa ofte som Børn glædet os over, naar vor gamle Bedstefader fortalte os noget fra sin Barn-dom og Ungdom, som han har oplevet paa Vejrbøl-gaard. Her var det ikke fri for at spøge. I et af Kamrene over Kælderen sad Fru Inge, Familiens Stammoder, og spandt. Dørene paa Gaarden kunde man ikke holde laasede. 1910 brændte den kønne, gamle Gaard, ligeledes ogsaa de fleste af de opbe-varede Erindringer, og Spøgeriet brændte vist med. Nu synes Fru Inge at kunne finde Ro i sin Grav under Gulvet i Vedsted Kirke. Et Sagn fortæller om Fru Inge og hendes Mand, George v. Simesen, en Eng-lænder, der var Ritmester i Kristian den Fjerdes Hær og deltog i Trediveaarskrigen. Ritmesteren havde været borte i Krigen i mange Aar, da der kom en Krigs-mand med langt Skæg til Fru Inge og udgav sig for at være hendes Mand. Det betvivlede Fru Inge stærkt, men hun lod ham ikke straks mærke det. Krigeren vidste dog saa mærkværdig god Besked om Børnene og om Forholdene paa Gaarden, at hun til sidst næsten ikke vidste, hvad hun skulde tro; sin

Mand havde hun jo ikke set i mange Aar. Men hun fandt paa Raad; hendes Mand havde ganske mærkelige Tænder. Fru Inge fandt intet mærkværdigt ved Krigerens Tænder, og med det samme vidste hun, at hun havde en Bedrager for sig. Myndig, som hun var, bad hun ham rejse derhen, hvor han var kommet fra, og den fremmede var ikke sen om at sadle sin Hest. Kort Tid efter kom Ritmesteren hjem, og Fru Inge fortalte ham Begivenheden. Han kunde nu oplyse hende om, at den fremmede havde været hans Ven, der ikke havde holdt sig for god til at bedrage ham. „Gud naade ham, dersom jeg ser ham igen,“ føjede George von Simesen til.

Vedsted Sogn.

MARIE SIMONSEN

DEN ONDE FRUE PAA VOERGAARD

I

Voergaard ejedes engang for mange Aar tilbage af en Kvinde, som hed Fru Ingeborg, og hun var bekendt for sin Ondskab og Haardhjertethed. Engang var nogle fattige Børn gaaet ind paa Voergaards Marker for at sanke Aks, efter at Høsten var til Ende; det blev Fru Ingeborg meget vred over, da hun hørte derom. Hun fik de smaa Børn hentet og lod deres Fingre afklippe til Straf for, at de havde vovet at gaa inde paa hendes Mark og sanke Aks.

II

Et andet Sagn fortæller, at en Del af Gaarden nedbrændte. Men Fru Ingeborg, som var en dygtig

Kvinde, fik snart Bud efter Haandværkere, og snart var Gaarden istandsat igen. Da de var færdig, og Svendene var taget bort, gik Bygmesteren nede ved Voldgravene og eftersaa Arbejdet. I det samme kom Fru Ingehorg gaaende, og da hun saa ham gaa der alene, steg en frygtelig Ondskab og Gerrighed op i hende. Hun gik hen imod ham, og inden Bygmesteren fik Tid til at tænke sig om, gav hun ham et Stød bagfra, saa han styrtede ned i Voldgraven og druknede, og paa den Maade blev hun fri for at betale for Arbejdet. Efter at hun var død, fortælles der, at hun ikke kunde faa Fred i sin Grav for alle de onde Gerninger, hun havde gjort, men spøgede paa Gaarden om Natten, saa ingen Folk turde bo der. Nu besluttede Fru Ingeborgs Søn, som var Gaardens Ejer, at faa hende manet ned. Hun skulde engang have sagt, at den Mand var ikke født af en Kvinde, som kunde mane hende ned, og saa maatte hendes Søn selv til at gøre det, for han var nemlig ikke født, men opereret ud af hendes Side. Fra den Tid af har der været Fred paa Gaarden, men der siges dog, at hun hver Nytaarsnat staar op af Jorden paa det Sted, hvor hun har været manet ned, og hun rykker Gaarden et Hanefjed nærmere, og naar hun naar den, skal Gaarden brænde.

Voer Sogn, Dronninglund Herred.

ANNA MØLBJERG

DEN RIGE HERREMANDSFRUE

I min Hjemegn er der ikke ret mange Sagn; jeg

tror nok, de fleste knytter sig til *Frøslevgaard*. Den er fra først af bygget af en gammel Jomfru, der var meget rig, hun byggede for sin Fornøjelses Skyld. Før Stuehuset blev lavet om indvendig, var der en meget lang Gang, den var for tre Stuer. Og det siges, at hver Nat Kl. 12 gik den graa Jomfru frem og tilbage og sukkede. Ejeren efter hende var en Ane Søe, der foruden Frøslevgaard ejede Herregaarden *Sø*, som ligger i Sønder Draaby, Mors, og *Kølbygaard* i Hundstrup, Thy, og tillige ejede hun flere Kirker. Hun opholdt sig mest paa Kølbygaard. Der fortælles, at hun sagde, at dersom det ikke var den skammelige Død, vilde hun rejse Kølbygaard paa fire Guldsøjler. Og der siges ogsaa, at hun lod sin Søn mure inde i en Væg.

Engang havde en af hendes Fæstere været oppe paa Kølbygaard og tale med hende, han skyldte hende nemlig nogle Penge, som han ikke kunde betale, og det var bleven sent, inden han kom derfra. Da han kom ud, var alt stille, men pludselig hører han en Hund gø et Sted. Han gaar efter Lyden og opdager, at der er Lys inden for et lille Vindue; han lister sig ind ad en Bagdør og finder ogsaa Kammeret, hvorfra Lyden kommer, og han ser en Hund staa og gø, og hver Gang den giver et Bjæf, falder der et Guldstykke ud af Munden paa den. Ane Søe var ogsaa derinde. Hun bliver meget forskrækket over at se ham. Nu er jo Kilden til hendes Rigdom røbet. Han maa love hende ikke at nævne, hvad han har set. Til Gengæld faar han al sin Gæld eftergivet og

tillige Skøde paa Gaarden. Ingen kunde dengang forstaa, hvorledes han pludselig var bleven saa velstillet. Det var først mange Aar senere, det blev opklaret. Da ejedes Gaarden af hans Barnebarn. Han havde stillet nogle Møbler til Auktion, deriblandt en Kiste. Da Manden, der havde købt den, kom hjem, opdagede han, at der var dobbelt Bund i den; han fik nu den ene fjernet, og der fandt han Optegnelserne af det ovennævnte.

En Aften beder Ane Søe en af sine Karle om at spænde for Vognen. Det gør han ogsaa. Hun siger blot til ham, at han skal køre lige frem. Pludselig opdager han, at han ikke ved, hvor han er, og det er bælgmørkt omkring ham. Men saa ser han et Stykke borte et oplyst Hus. Da de kommer dertil, siger Ane Søe til ham om at holde; hun staar af og siger, at han ikke skal vente paa hende, men vende om og køre hjem.

Siden den Aften har ingen set hende.

Fra Mors og Thy.

ELNA MAIGAARD

FRUEN PAA VISBORGGAARD

Jeg husker kun et enkelt Sagn, og det er fra Visborggaard, hvor Grev Daneskjold-Samsø bor, og som ligger 2 Mil fra mit Hjem. Der fortælles, at der engang levede en ung Frue paa Gaarden, hun kom fra sin Fødegård *Kokkedal* og blev gift med den daværende Ejer af Visborggaard. Hun var en letsindig Karakter, bedrog sin Mand og var ham utro. Da hun døde, blev hun begravet ved Enden af den lange Allé,

der fører op til Gaarden ved „det røde Led“. Sagnet fortæller, at der intet Lig kunde føres ud af Gaarden; naar man kom til „det røde Led“, gjorde Hestene sig stædige og vilde ikke gaa længere; det gentager sig stadig. For en Snes Aar siden skulde der igen køres et Lig ud af Gaarden, Hestene standsede som sædvanlig ved Leddet, saa løftede man Kisten af Vognen og bar den over og trak saa Hestene ved Bidslet bagefter. Hver Julenat flytter Fruen eller „Mamsellen“, som hun blev kaldt, sig et Hanefjed ind mod Gaarden. Naar hun har naaet den, skal Visborggaard brænde og Havet bryde ind over Hjarnø. Visborg Sogn, Hellum-Hindsted Herred.

ANNA SOMMER

GREVINDEN OG BYGMESTEREN

Engelsholm er en Herregaard, der ligger ca. 2 Mil Vest for Vejle. Den skulde engang bygges om. Det var en Grevinde, der ejede den, og hun gjorde Akkord med Bygmesteren saaledes, at hvis han kunde lave Pinde nok første Gang, saa at der hverken var een for lidt eller een for mange, saa skulde han faa en mægtig Sum Penge for det, men kunde han ikke det, saa fik han intet for hans Arbejde. Dengang brugte man Bindingsværk, det skulde tappes sammen, og dertil brugte man Pinde i Stedet for Spiger. Han byggede saa, og det viste sig, at „Pindene“ vilde slaa til; det opdagede Grevinden, og en Nat stjal hun een af dem, men det skulde hun ikke have gjort, for hun fik ikke Fred i sin Grav, og hun gaar nu hver Nat omkring

i Skoven i Nærheden af Slottet som en hvidklædt Skikkelse.

Nørup Sogn, Nørvang-Tørrild Herred.

KRISTIAN THOMSEN

ENGELSHOLM

Slottet Engelsholm, som ligger 17 km Vest for Vejle, er engang i gamle Dage bygget paa Pæle ude i Engelsholm Sø. Om dette Slot gaar der det Sagn, at det hver Nytaarsnat Kl. 12 flytter sig et Hanefjed ind mod Land. Nu ligger det ogsaa ganske rigtig inde paa Land lige ved Kanten af Søen.

Bredsten Sogn, Nørvang-Tørrild Herred.

SOFIE THOMSEN

DEN SORTE DAME

Ikke langt fra Rugaard paa Fyn ligger en anden Gaard, som hedder Elvedgaard. Derfra fortælles, at der gik en kulsort Dame hver Nat, og dem, der kom hende nær, skete der en eller anden Ulykke. En Aften silde sad der i Borgerstuen en Del Karle, som sad og gjorde sig store over Spøgeriet, de skulde snart faa hende væk, hvis det var en af dem, som mødte hende. Da den ene af Karlene havde taget Afsked og var paa Hjemvejen, stod pludselig den kulsorte Dame for ham, han vendte om og løb tilbage og fik de andre med sig; de pudsede deres Hund paa hende, men den faldt død om, saa snart den kom hende nær, saa Karlene tog skyndsomst

Flugten. Efter den Tid skulde de nok vogte sig for at komme der ved Nattetid.

Assensegnen.

KIRSTINE LARSEN

RIDDEREN, DER GIK IGEN

I gamle Dage boede der paa Rugaard, som ligger paa Fyn, en Ridder, som hed Schinkel. Han var meget ond og ugudelig; efter at han var død, gik han igen. Færdedes man der om Aftenen silde, kunde man se en gloende Karet med gloende Folk og forspændt med gloende Heste køre ind paa Gaarden. Porten sprang op af sig selv, selv om den var laaset; Folkene, som sad i Karet, det var Schinkel og hans Mænd, steg ud og gik ind i en stor Sal; efter at de havde opholdt sig lidt, kørte de bort igen. Det er først for faa Aar siden, han har holdt op med at køre.

Assensegnen.

KIRSTINE LARSEN

BLODPLETTER

Paa en Gaard har Bonden en Gang slaet sin Karl ihjel inde i Stuen og tørret sine blodige Fingre af paa Væggen. Der blev prøvet mange Ting for at faa Pletterne fjernet, men Aftrykket af de fem Fingre blev ved at være synlige.

Gram Sogn, Frøs Herred.

HANS NIELSEN

GULDKARETEN I VINGSTED SØ

Naar man gaar fra Bredsted til vort Nabosogn Ødsted, ligger der paa venstre Side af Vejen en lille Sø med Mose omkring, som hedder Vingsted Sø,

Den ser uhyggelig ud, og der fortælles, at en Aften for mange, mange Aar siden kom en Dronning kørende i sin Guldkaret. Hun kørte vild i Mørket og ud i Søen, og da Søen er bundløs, sank hun saa langt ned med Guldkareten og det hele, at den aldrig kan fiskes op mere.

Bredsten, Nørvang-Tørrild Herred.

KRISTIAN THOMSEN

FORTÆLLINGEN OM KARLEN, DER SEJLEDE TIL SVERRIG PAA EN ISFLAGE

Det var Vinter med stærk Frost, Havet var lagt til med Is fra Land og et godt Stykke ud, og der var en Del unge, der morede sig med at løbe paa den. Saa trak det op til Uvej, og pludselig mærkede de Isen bevæge sig. De skyndte sig til Land og naaede op saa nær som to, inden Isen revnede, den ene sprang til og kom godt over Revnen, men den anden turde ikke, og han saa Revnen blive større og større. Da han forstod, han var i Drift ud mod det aabne Hav, og de andre ikke kunde redde ham, sagde han: „Farvel Hammelev, nu ser jeg dig aldrig mere.“ (Hammelev var hans Fødeby). Saa drev han paa Isflagen, og snart kunde han ikke se Jyllands Kyst. Om Natten saa han Lys, det var paa Anholt, han raabte om Hjælp, men blev ikke hørt og drev videre. Om Morgenen kunde han se Sverrigs Kyst, dær var der nogle Fiskere, der saa ham og hjalp ham i Land, han var stærkt forkommen, men kom dog snart til

Kræfter igen og rejste hjem. Da han kom saa nær, at han kunde se sin Fødeby, sagde han; „God Dag, Hammelev, nu ser jeg dig alligevel igen.“

Vejlby Hommesø Sogn, Randers Amts søndre Herred.

RASMUS G. RASMUSSEN

SKIFTINGEN

I Haslund ved Randers var der en Skifting, Moderen søgte Raad hos en klog Kone, og hun raadte hende til at foretage sig noget med Barnet, som ingen andre havde set. Det havde et meget stort Hoved, men Kroppen var lille og spinkel. Saa gav Konen sig til at brygge i en Æggeskal og lod Barnet se derpaa. Da siger det: „Læng haar a løvet, aa møj haar a sit, men aaller haar a sit, te di haar brygget i en Æggskaal.“ „Hva haar do val sit, aa hvo læng haar do val løvet?“ „Ja a haar da løvet saa læng, te a haar sit Rold Skov ophovet aa opgravet syv Gaang.“ „Haar do de', saa er do it mi Baan.“ Saa lægger hun det paa Gulvet og tager en Kost og forestiller, hun vil feje det ud. I det samme kommer Bjergmandens Kone med hendes eget Barn. „Saadan haar a aldrig handlet med dit, der har du det.“ Dermed smider hun det paa Gulvet, men det er saa uheldigt, at det brækker en Arm, og Moderen mærker det straks, da hun tager det op.

Gravlev Sogn, Hornum Herred.

JENS HOLMGAARD

HELLIG-KILDE

I Sunds Sogn ligger der en Bakke, som kaldes

Lillebjerg-Bakke. Paa denne Bakke springer Hellig-Kilden, og Sagnet fortæller, at naar man vasker sin Pung i Kilden, vil man aldrig komme til at mangle Penge, da Pungen bliver udtømmelig.

Sunds Hammerum Herred.

MARIE PEDERSEN

VERDENS ENDE

I Nærheden af Bjørnsholm Kloster er der en lille vissen Plet, som siges at flytte sig et Hanetrin een Gang om Aaret mod Klosteret. Naar denne visne Plet naar Klosterbygningen, vil det være mod Verdens Ende; da vil vistnok Stig Andersen komme igen og slaa alle sine Fjender.

Overlade Sogn, Aars Herred.

JOHANNE KLOSTER

HEKSENS OVN

Oppe i Harbøreegnen boede i et Hus en Kone med sin Søn. Engang skulde kun flytte til et andet Sogn og vilde saa gerne have sin Ovn med. Den var ikke saa let at trække med, men hun bandt et Reb om Ovnen, og bagefter skulde Drengen gaa og genne paa med en stor Kæp i Haanden. Det gik ogsaa godt tværs over Engene, til de kom til en stor Grøft, der vilde Ovnen ikke over, men medens nu Konen stod paa modsat Side af Grøften og rykkede af alle Kræfter, og bagved stod Drengen og piskede løs af alle Kræfter, giver Ovnen pludselig et mægtigt Spring over Grøften. I Forbavselse herover udbryder Drengen: „Det var dog et forfærdeligt Spring af en Ovn!“ Saa snart Drengen havde sagt dette, stod Ovnen stille og var ikke til at rokke ud af Stedet, da det var en

Aftale mellem Konen og Drengen, at de ikke maatte mæle et Ord. Paa samme Sted staar Ovnene endnu græsbevokset og danner en Høj.

Harboøre Sogn.

JOHANNE KLOSTER

KIRKEDAL

I mit Fødesogn, Guldager, er der en Dal, som kaldes *Kirkedal*, der siges, at Navnet stammer fra et gammelt Sagn, som jeg nu vil fortælle.

Engang for mange, mange Aar siden, i Riddertiden, var der en ung Ridder af fornem Slægt, som boede i et andet Sogn tæt ved Guldager; han var kommen til at elske en ung Pige, som var fattig og af ringe Stand, hun holdt af ham igen, men de maatte selvfølgelig ikke faa hinanden. Saa aftalte de at ville flygte sammen. En Nat i klart Maaneskin, da alle sov, listede Ridderen sig bort fra sin Faders Borg, tog en god, hvid Ridehest af Stalden og red hen til et Sted, hvor hans forlovede ventede ham; han løftede hende op paa Hesten foran sig, de skulde saa ride til Nabsognet Guldager, hvor han med rigelige Penge havde bestukket en Præst til at være i Kirken Kl. 2 om Natten; dær skulde han saa vie dem til Mand og Kone. Ridderen troede nemlig, at naar de først var gift, og hans Forældre saa, hvor smuk Pigen var, saa vilde de nok tilgive ham. Men Præsten havde imidlertid faaet Samvittighedsnag og fortalt det hele til Ridderens Fader. Denne blev meget vred, og med en Flok Svende red han bagefter de to unge Mennesker. Lige ved Kirken naaede han dem og bød sine Svende fange dem, men den unge Ridder

trak sin Sabel og værgede for sig og sin Brud, en af Svendene blev da saa hidsig, at han huggede efter Ridderen igen, men i Stedet for at træffe ham huggede han Hovedet af Ridderens Hest, som saa styrtede om. Den unge Mand tog nu sin Brud, som imidlertid var besvinnet, i sine Arme og bar hende frelst ind i Kirken, hvor han stængede Døren fra sine Forfølgere. Nu blev Faderen rasende, han befalede sine Svende at sætte Ild paa Kirken, det gjorde de ogsaa, og Kirken sank i Grus, samtidig med at de to unge Mennesker indebrændte. Sagnet fortæller saa, at dær, hvor Kirken havde staaet, sank Jorden saadan, at det blev til den Dal, det nu er. Og det siges, at Ridderens hvide, hovedløse Hest viser sig ved Midnatstid i klart Maaneskin.

Guldager, Skads Herred.

ANDREA E. JENSEN

TROLDEBARNET, DER IKKE KOM TILBAGE

Tæt ved Kirkedal er der en gammel Kæmpehøj, som om Natten mellem Kl. 12 og 1 staar paa Ild-søjler. Derom fortæller Sagnet, at i Højen boede engang en Troldefamilie. En Nat var et af Troldebørnene gaaet ud af Højen for at se sig om, og Forældrene paalagde ham endelig at komme tilbage, før Solen stod op. Den lille Trolde var imidlertid løbet vild i Skoven, og da Solen stod op, var han endnu ikke fundet tilbage til Højen. Og Sagnet fortæller, at han aldrig fandt tilbage, men altid maatte blive ved med at flakke rundt. Derfor er det, at hans For-

ældre hver Nat lader Højen hæve sig paa Ildsøjler, medens de stadig haaber, at han engang vil finde tilbage til dem.

Guldager, Skads Herred.

ANDREA E. JENSEN

SVENSKERNES KRIGSKASSE

I min Faders Mark, som hedder „Brændemose“, skulde der efter gammelt Sagn ligge en svensk Krigskasse, fyldt med Guld. Denne Kasse har Svenskerne efterladt sig, da de hærgede Landet. For at Danskerne ikke skulde faa Gavn deraf, nedgravede de den paa Marken, og ingen har derefter kunnet finde den.

Vissenbjerg Sogn, Skovby Herred.

ANDERS LARSEN

HESSELAGERSTENEN

Der fortælles, at der for mange Aar siden var en Heks paa Langeland, som var blevet vred paa Svindinge Kirke paa Fyn. En Dag tager hun i Vrede sit Strømpebaand af, lægger en Sten i det og begyndte ut sigte, men idet hun svingede, brast Strømpebaandet, og Stenen naaede ikke Svindinge Kirke og kom saa heller ikke til at gøre Kirken Fortræd, som Meningen var. Derimod faldt Stenen paa en Mark i Hesselager paa Fyn. Dær ligger den den Dag i Dag, og den er en af de største Sten i Danmark.

JOHANNES A HANSEN

DET FARLIGE KORTSPIL

Et gammelt Sagn fortæller om en Mand, der en Aften kom ind i en Gaard i Lamdrup. Der var nogle

flere fremmede Mænd den Aften, og da de havde siddet og snakket lidt, gav de sig til at spille Kort. Den fremmede Mand havde meget Held med sig, han blev ved at vinde fra de andre. Men saa var der en, der tilfældig kom til at tabe et Kort ned paa Gulvet, og da han vilde bøje sig ned og tage Kortet op, saa han til sin store Forskrækkelse, at den fremmede havde en Hestehov. Han fik nu i Hast sendt Bud efter Præsten, for at han skulde komme og mane. Præsten kom ogsaa; han var kørende, men før han gik ind, sagde han til Karlen, som kørte for ham, at han ikke maatte køre, før der blev sagt, at han skulde køre i Jesu Navn. Det varede ikke længe, før der kom en Mand ud gennem et Vindue, han for op i Vognen og bød Karlen at køre. Men det turde Karlen ikke, og han kunde heller ikke faa Vognen ud af Stedet. Da sprang den fremmede ned af Vognen og forsvandt. Et Øjeblik efter kom Præsten, satte sig op i Vognen og sagde: „Kør saa i Jesu Navn!“ Og nu kunde Karlen godt køre.

Vindinge Herred, Vindinge Sogn, Fyn.

KIRSTINE KJÆR

LINDORMEN PAA LANGELAND

I Stranden ud for Ristinge Klint paa Langeland boede der for mange Hundrede Aar siden en Lindorm. Og i Ristinge By boede der en ung Mand, der var blevet spaaet, at Lindormen skulde forvolde hans Død. Af Angst for denne Spaadom tog han, der var Sømand, Hyre med et Skib til Norge og tog fast Op-

hold dær. Men Lindormen krøb om Natten op paa Klinten, røvede Bymændenes Kvæg, Faar og Lam og forvoldte derved stor Skade. Alle Mænd i Byen, baade unge og ældre, bevæbnede sig da saa godt, de kunde, med Forke, Grebe, Plejle, og hvad de kunde bruge som Vaaben, og gik en Aften ud, hvor Ormen plejede at komme i Land. De delte sig i to Flokke, og da Uhyret kom, angreb de det fra begge Sider, og det lykkedes ogsaa at faa det dræbt. Men at Kampen har været haard, kan vi forstaa, naar vi hører, at den i Dødskampen slog en stor Dal ind i Klinten med sin Hale. — Den døde Lindorm blev liggende paa Strandbredden under Klinten. Da den unge Mand hørte, at Lindormen var dræbt, kom han hjem, og første Søndag efter Hjemkomsten gik han sammen med sine Forældre ud at se den døde Lindorm. I sin Glæde over, at han nu mente sig uden for Fare fra den Side, sparkede han til Ormen, men derved stak et lille Ben af denne gennem hans tynde Sko og saarede ham let i den ene Taa. Det Saar blev paa faa Dage saa slemt, at Sømanden døde deraf.

Nu blev Lindormen begravet nede i Dalen, og en lille Høj opkastet over den. Højen og Dalen kaldes endnu for *Lindormegraven*.

SOFIE DROSTH

REDDEMANDS STEN

Paa en Mark i Nordenbro, Magleby Sogn paa Langeland, staar der en Sten. Den er godt tre Meter høj, flad foroven, men ikke bredere, end at en Mand

lige kan faa Plads til sine Fødder, naar han staar oprejst. Der fortælles, at for mange Aar siden blev en Mand forfulgt af en uvan Tyr. Han kastede da sine Træsko og søgte Tilflugt paa Stenen, hvor Tyren ikke kunde naa ham paa anden Maade, end at den staaende paa sine Bagben slikkede Mandens Tæer saa længe med sin ru Tunge, at ikke alene hans Hoser men ogsaa Kødet paa hans Tæer var bortslikket, for Manden kunde jo hverken flytte eller væрге sig. Omsider blev Tyren dog ked af det og gik sin Vej, saa Manden slap hjem.

Naar Stenen ikke bliver fjernet, uagtet den staar meget i Vejen, skyldes det dette gamle Sagn, og den kaldes altid *Reddemands Sten*.

SOFIE DROSTH

GENFORENINGSSTENEN

Inde i Odsherred ved Høve Skov og Strand ligger der en Høj, som hedder Estershøj. Forrige Sommer blev der paa Højen sat en Genforeningssten, og den er mægtig stor. Om denne Sten fortælles følgende: Inde i Estershøj boede en fæl Trolde. Det irriterede ham at høre Asnæs Kirkeklokker ringe, og han bestemte at knuse Kirken, men det maatte han have en mægtig Sten til; saa store Stene var der ikke ved Stranden. Trolden vandrede da til Sjællands Odde, tog en mægtig stor Sten og kastede den efter Asnæs Kirketaarn, men ak, den stakkels Trolde havde ikke Kræfter til at kaste saa langt. Stenen faldt ned ved Klinten. Siden har Stenen heddet *Troldestenen*; man

kan endnu den Dag i Dag se Mærker af Troidens fem Fingre.

Asnæs Sogn, Odsherred.

HEDEVIG NØHR

FRIBRØDREDALEN

Lidt Syd for Stubbekøbing ligger en meget dyb Dal, som kaldes Fribrøddalen. Et Sagn fortæller, at den har faaet sit Navn paa følgende Maade: I Dalen laa en mægtig Lindorm, et frygteligt Uhyre, som ingen kunde komme nær. I Nærheden boede tre Brødre, der var blevet dømt til Døden, men man havde lovet dem Frihed, hvis de kunde dræbe Lindormen. Da der jo ikke var noget at risikere, naar de skulde dø alligevel, prøvede de deres Lykke, og det viste sig virkelig, at de fik den dræbt. Efter dem fik Dalen saa Navnet „Fribrøddalen.“

Falster Nørreherred.

ELLEN CHRISTIANSEN

HEKSEN OG VIRKET SØ

Et Sagn fortæller om en Heks, der vilde udtørre Virket Sø. Hun gik ned til Stranden, fyldte sit Forklæde med Sand og begav sig paa Vej. Da hun havde gaaet et Stykke, gik der Hul i Forklædet, og Sandet begyndte at løbe ud. Hun opdagede det ikke straks, men da hun senere fik Øje paa det, blev hun saa harm, at hun smed Resten. Der blev saa en lang Række Banker, hvor hun havde gaaet og til sidst en stor Banke dær, hvor hun havde ladet det sidste falde ud. Men Virket Sø fik hun dog ikke udtørret.

Falster Nørreherred.

ELLEN CHRISTIANSEN.

DEN NORSKE DRENG

Til en Gravhøj, som ligger paa Meddelerens Fødegård, knytter sig følgende Sagn. Der kom en Gang en Nordmand til Øen, som blev kaldt *den norske Dreng*, og han tilbød at gaa ned i de tre Gravhøje, som laa i Nørreby, hvoraf fornævnte var den største.

Det gik ogsaa godt med de to første, men da han kom til den sidste, som var den største, erklærede han straks, at han ikke kunde gaa ned i den, da der var en Kobberport for.

Samme norske Dreng tilbød ogsaa en Gang at udrydde Rotterne paa Ørn. Dette foregik paa den Maade, at han tog en Fløjte og blæste en Melodi, og Rotterne kom saa løbende. Da han nu paa denne Maade havde faaet samlet alle Rotterne paa en Mark lige ved Byen, blev han uenig med Beboerne om Betalingen og lod Rotterne løbe igen, og Sagnet fortæller, at det er derfor, at der har været flere Rotter paa Femø, end paa Fejø, der jo er dobbelt saa stor, og kun ligger en halv Mil derfra.

Den norske Dreng vilde ligeledes en Gang vise, at han kunde krybe igennem en stor Træblok. Der samledes nu en hel Del Mennesker for at se dette, de hørte ganske rigtig en Knasen, som om nogen krøb inde i Blokken, men i det samme kom en gammel Kone til, og saa snart hun saa dette, sagde hun: „Kan I dog ikke se, at han kryber uden paa Blokken,“ og straks kunde de alle se det, men den norske Dreng blev vred og sagde: „Det skal du komme til at fortryde“, og i det samme troede hun, at hun gik

i Vand lige til Knæene, og begyndte straks at løfte op i Kjolen, for at den ikke skulde blive vaad.

Femø, Fuglse Herred.

GUNNAR ANDERSEN

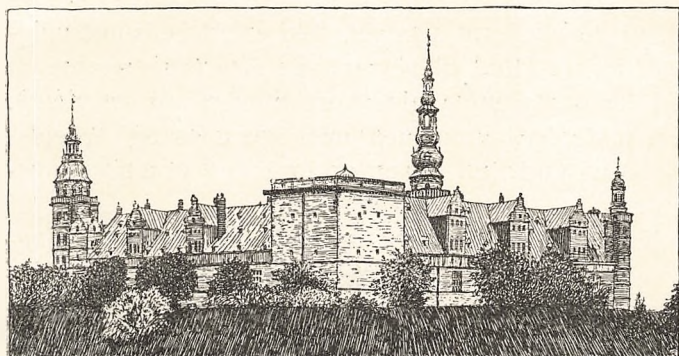
KONEN OG DEN SVENSKE SOLDAT

Til den Gaard, der ligger i Nørreby, og som har været i min Slægts Eje de sidste syv Generationer, knytter sig følgende gamle Historie. Under Svenskekrigen var der Vinteren 1659 ogsaa kommet svenske Soldater dær til Øen, hvoraf nogle var indkvarteret paa omtalte Gaard, hvilket jo var meget ubehageligt for Ejeren, og Glæden var derfor ogsaa stor, da Svenskerne pludseligt en Dag fik Ordre til at forlade Øen. Der blev nu holdt Takkegudstjeneste i Kirken, hvortil ogsaa alle Folkene paa Gaarden var med med Undtagelse af en gammel Kone, som saa var ene hjemme, hvorfor hun ogsaa stængede alle Dørene, for at ingen uvedkommende skulde komme ind. Det viste sig ogsaa snart, at dette ikke var helt ubegrundet, for straks efter kom en svensk Soldat, som formodentlig havde glempt noget, eller maaske kom han for at se, om der ikke skulde være en eller anden Ting, der var værd at tage med sig, nu da han troede, at de alle var i Kirke.

Da han fandt alle Dørene lukkede, aabnede han et Vindue for at krybe den Vej ind, men da nu Konen saa det, blev hun saa bange, at hun tog en Træbismer og slog ham i Hovedet med, saa han faldt død ned. Han blev begravet under et af de store Træer, som staar uden for Gaarden den Dag i Dag.

Femø, Fuglse Herred.

GUNNAR ANDERSEN

BØGER OG MENNESKER

Der sad engang en Arbejdsmand i min Stue. Det var en Mand, som havde tænkt ikke saa lidt over Livet, og som en Art Afslutning paa et Afsnit af Samtalen siger han: „Det er det *at vurdere*, der er Pointet i Livet.“ Jeg blev slaet af Visdommen i disse Ord. Det er jo ligefrem en Grundsætning for alle de Mennesker, der er en Smule Aand i, at deres Maal er at lære at vurdere. For mange Aar siden holdt en Præst ved en Konfirmation en Tale til sine Konfirmander, hvori han fremhævede, hvordan det gjaldt for dem at sige ja og nej paa de rette Steder. Det er samme Grundtanke, vi her møder, og det er atter samme Tanke, Højskolens Arbejde bygger paa: over for Ungdommen at pege paa Værdierne, at hjælpe

til, at de vurderer dem ret. Ved en Afskedshøjtidelighed for et Hold Elever udtalte Begtrup engang, at det hele, vi kunde give vore Elever, var *en Smag*. Det falder godt sammen med Præstens og Arbejdsmandens Ord: en Smag er jo netop et Vurderingsgrundlag.

Naar der i vore Dage saa ofte tales om, at Ungdommen bruger for mange Penge, saa er der naturligvis noget om det. Noget andet er, om denne Klage ikke er omtrent enslydende til alle Tider. De gamle synes altid, at de unge bruger for mange Penge — jeg er selv ved at blive gammel i den Henseende —, og de har glemmt, hvor mange de selv brugte. Det ligger vist til de unge at bruge Penge, men det er endda ikke det værste. Det kommer an paa, hvilke *Værdier*, de faar for dem — ja, for det er det at vurdere, der er Pointet i Livet. Lad mig fortælle en lille Historie: En lille Dreng paa en ti, tolv Aar var engang til Kollemorten Marked, det var en meget stor Højtidelighed i de Tider at komme til Kollemorten Marked. Han havde jo da ogsaa nogle Skillinger med til Fortæring. Han gik omkring og saa paa det hele, Karruseller, Gøglere, Kagetelte og Kraftprøver. Det var en stor Fornøjelse at se paa det, men videre drev han det heller ikke til, for en Karruseltur kunde man jo ikke tage med sig hjem, og en Markedskage kunde naturligvis smage meget godt, men naar den først var spist, var det forbi. Noget skulde han købe, ellers havde han jo ikke været til Marked, og saa købte han en rød Papæske

med Sneglehuse paa Laaget. Den var nydelig at se paa, og saa kunde man desuden bruge den til at have Sager i, det var ogsaa en Ting. Der var maa-ske andre Dreng, der ikke brugte flere Penge paa det Marked end denne Knægt, men han fik noget med sig hjem, det gjorde Flertallet af de andre ikke, og hver Gang han siden saa paa denne Æske med de mange Sneglehuse paa Laaget, mindede den ham om Kollemorten Marked. Denne Dreng havde viist, at han havde Anlæg for at vurdere. —

Sidste Efteraar sad jeg en Dag ovre i Jylland og talte med en ældre Købmand. Han er en dygtig Mand og har altid været sparsommelig. Skønt han intet havde at begynde med, er han meget velhavende. Flere af hans Brødre har været Købmænd, og det er gaaet dem paa tilsvarende Maade. Vi sad og talte om Tiderne og kom da ogsaa til at tale om Forældre og Børn. I Samtalens Løb ytrede han, at det slet ikke var saa heldigt for Børn, at de havde velhavende Forældre. „Naa-aa?“ sagde jeg. „Nej, det er ikke,“ svarede han, „for de kommer aldrig til at opfatte Penge, som vi andre har gjort. De har jo aldrig maattet spinke og spare og passe paa, som vi andre har maattet.“ „Saa kan de i alt Fald give deres Børn en bedre Uddannelse,“ bemærkede jeg. „Det kan de,“ svarede han.

Naa ja, Købmanden har jo Ret — vi har begge Ret for saa vidt —, det, han mente, var jo, at velhavende Folks Børn lærer aldrig, selv om de iøvrigt er nok saa fornuftige, at vurdere en Tiøre, som deres

Forældre har gjort det. Sandheden er jo det hele denne, at enhver Ting har sin Pris, Rigdom ikke mindst.

Naar nu det at vurdere er saa afgørende, for at man skal faa Glæde af Livet, saa bliver det ogsaa en meget vigtig Ting, at man gør et Forsøg paa at vejlede sine Børn i denne Kunst. Det gælder om at lære dem at vurdere Penge og at skønne paa aandelige Værdier. Jeg vil her holde mig til det sidste, og jeg vil da sige, at det gælder om at lære ens Børn at lytte og at læse. At lytte lærer de, naar man fortæller for dem, og naar man tager dem med hen at høre det, man selv er glad ved. Jeg var ikke ret stor, da mine Forældre tog mig med til Foredrag og Efteraarsmøder, og selv om meget gik mig over Hovedet, tror jeg, det alligevel var meget gavnlig for mig. Jeg har aldrig selv været paa Højskole, men jeg har fra min Barndom gennem Livet i mit Hjem og gennem disse mange Møder været fortrolig med den folkelige Oplysning og dens Ordførere.

At lytte lærer Børn ogsaa, naar man læser for dem, og det er noget, som burde bruges meget mere, end Tilfældet er. Det, der binder Mennesker sammen, er for en stor Del de fælles Minder. Fælles Minder faar en Søkendeflok, naar den en Aftenstund sidder lejret paa eller op ad sin Far eller Mor og hører et Eventyr, et Digt eller et Stykke af en større Bog læse op. I saadanne stille Stunder spindes de fine Traade, som skaber Fællesskab og bliver til Aandsliv. Hvad skal man saa læse? Ja, det er en meget vigtig Ting.

Klaus Berntsens Folkeeventyr har vi haft overordentlig megen Glæde af her i Huset. En Bog, jeg som Barn pløjede igennem Gang paa Gang, var *Danske Folkeeventyr* ved *Svend Grundtvig*. Den er forsynet med mange fornøjelige Billeder af Hans Nic. Hansen, Aug. Jerndorff, Erik Henningsen o. fl. Det fornøjede mig at se, at denne Bog, som mine Børn nu morer sig over, er kommet i en ny Udgave med alle de gamle Illustrationer. Et Par udmærkede Bøger har Foreningen „Fremtiden“ udgivet. Den første *Danske Sagn og Eventyr fra Folkemunde* udkom 1913. Udvalget var gjort af *Axel Olrik* og Billederne skyldtes *Niels Skovgaard*, der er aldeles uforlignelig som Illustrator af Sagn og Eventyr. Denne Bog kan vistnok endnu faas i Boghandelen for fem Kroner. 1918 udgav samme Forening *Danske Sagn og Eventyr* anden Samling, men denne Samling har der været flere om at illustrere. Den er hverken med Hensyn til Billeder eller Tekst helt paa Højde med første Samling, men dette vil ikke sige, at den ikke er værdifuld. Glemmes maa heller ikke *Udvalgte sønderjydske Folkesagn*, udgivet af *F. Ohrt* med Tegninger af *Joakim Skovgaard* og *Niels Skovgaard*. Denne Bog, som Foreningen *Danmarks Folkeminder* udsendte i 1919, er baade en smuk og en indholdsrig Bog.

Foruden Sagn og Eventyr vil Børn gerne have Historie — bare der er Handling i det. I den Henseende bør *Danske Heltesagn* med Tegninger af *Lorens Frølich* og Tekst af *Axel Olrik* fremhæves. Denne Bog bestaar af en Del mindre Stykker: *Fra*

Sagntiden (Skjold, Vermund og Uffe, Hjalmar og Angantyr osv.) *Fra Vikingetiden* (Regnar Lodbrog, Jomsvingerne o. fl.) samt *Fra Valdemarstiden* (Absalon og Valdemar, Marsk Stig, Erik Menved og Kristoffer, Niels Ebbesen og Valdemar Atterdag). *Danske Heltesagn* er godt egnet baade til at fortælle efter og til at læse op af.

En anden fortrinlig Bog er *Morten Pontoppidans Odyssevs' Rejser og Eventyr, saaledes som jeg har fortalt dem for mine Børn*, med Illustrationer af *Niels Skovgaard*. Det er en herlig Bog, og det er ligefrem sørgeligt, at den er udsolgt. Men jeg haaber ikke, den bliver ved at være det. En anden god Bog, som jeg ogsaa har læst højt, er *Bjovulf*, et angelsaksisk Heltedigt. Frit gengivet for Børn ved *Thora Konstantin-Hansen*. Billeder af *Niels Skovgaard*. Thora Konstantin-Hansen har ogsaa (sammen med Sigurdur Sigtrygsson) udsendt to islandske Sagaer i Udgave for Ungdommen. Af disse har jeg læst *Nials Saga* højt, den anden, *Gretters Saga*, læser de for Tiden i Skolen. Den Slags historiske Værker for Børn er af megen Værdi. De er lige saa spændende som de „digtede“ Børnebøger, og saa har de den uvurderlige Fordel, at det er det levende Livs, Historiens egen Spænding, der slaar dem i Møde.

Er det godt at læse højt for ens Børn, saa er det ogsaa godt at benytte Bøger til Gaver. Til Jul og Fødselsdag skal man jo ud med noget. Det er da heldigt, om Forældrene gennem deres Valg af Gaver viser Børnene, at de forstaar at vurdere. Her som

bestandig er det Forældrene, der skal føre an, om et godt Resultat skal naas. Smaaabørn holder meget af Billeder og Rim. Jeg er ikke nogen Kender af denne Gren af Litteraturen, men jeg kan i alt Fald sige, at vore Børn foruden af *Elsa Beskows Bøger* har haft stor Glæde af Gyldendals to Udgaver af *Børnerim* (1907 og 1919) med *Frants Henningsens* udmærkede Tegninger, af *Molboerne*, illustreret af *Alfred Schmidt*, og da ogsaa af *Rim og Remser* med *Louis Moes* Tegninger.

Lad dette nu være nok om den særlige Læsning for Børn. Er de af stor Betydning at læse højt for sine Børn, saa er Højtlæsning for Husets voksne og de lidt større Børn det ikke mindre. Mange vil kunne bekræfte, hvad en Fællesudflugt for unge og gamle kan give af Udbytte ogsaa bagefter. Vi har alle Del i den Oplevelse og kan tage den frem paany til fælles Fornøjelse. Men Læsningen af en velegnet Bog virker paa samme Maade. Man har hjemme i sin Stue været i en fremmed Verdensdel og oplevet besynderlige Ting, eller man har læst om Mennesker i længst forsvundne Tider. Man har glædet sig, man har gyst i Fællesskab. Det er den Slags Aftener, som virker forbindende, og naar der klages over, at de unge er for lidt hjemme om Aftenen, kunde de mon saa ikke i en Del Tilfælde have Lov at spørge til Gengæld: Hvad gør I ældre for at holde os hjemme? Vi ældre gør alt for lidt, gør vi. Jeg kender godt den Ugidelighed, der pludselig kan komme over En, naar der bliver Tale om at læse højt — for slet ikke

at tale om den Travlhed, jeg er saa lykkelig at besidde i rigt Maal, men som til Tider kan blive snærende. Naa, men i alt Fald, har jeg end selv forsømt meget paa det Omraade, saa kender jeg dog Højtlæsningens Glæde, og jeg ved ikke ret meget, der som den er i Stand til at skabe en rigtig Familieaften.

Hvad skal man saa læse? Ja, jeg kan nævne, hvad jeg i det sidste Par Aar har læst højt. *Gunnar Gunnarssons* store Roman *Edbrødre* var vist den, der gjorde mest Lykke. Hvor er den ikke ogsaa fortrinlig. Naar man har læst den, har man ikke blot truffet Mennesker, man aldrig har kendt, men man har ogsaa oplevet, at et Stykke Historie — hidtil kendt som et tørt Afsnit i en Lærebog — er blevet Liv. Desuden har vi læst *Anne Marie Petersens En Sviptur til Indien*, *Sønderjyden Michael Steffensen*, *Holger Drachmanns Prinsessen og det halve Kongerige*, Brudstykker af *Arne Møllers Sønderjylland efter 1864* og *Ingemanns Levnedsbog* (Dansklærerforeningens Udgave). Stor Interesse hos baade de yngste og ældste Børn vakte *Selma Lagerlöfs Niels Holgersens underfulde Rejse*, hvoraf der foruden den store Udgave paa 534 Sider findes en lille forkortet Udgave ved *Henrik Madsen*. Vi har læst dem begge, først den lille og saa den store. For Tiden læser jeg *H. F. Ewalds Svenskerne paa Kronborg* for Børnene. Man bør vistnok ikke mindst dyrke den historiske Roman, der har Tilknytning til Egnen. Den næste Bog, vi skal have fat paa, tror jeg nok skal være

Selma Lagerlöfs Gøsta Berlings Saga. Det er i dette Tilfælde gaaet mig, som det saa ofte gaar, at det ugjorte er blevet det meste, men jeg har dog Erfaring nok til at gentage, at her er en værdifuld Vej til Hjemlivets Højnelse, og her er noget, der kan forene baade Familien og dens Medhjælpere.

Endelig bliver der saa den enkeltes Læsning, som altid vil blive det mest omfattende. Hver enkelt har sin Smag, og alles Fritid falder heller ikke altid sammen. Nu er det ikke blot vigtigt, hvilke Digtere, man faar fat paa, men afgørende kan det ogsaa være, i hvilken Orden man læser vedkommendes Bøger, ikke alle Bøger, som en Digter har skrevet, er lige værdifulde, og ikke alle Bøger er lige egnede for enhver Alder. Det kan f. Eks. let lade sig gøre, at en ung Karl eller Pige faar fat paa den gale Ende af *Jakob Knudsens* Bøger. Naar vi paa mit Danskhold har læst, hvad Læsebogen rummer af hans Digtning, plejer jeg gerne at anføre følgende Række: *Sind, To Slægter, Lærer Urup, Angst og Mod* eller *Martin Luther*, som den samlede Udgave af de to Bøger hedder. Endvidere *Jyder*, første Bind. Ja, saa plejer jeg ikke at nævne flere, ellers vilde jeg tilføje *Den gamle Præst, Gæring* og *Afklaring*.

Tager man en Digter som *Gannar Gunnarsson*, er det ogsaa betydningsfuldt, hvordan den unge Læser dær faar begyndt. *Borgslægtens Historie* og *Edbrødre* kan alle læse, dernæst vilde jeg nævne *Varg i Veum* og endelig *Salige er de enfoldige*. Det er en Menneskeskildring i Verdensformat. Har man først tilegnet sig

disse Bøger — ja, og saa *Smaa Historier*, første Samling — saa finder man nok selv ud af Resten. Vigtig er det ogsaa, fra hvilken Ende man faar begyndt paa *Thorkild Gravlund*. De tre Smaabøger *Sognet*, *Vejrgabet* og *Nilaus* (udkommet i en samlet Udgave under Titelen *Sognet*) er klassisk Sjællandsk. De, der har Mod og Mandshjerte til at tage sig et større Arbejde paa — og det skulde gerne mange have — skal læse *Dansk Folkekarakter*. Det er en udmærket Bog, enestaaende af sin Art. Især er Skildringen af Sjællændere og Jyder fortrinlig. Thorkild Gravlund har en meget stor Evne til at lytte sig til Folketsjælens Ejendommelighed i de forskellige Landsdele og yderligere i de forskellige Egne. Hans to Bøger *Dansk Bygd* I. og II. bærer Vidne herom. — De, der ønsker at læse noget om den nyere Tids Digttere, henviser jeg iøvrigt til *Ejnar Skovrup's Hovedtræk af Nordisk Digtning i Nytiden I-II*.

Det er en Glæde at se, hvorledes den jævne Befolknings Historie mere og mere bliver gjort til Genstand for Behandling. Højskolelærer *Jens Peter Jensens Sjællandske Bønder*, en Række Personskildringer fra Fyrerne og Halvtredserne, bærer Vidne herom. Det samme er Tilfældet med *Poul Bjerges* Afhandlinger *Jydske Bønder*. Meget fængslende er ogsaa Museumsforstander *H. P. Hansens* Bøger *Natmændsfolk og Kæltringer I.* og *Fra gamle Dage I.*, en Række kulturhistoriske Billeder fra Midt- og Vestjylland. Til den folkelige Histories Omraade hører ogsaa *Søren Noe-Nygaard: Vinterskoleliv i Vestjylland*. Denne

Skildring af en særlig vestjysk Skoleform er ikke blot noget for Lærere, den er i Virkeligheden udsprunget af en kyndig Mands dybe Kærlighed til sin Hjemstavn. Der er noget dybt menneskeligt i de Skildringer af vestjyske Vinterskoler og Vinterskolelærere, som har Ærinde til os alle.

Hvad Historie angaar, fremhæver jeg stadig Personskildringer — jeg ved, hvad de har betydet for mig selv, og hvad de betyder endnu. Et Par udmærkede Smaabøger har *Skolebiblioteksforeningen af 1917* udgivet paa Gyldendalske Forlag, det er *Jacob Marstrands George Stephensen*, en Arbejders Historie, og *Betty Lunds Louis Pasteur*, hvis Hundredaarsdag vi iøvrigt kan fejre den 27. December dette Aar. En større Bog er *Th. Heltoft og Kr. Svanes Smaa Biografier* fortalt for Ungdommen. Den indeholder paa 380 Sider 46 Personskildringer af H. C. Andersen, H. N. Andersen, Bjørnson, Blicher, Tyge Brahe osv. Det er mest danske Personligheder, der er skildret, men ogsaa en Del norske og svenske. Skønt jeg selv er Medudgiver, gaar det maaske an at nævne det nylig udkomne Bind af *Folkets Førere Niels Lindbergs Liv og Gerning*, Bidrag til en Skildring af Kampen for kirkelig Frihed og folkeligt Selvstyre i Aarene 1860 til 1886. Denne Bog er skrevet af fhv. Seminarieforstander *Martin Kristensen*, der for et Par Uger siden fyldte firs. Jeg maa tilføje, at det kan man ikke mærke paa Bogen.

I denne Sammenhæng nævner jeg ogsaa *Morten Pontoppidans Minder og Oplevelser*. Man kan nu

og da være uenig med den Mand, men en Mand med „Courage“ har han været, og den ridderlige Behandling, han i sine Erindringer giver sine Medmennesker, gør sammen med selve Tidshistorien og det klare smukke Dansk Læsningen af Bogen til en stor Fornøjelse. Et værdifuldt Bidrag til de gamle grundtvigske Hjemms Historie danner de af Dr. H. P. B. Barfod udgivne to Bind *Minder fra gamle grundtvigske Hjem*, hvor der i første Bind findes Minder fra N. F. S. Grundtvigs Hjem, fra Gunnar Buscks, Vilhelm Birkedals, Ludvig Helwegs, V. F. Hoff's og N. J. Termansens Hjem. I andet Bind findes der bl. a. Minder fra Peter Andreas Fengers, Peter Rørdams og Handskemager N. F. Larsens Hjem. Kan der end være Bidrag imellem af mindre Betydning, er Bøgerne dog meget værdifulde til Oplysning om den grundtvigske Bevægelses første Slægtled.

I det hele bør vi bestræbe os for mere og mere for at faa *Hjemmenes Historie* draget frem, thi fra Hjemmet udgaar Livet. — —

Af større Værker bør nævnes de to Udgaver af *Blicher* og *Holberg*, som Aschehougs og Gyldendals Forlag har udsendt. Blichers Noveller er jo af den sjældne Art, at de kan nydes baade af Børn, unge og gamle. Aschehougs Udgave af *Blichers Noveller* er besørget af *Søren Vasegaard*, der har foretaget Udvalget, skrevet Indledning og Noter til Udgaven. De to Bind er paa ialt 972 Sider og rummer syv og tyve Noveller. Prisen er tolv Kroner. Gyldendals Udgave, der ligeledes er paa to Bind, benævnes

Udvalgte Noveller. Udgaven er besørget af Docent *Georg Christensen*, som ogsaa har udarbejdet Noterne med Undtagelse af *E Bindstouw*, som Magister *Sandvad* har skrevet udførlige Noter til. Denne Udgave medtager 17 Noveller, den er prydet med *Carl Thomsens* Illustrationer og er paa 638 Sider. Dens Pris er ni Kroner.

Holberg-Jubilæet er fejret baade af Gyldendal og Aschehoug og af begge paa værdig Maade. Gyldendal har paabegyndt Udsendelsen af *Ludvig Holbergs Comoedier*, og det er en meget festlig Udgave. Udgivelsen forestaar Dr. *Hans Brix*, og Komedierne er forsynede med *Hans Tegners* fortrinlige Tegninger. Denne Udgave udsendes i ti Bøger til 4,50 Kr. Stykket. Hver Bog indeholder en tre, fire Komedier og fremtræder i stift og smukt Omslag. Aschehougs Holbergudgaver falder i to Dele. Komedierne og De populære Skrifter (Epistlerne, Peder Paars, Niels Klim og Breve til en fornem Herre, hvori Holberg fortæller om sit Levned). Komedierne vil danne tre Bind, Teksten behandles af *Carl Roos*. Ogsaa det er en smuk Udgave, hvor de grundige Noter og den meget nyttige Ordliste over alle de vanskelige Ord er Læserne til stor Nytte. Hele Værket bliver paa seks Bind, men man kan ogsaa faa de tre Bind Komedier for sig. De koster, indbundet i smukt marmoreret Pappbind, tolv Kroner hver.

Vi Danske har meget at være glade for. Hvor meget har Holbergs Komedier, Blichers Noveller, H. C. Andersens Eventyr og Grundtvigs Salmer ikke be-

tydet for store Dele af vort Folk. Det er vel alligevel de fire Kronjuveler i vor Digtning. — Et folkeligt Tidsskrift er vi ogsaa blevet beriget med. Det er *Dansk Udsyn*, udgivet af Askovlærerne J. Th. Arnfred, C. P. O. Christiansen, Hans Lund og Jens Rosenkjær. Dette paa een Gang kyndige og friske Tidsskrift er det en Glæde at læse. Det udkommer med fire Hefter om Aaret og koster 6 Kr. pr. Aargang.

Inden jeg slutter, vil jeg endnu nævne nogle enkelte Bøger i særlig smukt Udstyr. Der er nu saadan en Bog som *Kongstads Helsingør*. De, der læser dette Aarsskrift, vil vide at skønne paa Kongstads Tegninger. Og dog staar hans sidste Helsingør-Bog endnu højere. Den rummer et stort Antal Pennetegninger foruden flere Farve-Træsnit. Denne Bogs klare, men diskrete Kunst giver i Forbindelse med H. G. Olriks forklarende Tekst et meget smukt Billede af den gamle Øresundsby's rige Bygningskultur.

I Anledning af Digteren *Valdemar Rørdams* Halvtredsaaars Fødselsdag har Aschehoug udsendt en festlig Udgave af Rørdams idylliske Digt-Kreds *Den gamle Præstegaard* med smukke Helsides Tegninger af *Aage Jørgensen*. Hvem der yderligere ønsker at lære Valdemar Rørdam at kende — og han er jo et helt Orkester —, henvises til hans *Udvalgte Digte fra 20 Aar* (Gyldendal 1918).

Jeg skrev ovenfor om Holberg. Tilføjes bør det da, at Aschehoug har udsendt en *Holberg-Billedbog*, hvor *Vilhelm Marstrands* klassiske Holbergbilleder er givet med Tekst af *Vilh. Andersen*. Om *Vil-*

helm Marstrand, hans Kunst og Liv, handler iøvrigt en anden smuk Bog, som *Th. Oppermann* udsendte i 1920 paa Gads Forlag. Alle disse Bøger er smukke Festgavebøger, og deres Pris ligger mellem fem og seks Kroner.

Naar jeg har ønsket at give denne Omtale af et større Antal Bøger — som let kunde være blevet meget større, — da er det, fordi jeg sætter Pris paa disse Bøger — de Bøger, jeg bryder mig mindre om, har jeg ikke omtalt —, og fordi jeg selv nærer en meget gammel Kærlighed til Bøger. De blev for mig Værdier i min tidlige Barndom. Selv under prosaiske Forhold har jeg stirret ind i Bøgernes brogede Verden. Mens jeg som Dreng var i Engen med Køerne — der var en Snes Minutters Gang dertil, saa man maatte blive dernede —, laa jeg og pløjede Stanleys Rejseskildringer. Jeg laa paa Maven midt i Enggræsset med Hjertegræs og Tjærenelliker omkring mig og den krydrede Duft af Engjord op i Næsen. Men jeg glemte det altsammen for at følge Stanleys spændende Oplevelser gennem det mørke Fastland. Jeg har aldrig været i Afrika, og jeg har alligevel været der. Hin Dag i Mosen var alle mine Tanker der.

Engang skulde min Fader og jeg vaage ved en So, der skulde faa Grise. Fader var blind, saa han kunde ikke klare det alene, og jeg var for grøn, saa jeg kunde heller ikke, men tilsammen kunde vi nok tage imod det, der ventedes. Timerne var lange, og Staldlygten var som altid noget søvnlug, men Tiden gik udmærket for mig. Jeg havde nemlig faaet C.

Rosenbergs ret store Bog om *Gustav Adolf* med mig. Lænet op til Cementkanten foran Soens Sti stod jeg med Bogen lige op mod Staldlygten, der hængte i en Snor i Loftet. Jeg stod der Time efter Time og fulgte Heltekongens Skæbne. Natten var for Resten ikke uden Skuffelser — ja, det er ikke Grisene, jeg tænker paa, for dem husker jeg ikke, hvordan det gik med, men paa et bestemt Punkt viste det sig, at *Gustav Adolf* ikke helt svarede til mine store Forventninger. Hvorom alting er, naar jeg tænker tilbage paa den Nat, da har jeg en levende Fornemmelse af, at der var Poesi i Svinestien.

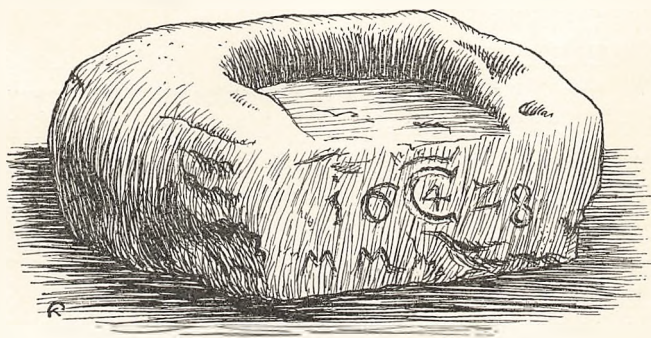
Jeg husker en anden Gang fra min Drengetid, da var der en Nabo i Besøg, som var meget ivrig Afholdsmand. Jeg sad og læste i *Holbergs* Komedier, og det formede sig saadan, at jeg kom til at læse *Jeppe paa Bjerget* højt for vor Gæst og mine Forældre. Det tog lidt lang Tid, men jeg kom igennem det hele. Vi morede os alle godt, ikke mindst vor Nabo, som fandt, at denne Komedie var en fortrinlig Afholdstale, og det kan man jo ogsaa godt sige, at den — blandt andet — er. — —

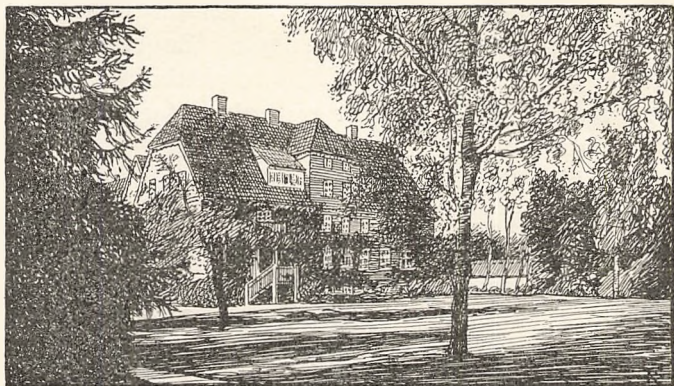
Naa, hvorom alting er, jeg har nogen Erfaring for, hvor mange Syner en god Bog kan aabne i et Menneskes Sind. Jeg kender, hvor man kan gaa glad og beriget til Ro efter en Aftens Samvær med en værdifuld Bog, mens jeg paa den anden Side ogsaa har erfaret, hvordan en Aften paa anden Maade kan blive til bare Tomhed. Det er Tomheden, vi Mennesker flygter for. Derfor tyr vi til hinanden,

uden at det dog altid hjælper. Selskabelighed kan meget vel blive noget helt tomt. Bøgerne er en Hjælp, de giver Tankerne Liv og Arbejde, og de giver Stof til gode Samtaler og højner derved Menneskers Samvær.

Skal Hjemlivet styrkes, og det er en af Tidens største Opgaver, da sker det kun ved, at Hjemmet har et Aandsliv at byde paa, og her er Bøger en stor Hjælp, Bøger til de enkelte og Bøger til fælles Glæde. Vilde alle de Hjem, der har Sans for Bøger, indføre blot een ugentlig Højtæsningsaften, saa skulde man se, hvor meget der kom ud af det.

ANDERS UHRSKOV

SMAAMEDDELELSER

KÆRE GAMLE ELEVER! Maa jeg have Lov til her i Aarskriftet, jeg kan næsten ikke komme til paa anden Maade, at sige Eder hjertelig Tak for den Glæde, I beredte mig i Sommer i Anledning af min 25-aarige Virksomhed paa Frederiksborg Højskoles Sommerskole. Mon I alle ved, at det er et smukt Billede af Frederiksborg Slot, jeg har faaet?

Mange Hilsener med Ønsket om glædelig Jul og godt Nytaar.

Eders hengivne
KIRSTINE SVENSGAARD

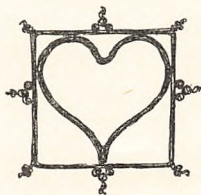
ELEVMOEDET agtes i 1923 afholdt Søndag den 8. Juli. Gamle Elever er velkomne Lørdag den 7.

Juli, naar de melder sig til Begtrup paa et Brevkort og medbringer et Tæppe.

Efteraarsmøde afholdes i 1923 den 21.—23. September.

TIL MEDLEMMERNE. Mulige Udmeldelser og Adresseforandringer maa være indsendt til Hede-
gaard inden 1. November ledsaget af Meddelelse om, hvilken Aargang vedkommende hører til.

NYE BØGER. Under Titelen *Salten Sø* har Helge Hostrup paa Gyldendalske Forlag udsendt en Samling Digte, der handler om en Sommertur med en Lystbaad. Bogen er paa 80 Sider og koster 3 Kr. 75 Øre. Af *Nordsjællandsk Folkeliv* har Anders Uhrskov udgivet andet Bind, som bærer Titelen *Folkesagn*. Bogen indeholder 325 nordsjællandske Sagn og er paa 240 Sider. Den er forsynet med Tegninger og Initialer af Kr. Kongstad, Gengivelser af gamle Kobberstik m. m. Billederne Side 137 og 153 er laant fra denne Bog. *Folkesagn*, der er i Kommission hos Aschehoug, koster 6 Kr. — Begge Bøger faas i alle Boglader.

INDHOLD

	Side
HOLGER BEGTRUP: Den 4. Juli	5
" " Skoleaaret 1921—22	19
ANDERS UHRSKOV: Sadhu Sundar Singh	30
HELGE HOSTRUP: Højskolen og de grundtvigske Hjem	52
FREDERIK L. BEGTRUP: Fra New York til Niagara	59
ALFRED HANSEN: Frederik Dreier.....	78
ANNA PEDERSEN, STRØBY: Folkeminder.....	101
A. J.: Elevmødet 1924	107
FOLKESAGN ved Anders Uhrskov	112
ANDERS UHRSKOV: Bøger og Mennesker	137
SMAAMEDDELELSER	154

BILLEDER

Side

RÆBILD BAKKER.....	5
VIGNET: HAAB.....	18
INDKØRSELEN TIL FREDERIKSBORG HØJSKOLE.....	19
VEJRFLØJEN.....	29
INDISK BY.....	30
KLOKKETAARNET VED FRIMENIGHEDSKIRKEN.....	51
FREDERIKSBORG HØJSKOLE.....	52
JÆTTESTUEN.....	58
NEW YORK.....	59
NIAGARA.....	77
NØRREPORT I KØBENHAVN.....	78
FRA HØJSKOLENS HAVE.....	100
JÆTTESTUE PAA HALSNÆS.....	101
FREDERIKSBORG FRIMENIGHEDSKIRKE.....	107
FREDERIKSBORG HØJSKOLES BØRNESKOLE.....	111
FRIMENIGHEDSKIRKEN SET FRA HØJSKOLENS HAVE.....	112
KRONBORG.....	137
CHRISTIAN DEN FJERDES STEN.....	153
FREDERIKSBORG HØJSKOLE.....	154
VIGNET: KÆRLIGHED.....	155
MAGNUSSTENEN.....	156

ALLE BILLEDER ER TEGNINGER AF KR. KONGSTAD

ALLE GENGIVELSER ER FRA F. HENDRIKSENS

REPRODUKTIONS-ATELIER